



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio VI. De Visione ac incomprehensibilitate Dei, seu modo
cognoscendi Deum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

vt dictum, sed Trinitas. Dices. Hinc saltem confe-
qui, maiorem esse vnitatem vnus cuiuslibet perso-
næ diuinæ, quam naturæ: quia hæc admittit plurali-
tatem personarum; quam illa excludit. Respon-
deo, negando assumptam sequelam. Cum enim,
ratio summæ vnitatis consistat in negatione omnis
diuisionis, seu multitudinis realis, tam actualis,
quam potentialis, iam verò & Deus, siue natura di-
uina, & persona quælibet, ex æquo careant omni
diuisione & diuisibilitate à parte rei, non potest vri-
tas perfectior & maior esse vnus, quam alterius. Nec
pluralitas impedit vnitatem rei, nisi quæ vel rem,
ipsam à parte rei diuidit, vel constituit, vel saltem,

cum ea compositionem facit: quorum nihil Trini-
tati personarum conuenit, respectu naturæ diuinæ;
neque enim vel natura diuina ea Trinitate diuiditur,
aut plurificatur: neque constituitur; neque vna
cum ipsa compositionem ullam facit; sed cum tri-
bus personis ipsa, in se vna & simplicissima existens,
perfectissime identificatur, vt dictum supra quæst. 2.
dub. 1. de simplicitate Dei, & magis patebit in ma-
teria de Trinitate. Vnde etiam S. Bernardus lib. 5.
de consid. cap. 7. & 8. ait; inter omnia, quæ vna di-
cuntur, arcem tenere vnitatem Trinitatis, qua
tres personæ in vna substantia
sunt.

QVÆSTIO VI.

De Visione, ac Incomprehensibilitate Dei, seu modo cognoscendi Deum.

S. Thomas 1. p. q. 12. aa. 13.

Absoluetur hæc quæstio duodecim dubitationibus. I. An Deus clarè & intuitiue ab intelle-
ctu creato videri possit; & an etiam oculis corporeis; ac in hac vita. II. An Deus videatur,
aut quidditatiue videri seu cognosci possit, per aliquam similitudinem vel speciem
creatam, seu cognitione abstractiua; seu intuitiua; etiam secundum potentiam abso-
lutam. III. An intellectus creatus videre Deum possit, naturalibus viribus; an potius indigeat ad
hoc supernaturali aliquo lumine & habitu, etiam secundum absolutam Dei potentiam. IV. Virum visio
effectiue procedat ab intellectu beati; & quodnam in eà re sit proprium munus luminis gloriæ. V. An,
& quanam ratione, videntium Essentiam Dei, vnus alio perfectius Deum videat. VI. Virum Deus
etiam comprehendi possit ab intellectu creato; & in quo hæc Dei Incomprehensibilitas consistat. VII.
Virum videns Essentiam Dei necessariò videat etiam relationes, seu personas; & omnia, quæ sunt for-
maliter in Deo. VIII. An à beatis, in Deo, seu Verbo, videri possint etiam creatura, & decreta libe-
ra diuinæ voluntatis. IX. Quanam ratione & modo in Verbo videantur creatura; & vnde oriatur
diuersitas visionis creaturarum in Verbo. X. Quæ, & quandoam à beatis singulis in Verbo videantur
creatura. XI. Virum saltem per absolutam Dei potentiam à creato intellectu videri possit Deus, non
vis à vlla creaturâ. XII. Virum per absolutam potentiam fieri possit, vt in Deo, seu Verbo videantur
omnia, quæ in Deo eminenter continentur. Ex quibus quatuor priores dubitationes pertinent ad cau-
sam efficientem visionis Dei; quinta verò & sexta ad ipsam per se visionem, seu modum visionis; sex
postrema ad obiectum visionis.

DVBIVM I.

*An Deus clarè & intuitiue, seu
quidditatiue ab intellectu crea-
to videri possit; & an etiam ocu-
lis corporeis; atq; in hac vita.*

S. Thomas 1. p. q. 12. a. 1. 3. 11. 12. & 13.

S. Thomas initio huius quæstionis 12. hanc quæ-
stionem de Visione & Incomprehensibilitate
Dei, seu de modo cognoscendi Deum, cum præce-
dentibus ita connectit, vt significet, in eà non expli-
cari peculiare aliquod attributum Dei; sed solum,
quod cum de perfectione Essentiæ diuinæ actum fu-
erit hætenus, consequens sit, vt inquiratur etiam, an

& quomodo à nobis ea perfectio cognosci possit.
Quia in superioribus, inquit, considerauim⁹ qualiter Deus
sit secundum seipsum; restat considerandum, qualiter sit
in cognitione nostrâ; id est, quomodo cognoscatur à crea-
tura.

Sed quia reuerà etiam Deus passim in Scripturis,
& à SS. Patribus vocatur Inuisibilis & Incomprehensibilis;
non immeritò potest hæc quæstio ad peculiari-
ris attributi tractationem referri; latiori nimirum
aliquo significato attributi, vt dictum supra initio
huius disputationis, & quæst. 2. dub. 1.

Ad quem etiam modum Gregorius de Valentia
hæc initio quæstionis 12. hanc quæstionem referri
putat, ad explicandam de Deo passionem illam En-
tis, quæ dicitur Verum; cum alioqui S. Thomas de
veritate, prout Deo competit, speciatim ac ex insti-
tuto vix agat; licet agat de vero q. 16. in quantum est
obiectum diuinæ scientiæ.

Vt &

Vt autem quæ in hac materiâ deinceps dicenda sunt, intelligantur, Notandum est, vocabulum *videre*, licet primâ nominis impositione oculis solum corporeis conveniat, in quibus est visus, seu potentia videndi; id tamen etiam ad intellectum traductum esse; & quidem vsu loquendi adeo recepto, vt videri iam propemodum etiam possit propria vtraque significatio: quemadmodum ex S. Augustino epist. 112. rectè notavit Suarez 1. p. lib. 2. de Deo cap. 6. num. 1.

Et licet ea intellectus visio in Scripturâ nonnumquam latè accipiatur, pro quâlibet cognitione rei certâ, quamvis obscurâ, iuxta illud 1. Corinth. 13. v. 12. *Videmus nunc per speculum, & in enigmate*; vbi de fidei cognitione sermo est: propriè tamen, & hoc loco, videre dicitur intellectus illud solum, quod non per medium creatum prius cognitum, & quasi per speculum, & in enigmate, seu per quandam prius cognitam imaginem, similitudinem, vestigium, aut effectum quandam; sed veluti præsens in seipso, absque alio medio cognito (esto intercedant species, tanquam ratio cognoscendi, vt etiam in visione oculorum accidit) clarè conspicitur & intelligitur.

3 Quod ipsum est etiam videre seu cognoscere aliquid *quidditatiuè, seu per suam essentiam*; vt hic q. 12. a. 1. loquitur S. Thomas; non vt vocula, *Per essentiam*, dicit rationem videndi; de hoc enim agit ipse a. 2. & nos dubio sequenti; sed vt dicit ipsum obiectum primarium, & rem immediatè atque in seipsâ visam, vt rectè notarunt Caietanus hic eodem a. 1. & Molina disp. 1. Eadem cognitio vocatur etiam *intuitiva*; quia rem quasi præsentem, & coram existentem, in seipsâ inuetur; ad differentiam abstractiuâ: quâ res veluti absens, aut certè velut præsentia existentiâ abstractans cognoscitur; qualem cognitionem Viatores de Deo habent; de quâ replura dub. seq.

Hoc posito, de propositâ dubitatione varij fuerunt olim quorundam errores. Primò enim quidam absolutè negarunt, Deum à creaturâ, seu ab intellectu creato vnquam videri posse. Tribuitur hic error Armenis apud Armacanum lib. 14. qq. Armen. cap. 1. Guidonem Carmelitam de hæresibus, Castro V. *Beatitudo* hæres. 1. & Prateolum V. *Armeni*: licet nec Nicephorus lib. 18. cap. 53. hunc inter eorum errores connumeret; & Sanderus lib. 7. Visibilis Monarch hæresi 118. eos de tempore solùm iudicij diem præcedente locutos existimet. Eadem sententia tribuitur Abailardo, & eius socio Arnaldo, apud Castro loco citato; item Almarico apud Prateolum ibidem, & apud Turrecrematam lib. 4. de Eccles. cap. 35. & fuit iam olim absque authoris nomine relata & impugnata à S. Gregorio lib. 18. Moralium. c. 38. Tribuitur etiam multis SS. Patribus, præsertim Græcis; sed immeritò, vt dicemus.

4 Secundò alij, in altero extremo versati, dixerunt, Deum etiam in hac vitâ, & quidem secundum ordinariam Dei legem, videri posse. Ita Begardi & Beguina, damnati Clement. *Ad nostram*, de hæreticis; præter veteres Anomæos, qui etiam à se in hac vitâ comprehendi essentiam diuinam dicebant, vt dicitur dub. 6.

Tertiò quidam existimârunt, Deum etiam oculis

corporeis videri posse. In quibus fuerunt Anthropomorphitæ; de quibus dictum supra q. 3. dub. 1. Et dubitatur etiam nonnihil aliquando hæc de re, alio tamen sensu, vt dicitur, S. Augustinus lib. 22. de civit. Dei cap. 29.

Assertio I. Potest Deus, seu essentia diuina, ab intellectu creato quidditatiuè & intuitiuè cognosci ac videri; ac reipsâ à beatis ita videtur. Ita S. Thomas hic q. 12. a. 1. & in 4. dist. 49. q. 2. a. 1. & lib. 3. cont. gent. cap. 50. 54. 57. & de verit. q. 8. a. 1. & omnes Scholastici suis locis ibidem: & est de fide, vt dicemus. Probatur primò apertis Scripturæ testimonijs. Matth. 5. v. 8. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Matth. 18. v. 10. *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in calis est*. Ioan. 14. v. 21. *Manifestabo me ipsum illi*. 1. Cor. 13. v. 12. *Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum*. 1. Ioan. 3. v. 2. *Charissimi, nunc filij Dei sumus: & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam eum apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est*. Apocal. 22. v. 3. *Et serui eius seruient illi. Et videbunt faciem eius, &c.* Vbi non solum ex ipsis verbis, sed etiam ex adiunctâ sæpius antithesi, satis patet, sermonem esse de clarâ visione.

5 Secundo probatur ex definitione Ecclesiæ. Nam Euaristus Papa epist. 1. disertè affirmat, Dei substantiam à beatis videri. Concilium Francofortense epist. ad Episcop. Hispaniæ ait: *Prædicemus Christum unum Deum & verum, & verè filium Dei; ut ad eius beatissimam visionem pervenire mereamur, in qua est æterna beatitudo*. Item in Extrauagante *Benedictus*, quam referunt Maiorin 4. q. vlt. & supplementum, Gabrielis in 4. dist. 49. quæst. 2. a. 3. & Alphonsus à Castro loco citato ait Pontifex: *Videbunt diuinam essentiam immediatè, se bene, clarè, & aperte illis ostendentem*. Et infra, vocatur hæc visio *facialis & intuitiva*. Denique in Concilio Florentino sess. vlt. in decreto Eugenij dicitur: *Beatis animas clarè intueri Deum Trinum & unum sicuti est*. Vnde licet S. Thomas hic q. 12. a. 1. plus non dicat, quàm priorem opinionem (à nobis superius primo loco relata) inconuenienter defendi, tamen ibidem art. 2. eam meritò vocat *erroneam, & quæst. 8. de verit. a. 1. hæreticam*.

6 Tertiò probatur assertio ex communi doctrinâ SS. Patrum, qui ita expressè docent: speciatim Dionysius cæl. hier. cap. 4. Martialis epist. ad Tolosanos cap. 27. Origenes 1. Periarchon. cap. 1. Irenæus lib. 18. cap. 58. Gregorius Nazianzenus orat. 25. in fin. Epiphanius hæresi 70. Gregorius Nyssenus orat. 6. de beatitudinibus, Ambrosius lib. 1. in Lucam, super illa verba, *Apparuit ei Angelus Domini*. Augustinus lib. 12. super Genes. ad lit. cap. 34. & epist. 111. & 112. & lib. 14. de Trinit. cap. 8. & lib. 22. de civit. cap. 29. Gregorius lib. 18. Moral. cap. 36. & Bernardus serm. 31. in Cantica.

Nec obstat, quòd multi SS. Patres, vt & complura Scripturæ, quæ inferius referentur, testimoniis, negant Deum à creaturâ videri. Hæc enim aliquorum modorum intelligenda sunt, vt vel 1. significant tantum, Deum non posse oculis corporeis cerni: vel 2. non posse naturaliter videri: vel 3. non posse in hac vitâ videri: vel 4. denique non posse ita videri, vt comprehendatur. Quo modo in specie ad

Chrysofomum homil. 14. in Ioann. hac in re durius aliquanto (dum contra Anomæos in altero extremo constitutos liberius disserit) locutum rectè responderet S. Thomas hic q. 12. a. 1. ad 1. quem alij Theologi communiter sequuntur.

Et si Vasquez 1. p. disp. 37. cap. 3. & 5. non illum solum, sed & Theodoretum, Basilium, Epiphanium, Cyrillum, Alexandrinum, & Hierosolymitanum, Euthymium, Theophylactum, imò & Ambrosium, ac Hieronymum, maiori, quàm par est, studio, de eo errore suspectos reddat. *Hos Patres, inquit num. 11. si sinceri loqui velimus, vix possumus in bonum sensum interpretari.*

Sed rectè Suarez loc. cit. *Non est, inquit, verisimile, tam aperiunt errorem, & scripturæ manifestè contrarium, communi sensu tantorum Patrum receptum fuisse. Fuisse enim intolerabilis lapsus: nec in eis inveniuntur verba, quæ dictam piam expositionem admittunt. Et Gregorius de Valentia hic q. 12. punc. 1. Censum, inquit, alioqui expressa testimonia scripturæ, quæ afferunt, Deum ab hominibus & Angelis videri posse, ut Epiphanius præsertim, & Ambrosius, & Augustinus, & Gregorius loci cit. agnoscunt, nullo modo putandum, aliquem Orthodoxorum voluisse id omnibus modis negare.*

Quarto probatur assertio ratione, fidei principio nixa. Quia procul dubio finis creaturæ intellectuali diuinitus præfixus non est impossibilis: sed in clara visione Dei consistit finis naturæ intellectualis, siue adæquate, siue inadæquate, vt tomo 2. disp. 1. q. 2. dub. 3. suo loco docetur. Ergo, &c. Addit S. Thomas hic q. 12. a. 1. aliam ratione, petitam ex appetitu naturali (elicito) visionis Dei: sed quæ ratio magnas patitur difficultates, & cit. tom. 2. disput. 1. quæst. 5. dub. 1. examinabitur. Interim ipse Caietanus ibidem faterur, eam ex solis principijs naturæ non esse efficacem.

Imò verius est, non posse naturali ratione probari possibilitatem huius visionis, vt rectè docent Suarez loc. cit. n. 12. Molina hic q. 12. a. 1. dub. 1. & supra q. 1. a. 1. dub. 3. post Gabrielem in 4. dist. 49. q. 1. a. 3. etsi quidam recentiores contrarium sentiant; qui etiam pro se adducunt S. Thomam hic, & lib. 3. cont. gent. cap. 51. & Scotum in 4. dist. 49. quæst. 8. Ratio est. Quia vniuersim rerum intrinsecè supernaturalium, eo ipso, quod supernaturales sunt, existentia, vel possibilitas, nullum habet naturale medium, ex quo probetur; ac proinde sine reuelatione sciri & cognosci non potest. Plura loco citato.

Assertio II. Deus, siue Essentia diuina, oculis corporeis videri nullo modo potest, etiam secundum absolutam Dei potentiam. Ita S. Thomas hic q. 12. a. 3. & in 4. dist. 49. q. 2. a. 2. & communis omnium Theologorum ibidem; ac planè certa sententia, etsi diuerso gradu. Nam vt rectè notauit Suarez 1. p. lib. 2. de Deo cap. 6. num. 3. tripliciter intelligi potest, Deum esse visibilem corporalibus oculis. Primo tanquam obiectum ex se sensibile, ac proportionatum corporali visui; & hoc modo de fide certum est, Deum inuisibilem esse corporalibus oculis, contra Anthropomorphitas, apud Epiphanium hæresi 70. & contra veteres Idololatrias, apud Athanasium orat. cont. Idola, & apud Cyprianum lib. de Idolorum vanitate. Ratio est, Quia Deus Spiritus est, non corpus, vt dictum supra quæst. 3. dub. 1.

Secundo potest Deus corporalibus oculis visibilis existimari, non tanquam per se corporeus, & naturaliter proportionatus potentia visui; sed quia hæc certè supernaturali Dei munere & concursu, ad visionem obiecti spiritualis eleuari possit. Et hoc sensu non est quidem res de fide certa; cum ipsemet S. Augustinus lib. 22. de ciuit. Dei cap. 29. ea de re dubitauerit, vt dictum; & quidem in sententiam affirmantem magis propendendo, an non id re ipsa in Beatis eueniat, vt notauit etiam S. Thomas hic quæst. 12. a. 3.

Sed & Gregorius de Valentia hic q. 12. punc. 8. *Non satis, inquit, constare videtur, implicare contradictionem, vt potentia aliqua sensitiua sic a Deo condatur, vt vel natura sua, vel saltem dono aliquo gratuito superaddito, valeat non solum obiecta sensibilia corporalia, sed etiam aliquod obiectum spirituale, atq. adeo Deum ipsum percipere.*

Verum nihilominus sentiendum est, assertionem, etiam hoc sensu, esse quasi Theologicè certam; ita vt Suarez num. 5. dicat, non posse quidem dici dogma fidei, proxime tamen ad illud accedere. Et Vasquez disp. 40. num. 2. ait: *Tametsi neque scripturæ, nec Conciliorum, nec Patrum testimonijs expressè definitum sit, non posse Deum oculo corporeo videri; id tamen adeo efficaci ratione naturali probatur, vt oppositum error manifestus debeat indicari.*

Probatur primo ex scriptura, absolute asserente, Deum esse inuisibilem; id quod in primis proprie, vt sonat, adeoque de oculis corporeis vel maxime intelligendum est. Sic autem habetur 1. Timoth. 1. versu 17. *Regi seculorum immortalis, inuisibili, soli Deo honor & gloria.* Et ibidem cap. 6. versu 16. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Hebr. 1. versu 27. *Fide (Moyse) reliquit Aegyptum, non verius animositatem Regis, inuisibilem eorum tanquam videns sustinuit.*

Secundo idem docent SS. Patres, præcipuè Athanasius loco citato. Ambrosius sermo octauo in Psalm. 118. & consentit Augustinus Epistola sexta: 111. & 112. etsi, vt vidimus, alibi dubius.

Tertio idem probatur naturali ratione euidenti: quia nulla potentia ferri potest extra latitudinem sui obiecti adæquati, cum ab eo specificetur: Incorporatum Ens autem est extra latitudinem obiecti cuiuslibet potentia corporeæ; & in primis etiam visus; cuius obiectum adæquatum est color late sumptus: Ergo, &c. Quo argumento etiam S. Thomas hic probat, nec internò quidem sensu videri, aut cognosci Deum posse; & apparitiones his sensibus factas semper in aliqua forma sensibili accidisse.

Et confirmatur. Quia alioqui multo magis dici posset, secundum absolutam Dei potentiam, à visu percipi posse sonum, aut odorem; aut etiam à lapide hæc omnia; cum oculus corporeus æquè parum proportionis habeat ad cognoscendum obiectum incorporeale, quàm lapis ad cognitionem vllam.

Ex quibus etiam tertius modus refellitur, quò aliquis dicere posset, Deum esse visibilem oculo corporeo; videlicet non quidem per eum visum, quem de factò Deus creauit, sed quem facere posset,

alterius ordinis, habentem vniuersalius obiectum, sub quo etiam immaterialia comprehenduntur; quam etiam opinionem tanquam non omnino improbabilem, vidimus insinuari à Gregorio de Valentia loc. cit.

Verum & hoc scitium videtur, & *ch. mericum*, vt loquitur Suarez loc. cit. num. 6. quia hoc est confundere intellectum cum sensu; & præcludere viam, ad distinguendum intellectum à sensu; & ad probandum intellectum intrinsecè esse spiritualem facultatem. Cum enim potentia quælibet specificetur ab obiecto; certè si sensus idem obiectum habet, aut habere potest cum intellectu; non erit, vnde ab intellectu distinguatur: & si potentia aliqua corporea potest tendere in obiectum spirituale; nullum ex rei natura suppetet argumentum, quo directè probemus, intellectum esse intrinsecè spiritualem potentiam. De quare præter citatos plura etiam Albertinus tom. 1. Princip. Phil. 1.

10 Assertio III. Tamet si quidem secundum absolutam Dei potentiam nihil obstat, quo minus Essentia diuina etiam in hac vita à pura creatura intuitiue videatur; secundum ordinariam tamen Dei legem id fieri nullo modo potest. Vtræque pars est S. Thomæ hic q. 12. a. 11. & in 4. dist. 49. q. 2. a. 7. & de verit. q. 10. a. 11. & 3. cont. gent. cap. 45. & communis omnium Doctorum ibidem suis locis.

Et prior pars ex eo patet; quia cum intellectus creatus beati, ac viatoris, sit eiusdem naturæ ac rationis; certè si vnus à Deo eleuari potest ad intuitiuam visionem Dei, etiam poterit alter: cum in hoc nulla sit repugnancia peculiaris; nec etiam vllum promissum, aut vniuersalis lex diuina obstat, quin id absolute loquendo fieri possit, in aliquo casu particulari, vti in alijs etiam sæpe materijs, leges & ordinationes Dei generales, non impediunt exceptiones Dei particulares.

Secunda pars assertionis contra Anomæos, & Beuardos superius relatos, est de fide ex Clementina *Ad nostrum*, de hæreticis, vt rectè Suarez lib. 2. cap. 30. num. 3. Probatur aperte ex Scriptura Exod. 33. v. 20. *Non videbit me homo & viuet.* Ioann. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam; Vniueni ipse enarrauit.* Ioan. 6. v. 46. *Omnis qui audit à Patre, & dicit, venit ad me: non quia Patrem vidit quisquam, nisi is qui est à Deo, hic vidit Patrem.* 1. Tim. 6. v. 16. *Quem nemo humanum vidit: sed nec videre potest.* Quæ loca imprimis de ordinaria potentia Dei loquuntur, Idem docent SS. Patres, Epiphanius hæresi 70. Chrysostomus homil. 14. in Ioann. Ambros. lib. 1. in Lucam cap. 1. & serm. 8. in Psal. 118. Gregorius Nazianzenus Tract. de fide sub fin. Augustinus epist. 112. Gregorius lib. 18. Moral. cap. 36.

11 Idem probat ratio S. Thomæ. Quia modus cognoscendi sequitur modum essendi: cum ergo anima nostra in hac vita habeat esse in corpore, non potest cognoscere quicquam, nisi ministerio sensuum; ac proinde non nisi entia corporea, & quæ ex his discurrendo colligi possunt; adeoque & Deum quidem ipsum, & entia Spirituality, sed non nisi per species alienas rerum creaturarum sensibilem; quod non est videre essentiam Dei, aut rerum eiusmodi incorporearum, vt ex notione nominis initio explicata patet.

Et confirmatur idem signo à posteriori. Quia anima nostra, quanto magis in somno, aut alienatione mentis, à sensibus abstrahitur, eò capacior fit ad cognoscenda spiritualia; & reuelationes ac præuisiones futurorum percipiendas: nimirum secundum notitiam apprehensiuam, non iudicatiuam, vt rectè notarunt Caietanus hic q. 12. a. 13. & Gregorius de Valentia pun. 7. contra Scotū in 4. dist. 45. q. 2. vbi immeritò eam S. Thomæ doctrinam fugillat, quasi sapiat doctrinam Mahometicam: Ergo signum est, vitam hanc sensibilem non esse idoneam, secundum ordinariam Dei legem ad videndum Deum.

Quod autem dicebat Iacob Genes. 32. v. 30. *Vidi Deum facie ad faciem*, aliaque similia, referenda sunt ad figuram, seu imaginem aliquam sensibilem, vel imaginariam, in qua se Deus representauit, vt ex S. Dionysio cap. 4. cæl. hier. rectè notauit S. Thomas eodem art. 11. ad 1.

12 Assert. IV. Ana autem extraordinario priuilegio, saltè ad breue tempus, alicui homini puro in hac vita concessa fuerit intuitiua cognitio, seu visio Essentia diuina; planè incertum est; & vt de Moysè, & Apostolo Paulo, ac imprimis de B. Virgine Dei matre, id videri potest probabile; ita de cæteris non est admittendum.

Probatur & declaratur assertio. Nam affirmatiuam quidem sententiam tradunt S. Augustinus lib. 12. super Genesim ad lit. cap. 26. 27. & 28. & epist. 112. & S. Thomas hic q. 12. a. 11. ad 2. & 2. q. 174. 3. art. 3. & 4. Itè Caietanus, & recentiores Thomistæ ibidem, cum paucis Scholasticis, & pluribus Commentatoribus Scripturæ, nominatim de Moysè & Paulo; quibus maiori ratione adiungi possent Mater Dei; vt rectè Vasquez dist. 56. cap. 2. num. 5. ex consequenti ratiocinatur.

Sed negatiuam sententiam vniuersim tradunt Euaristus Papa epist. 1. Dionysius cæl. hier. cap. 4. & Epist. 1. ad Caium, Irenæus lib. 4. cap. 37. Tertullianus lib. 2. Periarcho cap. 4. Nazianzenus orat. 34. siue 2. de Theolog. Gregorius 18. Moralium cap. 27. Beda qq. in Exod. quæst. 42. & plures alij, quos absolute & vniuersim sequuntur Molinæ hic q. 12. a. 11. d. 2. & Vasquez d. 55. & 56. vbi rem hanc accuratè examinat. In eam sententiam quoque magis propendet Suarez loc. cit. num. 15. simul existimans n. 8. visionem hanc ex naturâ rei non impedire officia sensuum, etiam in corpore corruptibili; contra Augustinum, & S. Thomam locis citat. Vtramque verò sententiam velut probabilem tueretur Gregorius de Valentia hic punc. 7.

13 Sanè affirmatiua nec ex Scriptura sacra, nec ex Ecclesiæ autoritate, vel sensu satis probatur, vt proinde nullum sit firmum fundamentum, faciendi hoc loco exceptionem à generali lege Dei, ac testificatione ipsius S. Ioannis Euangelistæ, & Apostoli Pauli, etiam post raptum Pauli, solum Christum ab ea lege excipientium, vti superius relatum.

Illud quidem Exodi 33. v. 19. *Ego ostendam tibi omnia hominum, non ad statum huius vitæ, sed futuræ pertinet, vt ex consequentibus colligitur.* Illud Num. 12. v. 8. *Ore ad os loquor ei, & palam, & non per ænigmata, & figuræ, Dominum videt;* refertur ad apparitionem Dei sensibilem in humanâ formâ valde familiari; vt

in simili dicitur Exodi 33. v. 11. *Loquatur Dominus ad Moysen facie ad faciem; sicut solet loqui homo ad amicum suum.* Neq; verò ibi *facies* significat claram Dei visionem, cum hoc sensu ea Moysi ibidem v. 20. denegetur.

S. Pauli verò raptus 2. Cor. 12. v. 2. & 3. intelligitur de singulari aliqua reuelatione; siue ea contigerit in triduo illo statim post conuersionem, Actor. 9. vt nonnulli volunt; vel aliquot annis post, vt alij existimant.

DVBIVM II.

An Deus videatur, aut videri, seu quiddam in se cognosci possit, per aliquam similitudinem & speciem creatam, seu cognitione intuitiua, seu abstractiua; etiam secundum potentiam absolutam.

S. Thomas 1. p. 12. a. 2.

DVplex hic controuersia Scholastica excutienda proponitur; vna communis; anne Deus ab intellectu beati per aliquam speciem, siue similitudinem creatam intuitiue videatur, aut saltem videri possit; altera particularis cum Scoto; anne possibilis sit species impressa, qua Deus cognitione quidditatiua, non quidem intuitiua, sed abstractiua clare cognoscatur.

Et quod ad primam controuersiam atinet. Notandum est, quadruplicem distingui posse similitudinem creatam, de qua queri potest, an per eam Deus clare & intuitiue videatur; Prima dici solet impressa, quia imprimitur intellectui; & est species intelligibilis; secunda dicitur expressa; tum quia per intellectum quasi exprimitur & formatur; tum quia actualis & expressa similitudo est rei visæ; & est ipsa notitia, vt qualitas, seu verbum mentis, per actionem intellectus expressum; tertia vocatur obiectiua, quæ per modum imaginis prius ipsa obijci & cognosci debet, quam in ea, aut per eam aliud cognoscatur; vnde etiam vocatur medium cognitum; quarta est similitudo quædam Dei, seu intellectus diuini, non in representando, sed in essendo, per participationem & conuenientiam in virtute intelligendi; quæ se tenet non ex parte obiecti, sed subiecti, siue potentia, vim ei conferens videndi essentiam diuinam; quam S. Thomas hic q. 12. a. 2. docet esse ipsum lumen gloriæ.

Hoc posito, in præsentem non est controuersia vlla de similitudine obiectiua, seu per modum medij cogniti; hanc enim ad videndum Deum, nec reipsa concurrere; nec in visione Dei intuitiua, etiam de absoluta potentia Dei, possibile esse fatentur omnes; cum hoc ipso, quod res aliqua per medium cognitum, saltem creatum, cognoscitur, non cognoscatur intuitiue in seipsa. Et hoc minimum probant rationes S. Thomæ quæst. 12. a. 2. vt fatetur Vasquez disp. 39. cap. 2. & disp. 38. cap. 4. vbi etiam num. 24. recte addit; si quod tale medium, etiam solo numero distinctum sit ab obiecto cognito, habens aliqui eandem perfectionem specificam

cum obiecto, (quod ipsum tamen respectu Dei impossibile est) non posse hoc in eo intuitiue videri.

Neque etiam in proposito quæstio est, de similitudine quasi in essendo, ex parte intellectus; de hac enim agitur apud S. Thomam art. 5. & à nobis dub. 3. Et ad vtramque etiam prædictam similitudinem excludendam in titulo diximus, an videatur Deus per similitudinem & speciem creatam; hoc est, per similitudinem, quæ sit species. Solum ergo quæstio est de duplici alia similitudine, nimirum de specie expressa, & impressa, de qua quæritur, non solum an de facto detur, sed etiam an sit omnino possibilis.

In qua quæstione, prima sententia simpliciter negat, in visione Dei, aut reipsa interuenire, aut etiam possibilem esse speciem Dei creatam, siue impressam, siue expressam. Ita docent Henricus quodlib. 3. q. 1. & quodlib. 4. q. 8. Caietanus 1. p. q. 27. a. 1. Zumel, & recentiores Thomistæ hic q. 12. a. 2. vel quæst. 27. a. 1. & citant pro se S. Thomam cit. a. 2. Eandem sententiam, quoad speciem expressam, problematicè defendit Torres 1. p. quæst. 27. a. 1. disp. 5. dub. 4. certus interim, speciem impressam Dei nullo modo esse possibilem. Adducuntur autem præcipue in eam sententiam; quia non satis defendi posse existimant, speciem Dei impressam in visione non esse possibilem, si detur species eiusdem expressa.

Secunda sententia est altero extremo; quæ docet, reipsa visionem Dei fieri per speciem Dei tam impressam, quam expressam. Ita Vasquez 1. p. disp. 43. n. 4. 32. 33. vbi etiã docet, speciem impressam esse ipsum lumen gloriæ; ac simul d. 39. multis conatur S. Thomam q. 12. art. 2. & alijs in locis, in eandem sententiam, pertrahere: sed frustra; contradicentibus non solum tam Sæctoribus, quam S. Thomæ aduersarijs omnibus; sed etiam ipsis apertissimis verbis, & toto contextu orationis, vt pluribus ostendit Suarez lib. 2. de Deo cap. 13. num. 5. vbi eam explicationem, velut incredibilem, & quæ apertam vim inferat verbis S. Thomæ, aliaque etiam plura & grauiora absurda imponere eidem cogatur, fuse refellit; vt in re tam manifesta minime opus sit pluribus laborare.

Huic sententiæ, visionem Dei fieri per speciem impressam, fauet etiam Richardus in 3. dist. 14. a. 1. q. 3. vbi sentit, eam sententiam esse probabiliorẽ, posito, quod visio fiat ab intellectu; idemque refert etiam alios sensisse. Fauet etiam Scotus infra, & in 4. dist. 49. q. 11. vbi ait, rationes, quibus probari solet, non dari talem speciem, nihil probare; quamuis interim ipse non dicat dari.

Citatur quoque in eandem sententiam Aureolus ex Capreolo in 4. dist. 49. q. 5. a. 2. Sed Aureolus in libris sent. de hac re nihil habet. In quodlibetis, quæ citat Capreolus, quodlib. 18. a. 1. solum dixit; *si debeat tolli species, à beatifica visione, hoc non facere, nec rationem facialis & claræ notitiæ; nec limitationem seu limitationem creatæ speciei, propter opinionem* (S. Thomæ) *quæ reservationes assignat, &c.* Quocirca in specie eiusdem rationes refellit; non tamen ideo sentit, dari speciem; imo art. 2. expressè docet, non videri Deum, per aliam creatam similitudinem, aut speciem, quam per ipsum actum visionis, & vniuersim in nulla intellectione vel cognitione dari speciem distinctam à cognitione.

Addit Suarez lib. 2. c. 12. n. 2. multos Theologos idem sensisse, & Zumel q. 12. a. 2. d. 2. ait, esse plurimos Theologos, ita docentes: quos referat Capreolus; cū tamen nec iste, nec Aquarius in additionibus ad eundē, plures referat quā Aureolū & Scotum; & hoc ipsum tamen non rectē, vt dictū. Vnde plane videtur ea singularis esse sententia; cum nullus ex citatis eam absolutē & simpliciter vt veram defendat præter Vasquez. Multo minus quisquam dixit, speciem intelligibile esse ipsum lumē gloriæ, vt dicitur dub. seq.

Tertia sententia est, re ipsa quidē visionē non fieri per speciem, nisi expressam; secundum absolutā tamen Dei potentiā, etiā impressā non esse impossibile. Ita præter Scotū, Aureolū, Richardū, cit. docet Gregorius de Valēria hic q. 12. pun. 2. Molina a. 2. d. 1. Suarez lib. 2. c. 13. quos alij quidā recētiore sequuntur.

6 Quarta sententia est, visionē fieri quidē per creatā speciem expressam; impressam autē etiā secundū absolutam Dei potentiā esse impossibile. Ita sentiunt Marfilii 3. q. 10. a. 2. Durandus 4. d. 49. q. 2. Capreolus 1. d. 27. q. 2. a. 3. Sotus 4. d. 49. q. 2. a. 3. Ferrarientis 1. cont. gent. c. 63. eiusdemq; posteriorē partē sequitur; priorē verō problematicē defendit Torres l. c. & est sententia S. Thomæ, quoad vtramque partem, vt inferius dicemus.

Iam verō quod attinet ad alterā controuersia, est sententia Scoti 2. d. 3. q. 9. & in quodlib. q. 6. & 7. vbi diuidit cognitionē Dei quidditatiuam in *abstractiuā*, quæ abstrahit ab existētia: quæq; ad eō Deus non cognoscitur, vt præsentialiter existens: & *intuitiuam*, qualis est visio beatificā; & docet, posse dari speciem propriā & quidditatiuā Dei, qua De⁹ ab homine seu Angelo, etiam manente statu puri viatoris, clarē, & quidditatiuē cognoscatur cognitione abstractiuā, non tamen intuitiuā.

7 Assertio I. Re ipsa, Deus à beatis videtur per speciem expressam, seu per notitiā ac verbū mentis, productum velut terminū actionis, qua à Beatis producit visio beatificā. Ita contra Henricū, Caietanum, Zumel, aliosq; recentiores Thomistas, relatos pro 1. sent. docent, Scotus 4. d. 49. q. 2. a. 3. Ferrarientis, Capreolus, Sotus citati pro 4. sent. item Suarez lib. 2. cap. 11. Vasquez disp. 38. cap. 2. & probabiliorē cenfer Torres loco citato.

Eadem est sententia S. Thomæ, qui non solum indefinitē ac generatim asserit, intellectione produci verbum 1. p. q. 27. a. 1. & q. 9. de potentia a. 5. & lib. 4. cont. gent. c. 11. & 12. sed etiā expressē ait q. 4. de verit. a. 2. in omni intellectione, etiā illa, quæ est visio, procedere verbū, seu conceptionē: *quod, inquit, vniuersaliter verum est de omni, quod a nobis intelligitur, siue per essentiam videatur, siue per similitudinem.*

Eadem est expressā sententia S. Augustini lib. 15. de Trinit. c. 16. vbi de beatifica visione loquens ait: *Tum quidem verbum nostrum non erit falsum; quia negamentemur, neq; fallentur.* Similia habet lib. 9. de Trinit. c. 7. 10. 11. & lib. 14. c. 16. & 17. Ratio est. Quia omnis realis actio habet realem terminum productum, cum quo identificatur, vt ex veriori Philosophia suppono: actio intellectionis, est vera & realis actio, vt fatentur omnes: Ergo habet realem terminum, qui non potest esse alius, quam verbum, seu notitia ipsa; non vt actio est, sed vt qualitas.

Cōfirmatur primo. Quia hæc ipsa notitia est qua-

litas producta in intellectu, utique per actionem intellectionis: Ergo est terminus huius actionis: Ergo est verbum, seu species, ac similitudo expressa: quia hæc nihil aliud est, quam intrinsecus terminus intellectionis, vt actio est.

8 Confirmatur secundo. Aut enim intellectio ipsa est vera actio prædicamentalis, aut solum grammaticalis; ac proinde formaliter qualitas: si primum, vt plerique auctores contraria sententiæ volunt, habebit suum terminum, eumque non alium, quam verbum, quod est ipsamet species expressa. Si secundum, vt vniuersim docent Scotus quodlibet. q. 8. Durandus in 1. dist. 27. q. 2. Gabriel ibidem, Heruæus quodlib. 2. q. 8. Capreolus in 2. dist. 1. q. 2. a. 3. ad 2. Ferrarientis 2. cont. gent. cap. 9. & 82. Caietanus. 1. p. q. 79. a. 2. Ergo ipsamet est verbum, & terminus actionis intelligendi, adeoque similitudo actualis rei cognita.

Ex quo sequitur, non solum re ipsa dari speciem expressam, sed etiam ita necessariam esse, vt sine ea, secundum absolutam quoque Dei potentiā, visio Dei esse non possit, vt rectē Suarez sup. n. 9. qui addit num. 4. oppositum defendi non posse, nisi declinando in opinionem illam; Deum videri per visionem Dei increatam, seipsā formaliter vnitam intellectui creato; quod tamen citati auctores communiter negant, & inferius dub. 4. improbabitur. Neque etiam in contrarium sunt vlla argumenta, nisi quibus illi probare ex S. Thomæ solent, non dari speciem Dei impressam, de quibus infra.

9 Assertio II. Visio re ipsa non fit per aliquam speciem impressam: sed ipsa Dei essentia per se ipsam sufficit ad sui repræsentationem, adeoque ad causandam visionem ex parte obiecti. Ita S. Thomas q. 12. a. 2. vt verba eius claresonant, & ab omnibus (excepto Vasquio) intelligitur; item Alensis 1. p. 7. m. 2. & in 2. p. q. 24. m. 1. Henricus quodlib. 3. q. 1. & quodlib. 4. q. 7. & in sum. art. 33. q. 2. Agidius in Castig. art. 1. Durandus in 4. dist. 49. q. 2. à num. 13. Argentina q. 2. a. 2. Paludanus q. 1. a. 2. Capreolus q. 5. a. 1. Sotus q. 2. a. 3. Marfilii in 3. q. 10. art. 2. Ferrarientis 3. cont. gent. cap. 49. Caietanus, Bannes, Zumel, omnesque Thomistæ hic q. 12. a. 2. Gregorius de Valentia q. 12. p. 1. Molina a. 2. disp. 1. Suarez lib. 2. cap. 12. Nec dissentiant Richardus, Scotus, Aureolus, vt superius dictū; quo fit, vt hæc cōmunis DD. sententia merito dici possit.

Ratio est. Non quia vniuersim visio fieri non possit per impressam speciem; hoc enim falsum est, vt ex dictis liquet; sed quia præter ordinarias diuinæ providentiæ leges est, plura adhibere actionis principia, vbi ad cōnaturalem eius modum pauciora sufficiunt. Neque verō vnquam datur species impressa intellectionis, nisi quando obiectum per se immediatē non est sufficiens ad causandam ex parte obiecti cognitionem, vt inductione patet: hic autem Deus ipse abunde sufficit, vt concurrat per modum obiecti immediatē, sine vlla specie impressa: Ergo non est opus vlla tali specie.

Minor declaratur. Quia species intelligibiles, vt & sensibiles, tres tantum ob causas ponere necesse est: prima, vt obiectum coniungatur potentiæ, ne fiat actio in distans: secunda, vt obiectum, quod ob materialitatem suam est improportionatū potentiæ,

fiat.

fiat mediante specie proportionatum; seu potius, ut quia ipsum obiectum materiale per se non potest proportionatum potentia reddi; species eius loco obiecti repræsentat: tertia, ut velut instrumentum connaturale obiecti efficiat vna cum potentia, loco obiecti cognitionem, ut docent S. Thomas 1. p. q. 5. 6. a. 1. & 1. cont. gent. cap. 5. 1. & seqq. Scotus in 1. dist. 3. quæst. 7. & in quodlib. q. 15. Albertus in sum. de hom. part. 2. tract. 1. de sensibus, & Capreolus 1. dist. 3. q. 1. Suarez lib. 2. cap. 12. n. 11. & quamquam non pauci sentiant, species impressas tantum materialiter & dispositivè, non instrumentaliter concurrere; quam communem esse Græcorum, testatur Pricolimitius; & sequitur Toletus lib. 2. de anima quæst. 12. de sens. extern.

10 Præter hæc verò munera speciei impressæ; nullum potest excogitari aliud, quod ad prædicta non reuocetur. Nam informare potentiam, eique inherere, per accidens est, ut patet tum in Dei intellectione, tum Angeli, seipsum per suam substantiam intelligentis Repræsentare item obiectum, & determinare potentiam ad certam speciem actus, spectant ad secundum, & tertium officium superius relatum; siquidem id species hoc ipso facit, quod cum debitam habeat cum potentia proportionem ex parte immaterialitatis, ac connaturale quoddam obiecti instrumentum sit, ex parte obiecti effectivè concurrat ad certam speciem actus ab obiectu desumptam, non ad aliam.

Iam verò ex tribus istis, nulla est causa, ob quam Deus specie egeat, ut se intellectui creato, alioqui sufficienter ad visionem instructo repræsentet. Primum enim est intimè coniunctus & vnitus potentia, per localem indistantiam: secundò est summè immaterialis, adeoque secundum se vel maximè intelligibilis, non solum potentia, ut de substantia materiali loquitur Aristoteles 3. de anima t. 18. sed etiam actu: tertio est per seipsum sufficientissimus, ut effectivè, vna cum potentia, per modum obiecti concurrat ad visionem, adeoque seipso eadem est sufficienter vnitus, etiam per modum principij & causæ: quid ergo deest, quò minus absque specie concurrat ad visionem?

11 Dices; etiam tunc, cum obiectum est nimis immateriale, dandam esse speciem, ut proportionetur potentia. Respondetur, cum hoc accidit, ex parte obiecti defectum non esse, cum ex se sit vel maximè intelligibile: sed ex parte potentia; quæ proinde altiori lumine seu virtute confortanda erit; alioquin nec si detur quidè species, videre poterit obiectum; cum eius intelligibilitas per speciem non reddatur inferioris ordinis. Atque hoc ipsum etiam argumentum probat, hunc solum esse connaturalem modum videndi Deum; quandoquidem species non dantur, nisi ex defectu obiecti principalis, ut dictum.

Qua de causa etiam in hac materia, non propriè dicitur, Deum in visione *supplere locum speciei intelligibilis*, ut quidam Theologi loquuntur; & vniuersam nostræ sententiæ autoribus tribuit, & hoc ferè solo sensu, eandem sententiæ impugnat Vasquez disp. 43. passim, præsertim e. 3. sed potius dicendum, Deum absq; specie intelligibili, & eius vicario concursu, ex proprio quasi officio & auctoritate, ex parte obiecti, seipso immediatè concurrere ad visionem; quia, ut dictum,

species per se non requiritur, ad cognitionem, sed tantum ex defectu obiecti; cuius alioqui est per se concurrere.

Hinc species dicitur *vicaria obiecti*, cum id seipsum non potest immediatè repræsentare potentia; obiectum autè non est dicendum vicarium speciei, cum id per se potest facere. Sicut Rex per seipsum regium munus obiens, non dicitur id facere, locò, aut vice sui ministri; sed cum id Rex per seipsum non facit, dicitur Legatus aut Vicerex id facere loco Regis. Atque in hanc sententiæ optimè intelliguntur Richardus & Scotus apud Vasquez dist. 43. n. 26. dum negare videntur, Deum loco speciei concurrere: cum interim Scotus ibidem aperte fateatur, lumen gloriæ sine specie ad visionem sufficere. Rectè tamen nihilominus dici potest, Deum *per modum forme intelligibilis*, seclusis imperfectionibus, seipso immediatè vniri intellectui Beati, ut cum S. Thoma omnes communiter loquuntur.

12 Assertio II. Probabilitas videtur, implicare contradictionem, ut detur species impressa, per quam Deus videatur. Est expressa doctrina S. Thomæ hic q. 12. a. 2. ubi ait; *Dicere, Deum per similitudinem videri, est dicere, divinam essentiam non videri*. Eodem tēdunt rationes, & totus discursus S. Thomæ: quem ita communiter intellexerunt omnes eius interpretes, & Antagonistæ, ut in specie de Scoto & Aureolo dictum, quicquid Vasquez cit. d. 39. aliò verba eius trahere nitatur; tanquàm si loquatur solū de verbo mentis, quod veluti medium prius cognitum, intercedat in visione; ipsum vero lumen gloriæ sentiat esse speciem impressam, per quam re ipsa Deo videatur: quæ ut dictum, non solū est noua & singularis interpretatio, sed etiam à verbis S. Thomæ profus aliena, ut prolixè ostendunt Suarez loco citato, & Zumel hic quæst. 12. a. 2. d. 1.

Eandem sententiæ tradiderunt Henricus, Egidius, Marsilius, Durandus, Capreolus, Scotus, Ferrarientis, Caietanus locis assert. præced. citatis, Zumel quæst. 12. a. 2. d. 3. Bannes d. 2. alijsque Thomistæ recentiores omnes: quam proinde sententiæ communiorē inter Theologos rectè dixeris: etsi contrarium sentiant post Scotum, Aureolum, Richardum, superius citatos, Gregorius de Valentia, Molina, Suarez citati pro tertia sententiæ; item Vasquez disp. 43. num. 4. 3. 2. 33.

Hæc verò Assertio probatur à S. Thoma hic tribus rationibus, quas Thomistæ variè confirmare nituntur. Sed cum pariter etiam militare videantur contra similitudinem expressam, quam ideo quidam etiam ipsorum rejiciunt, ut dictum; vix aliquid efficiunt, ut de singulis speciatim ostendunt in contrarium citati.

13 Aliter ergo probo eandem assertionem. Primo ex natura ipsa speciei intelligibilis; cuius proprium & intrinsecum munus est, esse vicariam obiecti, per modum naturalis cuiusdam similitudinis seu instrumenti, cum id ex se non est proportionatum potentia; seu propter absentiam; seu ob materialitatem; seu ob defectum efficiëntiæ naturalis, seu ob hæc omnia: adeo ut munus eius sit connaturali modo obiectum proportionatum reddere potentia; cum id antea non est proportionatum: atqui verò, ut dictum assert. præced. Deus per modum ob-

iecti, & ex sua parte, iam antea est optimè proportionatus potentie; modo huius vis intelligēdi, ex ipsius quoq; parte cōpleatur ac perficiatur lumine gloriae, aut simili auxilio, vt dicitur dub. 3. & 4. Ergo non potest respectu Dei locum habere proprium ac intrinsecum munus speciei intelligibilis.

Maiores patet ex dictis assertio, præced. nec ab alijs etiā authoribus negatur. In quem sensum speciatim Suarez cit. lib. 2. c. 12. n. 21, ait: *Species solum poni ad suppleendam absentiam, vel impotentiam subiecti.* Et c. 13. n. 14. *Species, non dari ad elevandum obiecta ad superiorem ordinem; sed solum, vt suppleant vicem eorū, vel reddat illa accommodata personis intelligentibus.* Dicit aliquis. Quod Deus potest immediatè per se facere, potest etiā facere per aliquod instrumentū. Respondeo; sed non semper connaturaliter, & per instrumentū connaturale.

14

Vnde desumitur secundū argumentū. Species intelligibilis debet verè obiecti esse instrumentū connaturale intellectiois: atqui non est possibile instrumentū connaturale visionis Dei: Ergo, &c. Maior ab omnibus conceditur, speciatim à Suarez c. 13. n. 15. & patet tū inductione; tū quia propterea etiā dicuntur species, naturales similitudines obiecti. Minor probatur primò, quia si esset possibile connaturale eiusmodi instrumentū, tum re ipsa daretur; quia connaturalis quasi, & ordinarius diuinæ providentiæ modus est, vt quoad fieri potest, omnia fiat per subordinata connaturalia instrumenta ac principia; vt patet inductione, in omni rerum genere.

Secundo probatur eadem Minor. Quia nunquam idè effectus adæquate spectatus connaturaliter a què procedit, & ab ipsa principali causa immediatè, & ab instrumento naturaliter subordinato: sed potè vbiq; datur instrumentū connaturaliter subordinatum principali causa, illic per se immediatè, saltem a què connaturaliter, principalis causa eū effectū non producit, & è cōtrario: quod fundatur in illo principio; *Deus & natura nihil faciunt frustra.* Itē, *natura determinata est ad unū.* Exemplū videre licet, in forma aquæ, quæ cū per se ipsam restituit se frigori, non est credibile, eā ad hoc habere connaturale instrumentū, quo id ipsum facere possit: & è cōtrario, cū eadē aqua subiectū à se distinctū frige facit, per qualitatē à se distinctam; non est credibile, posse id etiā per se ipsam, seu per suā formā immediatè modo connaturali facere. Deniq; vbiq; in rebus creatis obiectum ex se est sufficienter proportionatum potentie, illic non datur naturalis eius species; vbi verò datur, obiectum, ex se non est satis proportionatum.

15

Atq; hoc sanè argumentū apud me plurimū momenti habet. Nec video, si nō minus possibilis sit habitualis qualitas, ex parte obiecti connaturaliter producens visionē, quā habitus cognoscitiuus supernaturalis, ex parte intellectus ad eandē concurrens, cur non eque etiā illū Beatissimū indiderit De⁹, ac istū; aut non potius, quā istū: eū illud instrumentū obiecti teneat se ex parte Dei visi; hoc tantū ex parte potentie; in cuius operandi modo quendam quasi defectum fuisse relictum, solo concursu actuali Dei suppleendum, minus inconveniens foret.

Vnde quidā apud Suarez c. 12. n. 21. non male dixerūt, an de facto detur species in visione Dei, id pēdere ex eo, an sit possibilis. Et Vasquez l. c. speciatim n. 32. & 34. ex possibilitate præcipuè infert existentia talis

speciei: quæ argumentatio in hac quidē materia nō est parvi ponderis, vt dictū, Quod si Deus rem quāpiam adhiberet, velut instrumentum ad visionem producendam, id arbitrarium quidem ac supernaturale. Dei instrumentum esset, ad hunc effectum; sed non connaturale; ac proinde nec species, vt dictum.

Tertio probatur assertio hac etiā probabiliter argumentatione. Omnis species ab obiecto producta, producit ab eo naturaliter & necessario: sed impossibile est, vt Deus aliquid extra producat naturaliter & necessario, vt omnes fatentur: Ergo. Maior probatur, tū inductione, tū ratione. Quia species est naturalis imago obiecti; ab eoq; procedit in quantum cognoscibile (effectiue) est; quādoquidē reddit obiectū ex sua parte cognoscibile. Ergo, pcedit ab eo in quātū Ens, & nō vt liberū Ens est, ac per voluntatē operis. Respondet quidē ad hoc argumentū Suarez & Vasquez; sed ei suā, pbabilitatē nō adimūt. Atq; hæc argumenta saltem pbabiliore mihi reddūt S. Thomæ sententiā, quæ communiori calculi Scholasticorū hæcten⁹ fuit cōpbata.

His accedit etiā tertia ratio S. Thomæ, hica. 2. quæ ad sequentē modū formata, non est spernenda. Si quæ daretur species clarè Deū vidēdū exhibens & representans, ea deberet esse simpliciter infinita, in ratione presentandi; vt pote idonea ad representandū Deū, & omnia, quæ potest Deus representare: hoc est impossibile; quādoquidē in nullo alioqui genere Entis creati absoluti aliquid simpliciter infinitū est possibile, vt dictū q. 4. Ergo, &c. Alia ratio est speciei expressæ, seu verbi metalis; quod cum sit actualis notitia, non debet esse adæquata obiecti, secundum omnem vim representandi, quam id in actu primo habet; sed solum ex ea parte, qua re ipsa & actu terminat visionem; qua ratione solum est finita.

16

Assertio IV. Nec est, nec esse potest species vlla Dei propria, qua De⁹ cognoscatur clarè & quidditatiue, cognitione abstractiua. Ita cōmuniter Doctores, nominatim Heruēus quodlib. 2. q. 5. post S. Thomā hic q. 12. a. 2. vbi generatim de specie Essentiæ diuinæ loquitur; vt & citati pro præcedenti assertione; contra Scotū l. c. cui fauet Aureolus q. 2. plog. art. 4. vbi docet, posse in viatore puro dari distinctam, clarā, & quidditatiuā Dei notitiā, ex qua, vt initio questionis dixerat, omnes veritates de personis & attributis, & alijs intrinsicis scientificè possint concludi, quæ sit abstractiua tantū, nō intuitiua: quāquā de specie, ppria ipsius Dei nihil ibidē asserat; nec planè etiā cū Scoto & Heruēo (quos idcirco ibidē refutat) cōueniat, in descriptione cognitionis abstractiue & intuitiue.

Probatur assertio. Quia quocūq; modo sumatur & declaretur quidditatiua Dei cognitio, ea sanè postulat, vt essentia diuina, & attributa ac perfectiones essentiales Dei omnes, clarè & distinctè cognoscatur; sed inter alia Dei attributa essentialia, est ipsa etiā existentia Essentiæ, ex dictis q. 1. Ergo impossibile est, vt per quidditatiuā Dei cognitionē nō cognoscatur Existentiā, adeoq; vt quidditatiua cognitio Dei, seu species ppria Essentiæ diuinæ, abstrahat ab existentia, adeoq; sit abstractiua; put à Scoto fuit definita & nō intuitiua.

Sed quia respondet Aureol⁹, non esse de ratione cognitionis abstractiue, ita abstrahere ab existentia, vt p eā existentia non cognoscatur, quādoquidē datur mathematica demonstratio & scientia, quæ directè probet ipsā Eclipsis existentia; sed & per phantasia *(cuius*

17

cognitio,

cognitio, inquit, *nō potest nō esse abstractiua* sæpe imaginatur ipsa rē vt existētē & præfētē, etiā si fortē re ipsa præfens non sit: addēdum est, non tantum non posse dari cognitionem Dei quidditatiuā, quæ ab existētia Dei penitus abstrahat, eamque plane non cognoscat; sed etiam nec posse vllō vero sensū esse abstractiua, si verē sit quidditatiua, & per propriam speciem Deifiat; quia quomodocunq; definiatur abstractiua notitia, prout ab intuitiua distinguitur, ea ita saltem abstrahere debet ab existētia rei, vt non feratur immediatē (sine medio cognito) & formaliter ac perspicuē in ipsam rem vere ac præfentialiter existētē, vt existētē, clarē scilicet, ac immediatē per propriam rei existētis vt existētis speciem, aut modo æquiualente, cognoscendo eius præfentialē existētiam; quæcunq; enim talis cognitio, intuitiua, non abstractiua est, vt ex communi vocabuli notione à visu desumpta patet: sed si datur species propria Dei, essentiam eius adeoq; Deum ipsum clarē & quidditatiuē repræfens, impossibile est, quin per eam, immediatē (sine medio cognito) clarē, & distinctē cognoscatur Deus & præfentialiter existens: quandoquidem & existētia eius, & immēnsitas ac omnipræfentia (ex hypothēsi) est de ratione diuinæ Essentiæ: Ergo impossibile est, vt talis species quidditatiuē, & non intuitiue Deum repræfentet. Vnde colligitur etiam, falsum esse, quod docuit Scotus in 2. d. 3. q. 9. & ferē Gabriel ibidem q. 2. Angelos naturaliter per speciem inditam, cognitione abstractiua, Deum quidditatiue, prout in se est, cognoscere; de quo plura infra de Angelis.

18 Quod verò Aureolus ibidem contra Scotum & Heruzum docet, dari posse intuitiuam rei cognitionem, etiam re non amplius existente; & ad propositum non facit, & propriè loquendo verum non videtur. Neq; tamen interim nego, posse de Deo etiam secundum Essē ac veritates supernaturales, v.g. quod sit Trinus & unus, Deus & homo, &c. haberi cognitionem eidentem abstractiuam, euidentia reuelationis nixam, quæ dici solet euidentia in reuelante: hæc enim non habetur per propriam speciem, sed similis est ei, qualis etiam de naturalibus perfectionibus Dei, per alienas rerum creaturarum species habetur, ab eo, qui demonstrationem de iisdem habet.

Vti nec etiā scientia infusa ipsius Dei, etsi per infusas species habeatur, est per propriā Dei speciem, sed per species alienas creaturarum, vt suo loco docetur. Quod si tali solum modo aliquo putauit Aureolus, in viatore esse, posse clarā Dei notitiā abstractiuam, in re non errauit; sed non rectē tamen eam cognitionem vocauit quidditatiuam, cum ijs cognitionibus nullus proprius & adequatus conceptus essentia Dei habeatur, sed Deus per alienas solum rerum creaturarum species cognoscatur, vt dictum.

Obijci potest. S. Paulus ex probabili sententia, etiam in hac vita, quasi in raptu, vidit diuinam Essentiam; eiusq; visionis etiam postea retinuit memoriā euidentem: Ergo signum est, retinuisse speciem, qua etiam antea Deū viderat. Respondeo cū S. Thomas i. p. q. 12. a. 9. ad 2. in simili, negando consequentiam. Solum enim sequitur, Paulum ex ipsa visione Essentiæ diuinæ formasse in se similitudinem quandam tū ipsius visionis Dei, saltem secundū rationem quādam communem; tū eorū, quæ in Deo per eam

visionem vidit; quæ species etiam remāsit post eiusmodi raptū; sic tamē, vt Deū quidditatiue per eā nullo modo amplius cognosceret, sed solū abstractiue.

DVBIVM III.

Vtrum intellectus creatus videre Deum possit naturalibus viribus; an vero indigeat ad hoc supernaturali habitu luminis glorie; idq; etiam secundum absolutam Dei potentiam?

S. Thom. 1. p. q. 12. a. 4. & 5.

19 Vnt hac in re varij partim hæreticorum etiores; partim Catholicorum sententiæ. Primo enim fuerunt quidam hæretici, qui docuerūt, hominem suis naturalibus viribus posse videre Deum. Ita enim refertur de Beguardis, & Beguinis in Clementina *Ad nostrum*, de hereticis, dixisse eos inter alia, quod quilibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata; quodq; anima non indiget lumine glorie, ipsam eleuante ad Deum videndum. Huc spectant etiam Anomæi veteres hæretici, qui dyce Eunomio docuerunt, Deum ab intellectu nostro virtute propria in hac vita comprehendere posse, vt videre est apud Nazianzenum orat. 42. & apud Chrysostrum homil. 5. de incomprehensibili Dei natura, Basilii lib. 1. cont. Eunom. Theodoretū lib. 4. hæret. fab. Hieronymū in illud Matth. 11. *Nemo nouit filium*, & apud Theophylactum in illud Ephes. 3. *in gentibus Euangelizare*.

Secundo ex Scholasticis quidam, saltem sub conditione & hypothēsi, in quā tamen ipsi etiam magis inclinabāt, luminis glorie necessitatē negarūt; si nimirū dicatur visio p̄duci à solo Deo. Ita Scotus in 3. d. 14. q. 2. & disp. 3. 1. q. 1. & in 4. d. 49. q. 11. idēq; in simili de amore & fruitione Dei docuit in 3. dist. 12. q. 4.

Tertio alij nonnulli, tamen si plane faterentur, aliquod gratuitum Dei auxilium ad Deum videndū requiri, dixerūt tamen, sufficere extrinsecum, & quasi negatiuū; remouere scilicet impedimenta intelligendi: posse enim naturaliter Deū ab homine videri, si modo & Deus vellet extrinsecē se eidem repræfentare; & impedimentum constitutum in modo cognoscendi Deum, per sensus exteriores, seu per creatum medium, remouere. Ita Durandus in 4. d. 49. q. 2. n. 24.

Quarto vero circa explicationem & naturam luminis glorie, etiam ex illis, qui eius necessitatē aliqui profitebantur, ita quidem variarūt, vt re ipsa parum ab ijs, qui eius necessitatē denegarunt, aut diminuerunt, recederent.

20 Quinto deniq; etiā illi, qui necessitatē veri luminis glorie agnoscerūt; non tamen consentiūt, an de absoluta quoq; Dei potentia sit necessarium ad visionem, vt magis ex sequentibus assertionibus patefcer.

Assertio I. Impossibile est, vt per vires naturæ Deū ab intellectu creato, seu humano, seu Angelico, intuitiue & quidditatiue videatur. Ita S. Thomas hic q. 12. a. 4. & in 4. d. 49. q. 2. a. 6. & de verit. q. 8. a. 3. & 3. cont. gent. c. 50. cū quo hac in re consentiūt omnes Scholastici; quidquid de Angelis dubitauerit Maior in 4. d. 49. q. 4. Est q; de fide, saltē quoad intellectū humanū, cōtra Anomæos & Beguardos superius citat, ex Cōcilio

Viennensis cit. Clem. *Ad nostrum* de hereticis. Probatum aperte ex Scriptura. Plal. 83. v. 12. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*, Matth. 11. v. 27. *Nemo novit filium, nisi pater, neque Patrem qui novit, nisi filius; & cui voluerit filius revelare.* Ioan. 14. 21. *Qui diligit me, diligitur a patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Rom. 6. v. 23. *Gratia autem Dei vita eterna.* 1. Cor. 2. v. 9. *Oculus non vidit, neq. auris audivit, neque in cor hominis ascendit, que preparavit Deus illis, qui diligunt illum.* Et ibidem versu 11. *Que Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* Quae testimonia partim suamet vniuersalitate, partim communi Doctorum explicatione, & ob ipsam quoque paritatem rationis, etiam ad Angelos pertinere iure censentur. Idem habet vniuersim consensus SS. Patrum, qui illum Anomazorum errorem damnant, vsu perius relatum.

3 Accedit optima ratio S. Thomae hic eodem a. 4. Quando enim obiectum secundum modum suum essendi, excedit modum essendi subiecti ac potentiae cognoscantis: tum haec non potest illud per vim suam naturalem perfecte & quidditatiue cognoscere: atqui modus essendi Dei infinite excedit modum essendi omnis creaturae ac potentiae creatae: Deus enim est actus purus, & ipsum suum Esse: omnis autem creatura, & omnis creata potentia, aut habet esse in materia, saltem mediate (mediate anima) aut certe est in potentia ad non esse: Ergo Deus non potest perfecte & quidditatiue naturali virtute intellectus creati cognosci, ac proinde nec videri. Maior probatur. Quia cognitio naturalis adaequate sequitur naturam cognoscantis; seu quod idem est: naturalis modus cognoscendi vel agendi, in virtute, seu causa principali, sequitur modum essendi, eidemque proportionem quadam respondet. Quod principium contra Scotum, & alios susceperunt Caietanus hic, q. 12. a. 4. Capreolus in 4. d. 49. q. 4. Ferraricus lib. 3. cont. gent. cap. 53. Scotus in 4. d. 49. q. 2. a. 2. & prolixo Albertinus tom. 1. princip. 1. qui hoc ipsum extendit ad omne genus operationis, tum moralis, tum physicae; tam transeuntis, quam immanentis: in specie vero id ipsum principium applicat ad propositam materiam coroll. 1. punct. 2.

Et confirmatur. Quia nec per fidem quidem cognoscere Deum possumus sine auxilio gratiae, vt in Concilio definitur, & alibi ex instituto probatur; quanto minus per claram visionem? Denique cum obiectum visionis tam materiale, quam formale, quod plane supernaturale sit, consequens est, ipsam quoque visionem esse actum intrinsece supernaturalem; etiam quoad substantiam, vt ex communi recte docent Caietanus in 2. 2. q. 171. a. 2. Scotus in 4. d. 49. q. 2. a. 4. Suarez lib. 2. de Deo cap. 9. num. 7. & significat S. Thomas 1. 2. q. 5. a. 5. ad 3. Ergo impossibile est haberi viribus naturae.

Obijcitur. Aut Deus clarè visus, seu visibilis, continetur sub obiecto naturali intellectus; aut non: si continetur, ergo poterit naturaliter videri: si non; ergo nullo modo videri potest: quia naturalis potentia non potest ferri extra latitudinem sui obiecti naturalis. Respondetur, naturale obiectum intellectus creati dupliciter dici posse: primo quod solis naturae viribus attingi potest, etiam actu perfecto: & tunc Deus vt visibilis, seu etiam vt Ens est superna-

turale, non est obiectum naturale intellectus creati, nec sub eo continetur. Secundò naturale dici potest, quod etsi sub obiecto adaequato intellectus (quod est Ens vt Ens) aliquo modo comprehendatur, adeoque tale sit, vt intellectus natura in illud ferri possit, seu proprijs viribus, seu adiutus altiori lumine; non potest tamen vt sic actu perfecto & proportionato, ob excellentiam suam attingi, ex solis naturae viribus: & hoc sensu conceditur, esse naturale obiectum intellectus, vel sub eo comprehendendi; sed nullum sequitur absurdum.

4 Assertio II. Impossibile est, vllam dari seu produci naturam intellectualem creatam, cui secundum se connaturalis sit ea visio Dei beatifica, seu ipsum etiam lumen gloriae. Ita post S. Thomam hic q. 12. a. 4. & a. 5. ad 3. Scotum in 2. d. 5. q. 9. Scotum cit. q. 2. a. 4. & ferè Durandum ibidem, ex communi docent Suarez lib. 2. de Deo c. 9. Vasquez d. 44. n. 3. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 2. & 3. Gregorius de Valentia, non nihil tamen dubius, hic q. 12. p. 3. licet in contrariam sententiam inclinet Maior loco cit. Molina hic q. 12. a. 4. & art. 5. disp. 2. Ratio est. Primò; quia accidens supernaturale non ob aliam causam dicitur, quam quia perfectius subiectum creatum supra id, quod ipsum, aliaque creata subiecta omnia, ex suis principijs & constitutione naturali possulant; ac proinde supernaturalitas eius desumitur ab excessu & imperfectione essentiali ad subiectum omne possibile; cuius respectu supernaturale dicitur: Ergo si alicui substantiae naturale esset, eo ipso non esset intrinsece supernaturale, vt tamen esse diximus lumen gloriae. Antecedens probatur: quia accidens intrinsecum & essentialem habet respectum ad subiectum; ergo etiam supernaturalitas eius debet sumi per ordinem excessus ad subiectum; & non solum per excessum ad vnum aliquod, vel aliqua subiecta; alioqui multae proprietates naturales essent supernaturales qualitates: Ergo per excessum ad omnia subiecta creata.

5 Secundò; qualitas seu accidens intrinsece supernaturale non potest esse connaturale nisi substantiae: itidem supernaturali: subiectum enim, & accidentia eius naturalia, sunt eiusdem ordinis: atqui impossibile est, etiam secundum absolutam Dei potentiam, vt detur substantia creata intrinsece supernaturalis: Ergo etiam impossibile est, vt lumen gloriae, aut visio beatifica sit connaturalis vlli substantiae creatae. Minor probatur. Quia supernaturalitas substantiae non potest desumi ex comparatione ad aliquod subiectum, vt patet; nec ex eo, quod à nullo principio creato fieri potest naturaliter; alias enim omnes Angeli & animae, imò etiam ipsa materia prima essent supernaturales substantiae: nec ex eo, quod ceteras creatas substantias quantumuis multas superet, vt etiam clarum est: alioqui Angelus, saltem supremus, esset supernaturalis substantia: Ergo aliunde non potest desumi, nisi ex eo, quod sit actus purus; talis autem substantia praeter Deum nulla est, nec ullo modo esse potest, vt patet.

Tertio. Contradictione implicat, vt modus essendi Dei ipsi, velut obiecti visionis, non infinite excedat modum essendi cuiuslibet creaturae ac potentiae. Ergo impossibile est, vt haec connaturaliter attingat perfecto

actus

actu, qualis est visio, Deum: iuxta rationem S. Thomæ, pro præcedenti assertionem allatam. Denique alias conueniens esset, dari posse substantiam intellectualem creatam, natura sua sanctam, adeoque filiam Dei, beatam, & impeccabilem: cum visio beatifica non sinat hominem villo modo peccare, &c. id vero est absurdum & contra SS. Patres, vt alibi suis locis docetur, Ergo, &c.

Ex quibus etiam efficitur primò, non tantum impossibile esse, vt alicui substantiæ creatæ visio beatifica sit connaturalis, tanquam causæ principali; sed etiam vt instrumento. Quia vt rectè notauit Albertinus supra coroll. 2. num. 7. si tali substantiæ esset connaturalis visio, tum esset quoque illi connaturale lumen gloriæ; quia lumen proportionatur actui, tanquam connaturale eius principium; hoc ipso vero talis substantia iam esset principale agens, & non tantum instrumentale.

Colligitur secundo, non posse etiam creari substantiam, cui sit connaturalis scientia seu cognitio infusa, intuitiua mysteriorum gratiæ: quia hæc obiecta sunt eiusdem ordinis supernaturalis cum ipso Deo, vt rectè deducit Albertinus cit. coroll. 2. num. 8. apud quem plura. Eademque est ratio fidei, & aliorum actuum, siue habituum supernaturalium.

Dixi vero in assertionem; *natura intellectuali secundum se* non posse connaturalem esse visionem; secus enim est, si loquamur de intellectu instructo dono supernaturali luminis gloriæ: hæc enim re ipsa connaturalem esse visionem, non est negandum, vt bene docet Ferrariensis lib. 3. cont. gent. c. 54. Caietanus hic q. 12. a. 5. ad 2. Molina a. 4. Vasquez d. 4. 5. c. 1. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 1. num. 1. 1. & denique Suarez lib. 2. c. 7. num. 4. etsi neget Scotus in 4. d. 49. q. 2. a. 4. de quo quidem sola videtur nominis quæstio. Etipsemet Vasquez num. 6. rectè notat, visionem solum, dici connaturalem intellectui prædito lumine gloriæ, vt principio ipsam elicenti, non vt subiecto, in quo recipitur: hoc enim esse intellectum secundum se nudè spectatum. Vnde quæstio illa, an visio beatifica possit alicui naturæ creatæ esse connaturalis, eadem ferè est, cum illa, an lumen gloriæ possit esse connaturale alicui substantiæ creatibili; quod pèndet ex illa quæstione, an creabilis sit aliqua substantia supernaturalis, vt antea deduximus. Quæ causa etiam fuit, cur cum visione iungeremus lumen gloriæ.

Assertio III. Ad visionem Dei re ipsa non sufficit lumen naturale intellectus; neque sufficit quodcunque Dei auxilium extrinsecum, aut negatiuum; sed planè requiritur supernaturale lumen gloriæ. Ita S. Thomas hic q. 12. a. 5. & in 4. d. 49. q. 2. a. 7. & 3. cont. gent. cap. 51. 52. & 55. & de verit. q. 3. a. 3. & omnes Scholastici ibidem suis locis, contra Durandum, & Scotum superius citatos; qui non rectè hac de re sunt locuti: & est de fide sub his generalibus terminis, vt rectè Capreolus in 4. d. 49. q. 4. a. 3. Ferrariensis lib. 4. cont. gent. cap. 54. Argentina in 4. d. 49. q. 2. a. 1. Gabriel q. 2. a. 3. Marsilius in 3. q. 10. art. 2. Sorus in 4. d. 49. q. 2. a. 4. Caietanus hic q. 12. art. 5. Gregorius de Valentia q. 12. punct. 3. Probatum ex Scriptura, quæ sæpius mentionem facit luminis, velut specialis doni Dei, quo Deus nunc à beatis re ipsa videatur. Plal. 3. v. 9. *Inebriabuntur ab obertate domus*

tua, & torrente voluptatis tuae potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ; & in lumine tuo videbimus lumen. Isai. 66. v. 19. *Erit tibi Dominus in lucem sempiternam.* 1. Ioan. 3. v. 2. *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus;* scilicet in participatione luminis, vt explicat S. Thomas hic q. 12. a. 2. & 5. Apocal. 21. v. 23. *Claritas Dei illuminauit eam.* Ex quibus etiam Scripturis desumpserunt Patres, & Scholastici eam denominationem *luminis gloriæ*, ad visionem Dei requisiti. Idem apertè definitur in Concil. Viennensi cit. Clement. *Ad nostrum*, vbi contra Beguardos damnatur hic error, quod anima non indigeat *lumine gloriæ, ipsam eleuante ad Deum videndum.* Ratio patebit ex assertionem 4. & dub. seq.

Atque ob eam causam non immerito Gregorius de Valentia cit. p. 3. Vasquez d. 4. 1. num. 8. & d. 4. 2. cap. 1. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 1. punct. 2. erroris notà dignam censent sententiã Durandi superius relatam: licet eam vt cunquē excusare & interpretari conetur Molina hic q. 12. a. 5. disp. 1. Caietanus quoque hic cit. a. 5. sententiã Scoti superius relatam, qui sub conditione negauit habitum luminis gloriæ, putat esse damnatam. Quamquam an lumen gloriæ verè sit habitus, minus certum est, vt mox dicemus.

Assertio IV. Lumen illud gloriæ ad visionem Dei requisitum, nec est 1. Deus ipse, seu increatum eius lumen: nec 2. ipsa visio beatifica: nec 3. concursus Dei actualis: nec 4. supernaturalis quædam animæ potentia, & quasi intellectus supernaturalis, animæ immediatè infusus & inhærens: nec 5. species intelligibilis Dei: sed qualitas creata, habitualis, intellectui beati inhærens; & eum quocunquē demum modo perficiens, ad habendam visionem. Ita quasi expresse, quoad omnes partes docet S. Thomas hic quæst. 12. art. 2. & 5. & alijs locis præced. assert. citatis; & est sententiã communis, & quasi certa, vt patebit.

Etenim prima pars est contra quosdam, qui prædictam Concilij Viennensis definitionem interpretantur de lumine increato: sed quæ interpretatio, tanquam falsa, meritò ab omnibus rejicitur, teste Suarez lib. 2. cap. 14. num. 5. Tum quia Concilium loquitur de lumine gloriæ, iuxta modum loquendi Theologorum: omnes autem eo nomine lumen aliquod creatum intelligunt, vt videre est etiam apud S. Thomam hic a. 5. vbi de creato lumine quæstionem proposuit. Tum quia Concilium loquitur de lumine eleuante intellectum, quod Deus propriè & formaliter per seipsum non facit, sed quatenus in ipso intellectu aliquid operatur, supra naturam eius. Tum quia Beguardi non negabant, necessario interuenire Deum in visione beatifica, sed lumen creatum, quale à Theologis poni solebat.

Secunda pars non esse ipsam visionem à Deo infusam, est æque communis & certa; contra quosdam apud Capreolam relatos. Probatum, tum ex dictis: omnes enim Theologi distinxerunt lumen gloriæ à visione, vt notauit Vasquez d. 4. 2. num. 1. neque vel Beguardi; nec quisquam sanæ mentis negare potuissent, visionem requiri ad videndum Deum: tum quia Concilium requirit lumen ad videndum; distinguit ergo lumen à visione.

Tertia pars, non esse concursus Dei actualis, est

contra quosdam apud Sotum in 4. d. 49. q. 2. a. 4. dicentes, per lumen gloriæ in Concilio generatim intelligi auxilium Dei supernaturale; siue sit actualis concursus; siue non. Quæ expositio placet etiam nonnullis recentioribus, teste Suarez cit. cap. 14. num. 7. Sed est falsa & improbabilis, vt rectè citatis tum ob dictas causas: *indubitatum enim est*, inquit, Vasquez cit. d. 42. *Scholasticum lumen gloriæ esse habitum quendam*, aut saltem qualitatem; quod ipsum etiam nomen luminis significat: tum quia Concilium distinctè damnat vtrunque; & quod visio eliciatur naturaliter; & quod non requiratur lumen gloriæ.

Quarta pars, non esse qualitatem per modum potentia, & intellectus naturalis, &c. est contra Sotum & Capreolum loco cit. & quosdam alios, qui dicebant, visionem beatificam effici à solo lumine gloriæ, non ab intellectu beati, vt dicitur dub. seq. & refert etiam Suarez cap. 10. num. 9. Sed est non solum noua, sed etiam falsa & improbabilis sententia: quia actio vitalis, saltem secundum ordinariam Dei legem, elici non potest, nisi à principio ac potentia vitali animæ; cuius ratio in hoc consistit, quod sit potentia naturalis, & necessario emanans ab anima, vt anima est. Plura dub. seq.

Quinta pars, non esse speciem intelligibilem, est contra Vasquez disp. 43. cap. 7. suppositis etiam ijs, quæ de hac re disserit disp. 38. & 39. Sed quæ sententia procul dubio non minus noua est, & improbabilis, vt rectè Suarez c. 14. num. 8. & cap. 15. num. 14. 15. 16. quamuis pro ea immeritò citentur S. Thomas, Richardus, & Argentina, vt dictum dub. 2. & paulo post magis patebit. Probatur. Tum quia ex communi & vera sententia, non datur species intelligibilis Dei, ex dub. 2. Tum quia species non datur ad confortandum intellectum, nec omnino se tenet ex parte potentia, sed obiectis quæcunque tandem in particulari sit eius vis & efficacia; de qua re actum eodem dub. 2. Tum quia alias fatendum esset, intellectum creatum ex sua parte esse sufficienter instructum ad eliciendam visionem; si modo ex parte obiecti debitus concursus non desit: perinde ac si præter speciem intelligibilem obiecti supernaturalis, non daretur habitus supernaturalis, aut auxilium eiusdem efficaciam supplens, v. g. ad credendum, amandum Deum, &c. Tum quia hac ratione Beguardi negantes lumen gloriæ, hoc est, speciem intelligibilem, vt Vasquez interpretatur, non fuissent damnandi; sed iuxta communem Theologorum sententiam laudandi: nisi quis dicat, damnatam à Concilio communem Theologorum sententiam, speciei impressæ vsu, in visione Dei denegantem; quod est absurdissimum. Plura dub. seq.

Sexta pars, esse qualitatem, colligitur ex probatione tertiæ & septimæ partis.

Septima pars autem, esse habitum, est communis itidem Doctorum sententia. Imo Ferrariensis 4. cont. gent. c. 54. Caietanus hic q. 12. a. 5. Capreolus in 4. d. 49. q. 4. a. 3. Argentina q. 2. a. 1. Gabriel suppl. q. 2. a. 3. & quidam alij putant, hoc esse desideratum, & in illa Clementina definitum. Sed verior est contraria, eademque communis recentiorum sententia; quam tradunt Molina a. 5. d. 1. Vasquez disp. 42. num. 3. Suarez lib. 2. cap. 14. num. 4. & 9. Gregorius de Valentia q. 12. p. 3. qui tamen ait, contrarium

esse valde temerarium, & probabiliter resisa contra fidem: quo sensu etiam Molina ait: *temerarium ac periculosum videri, post definitionem illam Ecclesia discedere à sententia D. Thoma: quæ merito, inquit, communis est hodie inter omnes Doctores*. Probatur tum ex nomine luminis gloriæ, quod qualitatem permanentem significat. Tum quia ad alios actus supernaturales dantur habitus proportionati. Tum quia id planè necessarium est, vt à potentia vitali, modo connaturali, efficiantur tales actus: præsertim si actus ipse naturæ suæ perpetuus, & non interruptus sit, vt est visio Dei.

Octaua pars, esse habitum intellectus, non aptè quidem habetur ex verbis Concilij; quia solum dicit, dari animæ; hancque à lumine gloriæ eleuari ad videndum Deum, & eo beatè fruendum. Vnde etiam Gabriel loco cit. & in 1. d. 2. q. 2. a. 3. & Cardinalis Zabarella in citatam Clementinam affirmant, eundem esse habitum luminis gloriæ, & Charitatis; sicut etiam existimant, esse eandem realiter facultatem intellectus & voluntatis. Sed est improbabilis sententia; & contra communem aliorum omnium Scholasticorum, vt rectè Vasquez cit. d. 42. num. 2. quia habitus debent esse proportionati actibus, ad quos dantur; & in eodem subiecto: cum ergo habitus iste detur immediatè ad videndum Deum, (ex consequenti verò etiam ad fruendum, iuxta citata Verba Concilij) fatendum est, esse habitum intellectus, adeoque distinctum à charitate.

Assertio IV. Secundum absolutam tamen potentiam Dei, potest esse visio absque habitu luminis gloriæ: Deo nimirum vel per solum actualem concursum, vel probabiliter etiam per aliam qualitatem, tam ab habitu luminis gloriæ, quam à visione distinctam, suppletente eius efficaciam siue defectum, Primam partem docent Paludanus in 4. d. 49. q. 1. a. 3. Argentina q. 2. art. 1. Maior q. 4. Gregorius de Valentia q. 12. p. 3. Molina a. 5. d. 1. Suarez lib. 2. de Deo cap. 16. Vasquez d. 46. cap. 2. & est communis recentiorum Thomistarum; nil etiam repugnante S. Thoma hic a. 5. & 2. q. 175. a. 3. ad 2. qui solum de potentia Dei ordinaria locutus est. Idem à potiori tradunt Scotus, Durandus & alij, qui docent, visione etiam à solo Deo productâ beatos videre posse Deum, vt dicitur dub. seq. tamen si circa præsentem assertionem oppositum sentiant Ferrariensis, Caietanus, Sotus locis cit. Probatur assertio quoad primam partem primò. Quia Deus seipso immediatè potest omnem concursum & efficientiam, saltem principij non vitalis, supplere, ex certa & communi: lumen autem gloriæ est principium quidem efficiens visionis, vt suppono ex dub. seq. attamen cum sit qualitas aduentitia, & supra naturam intellectus ac animæ, non est principium vitale visionis: Ergo eius concursus potest à Deo suppleri.

Secundò, Lumen gloriæ non est tota virtus & potentia, qua beati eliciunt visionem; sed ipse quoque intellectus seipso influit, vt dicitur dub. seq. & supponit S. Thomas hic a. 5. Ergo etiam sublato lumine gloriæ, adhuc poterit influere, modo defectus ipsius, tanquam partialis alterius causæ, aliunde suppleatur.

Tertio, Actus charitatis, & aliarum virtutum supernaturalium, possunt ab homine effici, Deo per

sum concursum immediatum supplem-
tum habitus; imo ex veriori, quam suppono, re ipsa
ita efficiatur tunc, quando actus ipsi primum dis-
ponunt ad habitus acquirendos; cum tamen actus
illi non sint minus supernaturales, quoad substan-
tiam, quam visio; vt habet itidem communis sen-
tentia; quicquid Sorus hoc argumento conuictus,
eo tandem deuenerit, vt negaret, actus eiusmodi
Theologicos esse supernaturales quoad substantiam.
Neque verò propterea Deus denominabitur à tali
visione videns; quia actiones immanentes non de-
nominant efficiens, nisi in quo inhaerent, vt rectè
Vasquez loc. cit.

Vnde probatur etiam secunda pars assertionis,
suppleri nimirum luminis gloriae defectum posse per
actualem concursum Dei; quæ ab omnibus quo-
que pro præcedenti parte citatis asseritur, excepto
Capreolo in 4. d. 49. q. 4 qui putat suppleri non
posse solo eo concursu, absque alia qualitate saltem
transiente eius loco substituta: sed quæ sententia v-
trâque ratione præmissa efficaciter refellitur.

13 Tertia pars asseritur à Gregorio de Valentia, quam
etiam supponunt Molina & Vasquez post Capreol-
um loc. cit. Probatur. Quia nihil videtur obsta-
re, quo minus detur qualitas supernaturalis transiens,
per modum quasi actus secundi, quæ possit esse prin-
cipium visionis: sicut quidem Molina hic, & multi
alij existimant, etiam motiones vocantis gratiæ esse
principia effectiua actuum supernaturalium, ad quos
dantur: similemque aliquam qualitatem (quam etiam
lumen gloriae vocant per modum actus trans-
euntis communicatam) putant re ipsa quidam com-
municatam S. Paulo in transiente illa visione Dei: id
quod expressè etiam docet S. Thomas 2. 2. q. 175 a.
3. ad 2. qui hanc ipsam etiam qualitatem vocat lum-
men gloriae, vtique tamen ab habitu luminis gloriae
essentialiter distinctam. Vnde minus probatur sen-
tentia Suarez loc. cit. num. 4. qui contra Capreolum
disputat, non posse dari lumen, quantumuis transiens,
specie distinctum ab habitu luminis gloriae; ac pro-
inde eam Capreoli sententiam, aut coincidere cum
sententia Caietani; aut esse minus probabilem: quod
tamen ab eo non video firma aliqua ratione probari.

His addo, de quo tamen hoc loco nulla proprie
est controuersia, posse quamlibet aliam rem assumi,
quæ per modum instrumenti supernaturalis, sit
cum intellectu creato principium visionis. Nul-
la enim est hæc in re implicatio contradictionis: &
quicquid Deus in subiecto potest per seipsum, pos-
test etiam per instrumentum creatum, saltem iuxta
potentiam eius obedientialem eleuatam, vt suo lo-
co ex veriori docetur. Etsi quidem interim hoc casu
intellectus vis & efficientia tali instrumento con-
naturaliter non compleatur, nec ex illo & intellectu
constitui possit totalis & completa ac principalis
causa visionis; ac proinde nihilominus Deus suo pec-
ciliari concursu vtriusque principij suæ in-
strumenti inefficaciam & defe-

ctum supple de-
beat.

DVBIVM IV.

*Utrum visio effectiue procedat ab
intellectu beati: & quodnam in
ea re sit proprium munus lumi-
nis gloriae.*

S. Thom. 1. p. q. 12. a. 4. & 5.

T Ametsi quidem hæcenus explicatum ac defini-
tum sit, habitum luminis gloriae necessarium esse
se ad visionem: nondum tamen declaratum est, quif-
nam sit in ea re proprius eius concursus, seu pro-
prium munus: quod ipsum tamen definiiri etiam
non potest, nisi prius constet, an visio effectiue ab
intellectu creato beati procedat: quorum vtrumque
proinde hac dubitatione exponendum est. Et verò
quod attinet ad efficientiam intellectus creati, circa
visionem, est prima sententia multorum & grauium
Theologorum, qui docent, visionem à solo Deo pro-
duci, intellectu beati solum materialiter & subiecti-
ue ad eam concurrente, recipiendo visionem. Ita do-
cent Nominales, nominatum Ockam in 1. d. 1. q. 2.
& in 4. q. 13 a. 5. dub. 6. Gabriel in 3. d. 14 q. 1. Mar-
silius in 3. q. 10. a. 2. Idem ferè sentiunt Richardus in
3. d. 14 a. 2. q. 3. & 4. & in 4. d. 49. a. 3. q. 5. Scotus in
4. d. 49. q. 11. & in 3. d. 14. q. 1. a. 2. Durandus ead. dist.
q. 1. num. 9. & in 4. d. 49. q. 2. Paludanus ibid. q. 2.

Secunda sententia est quorundam Thomistarum,
qui significant, visionem aut nullo modo immédia-
te produci ab intellectu beati, sed à solo lumine glo-
riae; in quibus Capreolus in 4. d. 49. q. 4. a. 3. & Sorus
q. 2. a. 4. vbi intellectum præditum lumine gloriae re-
spectu visionis comparat aquæ calidæ in ordine ad
calefactionem; vel certè non totam eius rationem
fieri ab intellectu beati, vt indicat idem Capreolus
loc. cit. Fundamenta sunt. Tum quia actus adeo su-
pernaturalis non potest physicè produci à potentia
naturali. Tum quia visio producitur per creationem,
vt aiunt. Tum quia non potest vero aliquo sensu dici,
hominem seipsum beatificare, nec efficienter
quidem; formaliter enim vel obiectiue id fieri non
posse clarum est, & extra controuersiam.

2 Tertia sententia est, visionem ab intellectu beati ve-
rè ac physicè produci, seu quod id est, effectiue pro-
cedere. Authores inferius referemus: qui tamen rur-
sum variant. Alij enim tribuunt eam efficientiam in-
tellectui creato secundum suam virtutem natiuam,
atq; iuncto simul lumine gloriae, etiam vt principio
quo principali; alij solum secundum potentiam o-
bedientialem, & vt instrumento Dei, seu luminis
gloriae.

Eodem modo quod ad alteram dubitationis par-
tem attinet, admodum variè à varijs Doctoribus ex-
plicatur munus & causalitas seu concursus luminis
gloriae circa visionem; prout nimirum variè ipsi sen-
tiunt, vel de principio efficiente visionis ex dictis;
vel de natura & ratione luminis gloriae, iuxta dicta
dub. præcedent. vt in specie magis inferius declara-
bitur.

Assertio I. Intellectus beati verè ac physicè pro-
ducit visionem beatificam. Ita S. Thomas hic q. 12.

art. 5.

art. 5. resp. ad 1. ubi ait, lumen creatum esse necessarium ad videndum Dei essentiam, non quod per hoc lumen Dei essentia intelligibilis fiat, quae secundum se intelligibilis est; sed ad hoc quod intellectus fiat potens ad intelligendum, per modum, quo potentia sit potentior ad operandum per habitum. Idem supponit S. Thomas generatim, ubique agit de actibus supernaturalibus, vt in 1. 2. q. 3. a. 2. 3. 4. & in 2. 2. q. 2. 3. a. 2. Idem docent Caietanus & alij recentiores Thomistae hic q. 12. a. 5. item Molina ibidem d. 1. Gregorius de Valentia q. 12. p. 3. Suarez de Deo lib. 2. cap. 10. num. 5. & 8. Vasquez disp. 42. cap. 1. & d. 43. cap. 6. Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 1. num. 14. & 15. quae proinde hoc tempore est communis sententia Theologorum.

Probatur primò ex Scriptura simpliciter asserente, beatos Deum videre, vt patet ex dub. 1. Videre autem vel est formaliter actio videntis, aut certe terminus ab actione videntis productus, vt ex Philosophia constat. Secundò certum est, ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. & can. 4. actum charitatis, & alios actus supernaturales, etiam quoad substantiam, produci à potentia vitali hominis: cur non ergo etiam visio: cum vtrique ex sua ratione sint actus vitales & intrinsecè supernaturales?

3 Tertiò accedit ratio. Quia vel de ratione actus vitalis est, simpliciter & absolute loquendo, vt producatur à principio vitali intrinsecò; vt videtur supponere Vasquez d. 46. num. 4. ex 1. 2. q. 3. a. 2. vocans eam sententiam magis communem Theologorum: vel certe non potest in subiecto exercere munus actus vitalis, adeoque subiectum constituere seu denominare videntem, aut amantem, nisi ab eo verè producatur, vt magis inclinatur Suarez loc. cit. num. 7. & significat Molina loc. cit. post Capreolum, Ferrarientem, Caietanum, Soram, apud Vasquez loc. cit. num. 2. et si quoad vtramque partem contrarium sentiat Gregorius de Valentia hic q. 12. p. 3. Aut denique, quicquid sit de absoluta Dei potentia, hic tamen certe eius producendae modus connaturalis est, vt à principio vitali intrinsecò procedat, vt constat ex Aristotele lib. 2. de anima & lib. 9. metaph. text. 5. & communi omnium Philosophorum sententia. Cum ergo minimè dubitandum sit, visionem Dei, vt pote perfectissimam omnium operationum vitalium, ac status beatorum perfectissimi propriam, modo etiam perfectissimam & rerum naturis maximè connaturali elici; non est dubitandum, eam effectiue procedere ab intellectu beati: quicquid Nominales superius citati, alijque in contrarium dixerint: esto sententia illa hactenus erronea censeri non possit; etsi quidam ita censuerint apud Suarez loco citat. num. 6.

4 Assertio II. Intellectus beati producit visionem non tantum remotè, & quasi per accidens, recipiendo ac sustentando lumen gloriae; à quo solo immediatè visio producatur; sed etiam immediatè ac per seipsum suamque entitatem, vna cum lumine gloriae, influendo in visionem. Ita citati omnes pro praecedenti assertione contra secundam sententiam superius relata, & colligitur ex citatis verbis S. Thomae: nam & alij actus ad quos habitus, seu naturales, seu supernaturales dantur, non procedunt immediatè à solo habitu, sed etiam à potentia vna cum ha-

bitu. Idem probatur omnibus rationibus pro praecedenti assertione allatis.

Ad fundamenta contrariae sententiae respondentur, omnia & singula illa quae assumuntur, esse falsa. Ac nominatim quod ad postremum attinet, non esse absurdum dicere, hominem seipsum beatificare, efficienter: patet ex scriptura in simili, ubi dicitur homo seipsum sanctificare & viuificare, 1. Ioan. 3. v. 3. *Evomnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.* Eccles. 2. v. 26. *Qui seruit Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.* Ezech. 18. v. 27. *Cum auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam, ipse animam suam viuificabit, &c.*

Assertio III. Intellectus, accedente lumine gloriae, influit in actum visionis, per suam virtutem naturam, habentem partialem saltem efficacitatem ad videndum Deum; & non per solam virtutem obedientialem. Ita sentiunt Molina 1. p. q. 12. art. 4. Vasquez d. 43. à num. 11. Albertinus tom. 1. princ. 1. coroll. 1. num. 11. & habetur ex dictis dub. praeced. assert. 2. in fin. ubi diximus visionem esse connaturalem intellectui in structo lumine gloriae; quod etiam docent praeter citatos, Ferrarientis, & Caietanus ibidem citati; tamen Suarez loc. cit. num. 14. & in 3. p. tom. 1. d. 31. sect. 6. edit. vlt. contrarium sentiat, ratus intellectum ad visionem, & vniuersim omnes potentias ad supernaturales actus solum concurrere per potentiam obedientialem.

Ratio est. Quia vt rectè Molina dixit, coniuncto ex intellectu & lumine gloriae, ita est connaturaliter elicere visionem, vt miraculum esset, si non eliceret; & tamen solum gloriae lumen connaturaliter non efficit, ex dictis assert. 2. Ergo etiam intellectus, & non solum lumen gloriae habet connaturalem vim (partialem tamen & incompletam) eam efficiendi. Secundo. Aliter vtique intellectus beati concurrat ad visionem, quam aqua ad iustificationem in baptismo; aut quam concurreret eadem aqua ad visionem, si à Deo velut instrumentum visionis produceret assumeretur. Ergo intellectus concurrat ad visionem, non merè per potentiam obedientialem. Tertio. Visio est actus vitalis: Ergo à principio vitali (supposito lumine gloriae) quae tali, adeoque connaturaliter procedit: alias perinde esset, ac si ab intellectu effectiue procederet supernaturalis actus dilectionis. Quarto. Deus vt visibilis continetur aliquo modo intra latitudinem obiecti naturalis ipsius intellectus, quod est Ens vt Ens; vt dictum dub. 2. Ergo per vim naturalem intellectus, adiutam tamen ab auxilio & lumine supernaturali, potest attingi. Quintò. Si intellectus natura sua non haberet etiam vim aliquam partialem & incompletam ad visionem, tunc accessione luminis gloriae non constitueretur maior vis, seu principium perfectius ad visionem elicendam, quam si Deus solo lumine gloriae efficeret visionem in intellectu: sed hoc videtur absurdum: Ergo. Idem vniuersim existimo probabile esse, circa alios actus vitales supernaturales, à potentijs vitalibus elicitos; quandoquidem potentiae se ad eos liberè determinant; tamen si alioquin eadem de illis sit controuersia, vt videre est apud Suarez ibidem.

An verò intellectus vna cum lumine gloriae sit

principium, quo principale visionis, ut vult Vasquez loc. cit. n. 14. & 15. an verò solum instrumentale, ut docent Suarez & Albertinus locis cit. communis est controuersia cum omnibus actibus supernaturalibus à potentia naturali & habitu supernaturali procedentibus, de qua libi agendum. Hic solum dico, neque lumen esse instrumentum intellectus, velut principij principalis, ut patet, cum id sit altioris ordinis; neque intellectum esse instrumentum luminis, licet ita quidam loquantur: cum tantum se habeat ad intellectum velut habitus ad potentiam; nec in cæteris actibus supernaturalibus, intellectus aut voluntas, sit instrumentum habitus supernaturalis: alioqui voluntas seipsam non determinaret ad actus, sed determinaretur ab habitu; cum tamen habitibus eiusmodi liberè vtamur, quando volumus.

Assertio IV. Lumen gloriæ 1. non datur ad recipiendam propriè ipsam essentiam diuinam, per modum speciei intelligibilis: nec 2. propriè & principaliter ad recipiendam visionem beatificam: nec 3. vt per modum speciei intelligibilis, ex parte obiecti, cum intellectu beati concurrat ad visionem: nec 4. est mera conditio, sine qua non, ex parte intellectus, ad visionem requisita: sed 5. ad hoc propriè confertur, vt intellectus defectum in elicienda visionem suppleat; adeoque vt vna cum ipso, per modum aliorum habituum supernaturalium, effectiue concurrat ad visionem. Hæc assertio quoad omnes partes (primà solum exceptâ, de qua controuertitur, vt dicemus) est quasi in terminis S. Thomæ hic quæst. 12. art. 5. vbi lumen gloriæ vocat *virtutem intelligendi superadditam potentie*: Et in resp. ad 1. dicit, per lumen gloriæ fieri intellectum potentem ad intelligendum, ad eum modum, quo per habitum potentia fit potentior ad operandum, vt etiam assert. 1. dictum. Etrursum ibid. art. 6. ait: *Intellectus vnus beati habebit maiorem virtutem seu facultatem ad videndum Deum, quam alterius*. Facultas autem videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam naturam, sed per lumen gloriæ. Et ibid. ad 3. diuersitatem visionis confert in diuersam facultatem intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam. Vnde perspicue habetur, per lumen gloriæ conferri vim & virtutem intellectui ad eliciendam visionem. Eadem est communis recentiorum sententia; in specie Gregorij de Valentia quæst. 12. p. 3. Molina art. 5. disput. 2. Suariz lib. 2. de Deo cap. 15. num. 1. Albertini cit. coroll. 1. & aliorum. Probatur & declaratur assertio sigillatim quoad singulas partes.

Etenim prima pars ponitur propter Capreolum in 4. d. 49. quæst. 4. art. 1. & 3. Sotum quæst. 2. art. 4. Ferrarientem in 3. cont. gent. cap. 54. Caietanum hic quæst. 12. art. 5. & alios recentiores Thomistas, qui docent lumen gloriæ requiri, velut dispositionem passiuam, seu materialem; ad eam visionem (quam ineffabilem dicunt) quæ fit inter diuinam essentiam, & intellectum in Esse intelligibili. Quod colligunt ex S. Thomæ hic quæst. 12. artic. 5. vbi ait: *Omne quod excedit suam naturam, oportet, quod disponatur aliqua dispositione, quæ sit supra suam naturam. Sicut si aer debeat accipere formam ignis, oportet, quod disponatur aliqua dispositione ad talem formam. Cum autem aliquis intellectus creatus vi-*

det Deum per essentiam, ipsa essentia sit forma intelligibilis intellectus. Vnde oportet, quod aliqua dispositio supernaturalis ei superaddatur ad hoc, quod eleuetur in tantam sublimitatem.

Quæ quidem doctrina dupliciter potest intelligi. Primo, vt significetur, lumen gloriæ esse immediatè dispositionem passiuam, ad aliquam formalem & realem vñionem inter Deum, & intellectum Beati: & hoc sensu falsa est; quia neque necessaria est talis vñio; neque explicari potest, qualis sit, vt pluribus Vasquez disput. 43. à cap. 3. vsque ad 8. & Suarez cit. cap. 15. num. 21. Secundò potest intelligi de vñione effectiua seu obiectiua; in eo scilicet, quod Deus obiectiue, seu per modum obiecti, quasi connaturali quodam debito ordinetur & concurrat cum intellectu instructo lumine gloriæ; ad visionem; sicque adeo vniatur intellectui videntis: ita vt sit dispositio ad essentiam diuinam, in ratione obiecti; quia nimirum actiuitas illius obiecti, & concursus non est debitus, nec connaturalis intellectui, nisi eleuato lumine gloriæ: & hic sensus est verus; sed non est aliquid in re distinctum ab eo, quod est intellectum lumine gloriæ proxime aptum reddi ad videndum, adeoque lumen simul cum intellectu effectiue concurrere ad visionem; vt rectè Suarez citat. num. 21. & ex ipsomet. S. Thomæ intelligi potest; quando post verba antea citata, mox subiungit: *Cum igitur virtus naturalis intellectus creati non sufficiat ad Dei essentiam videndam, oportet, quod ex diuina gratia superaccrescat ei virtus intelligendi*; nimirum per lumen gloriæ. Idem ergo est S. Thomæ, intellectum per lumen gloriæ disponi ad hoc, vt ei essentia diuina fiat (in actu secundo) forma intelligibilis, & superaccrescere ei virtutem intelligendi ad videndam Dei essentiam per lumen gloriæ: quod etiam ex resp. ad 1. ibidem magis patet, vt dictum.

Secunda pars est contra Maiorem in 3. dist. 14. quæst. 2. dub. 2. & in 4. d. 49. quæst. 4. qui cum fateatur visionem effectiue procedere ab intellectu, dicit tamen, lumen gloriæ solum dispositiue concurrere ad visionem recipiendam: quod multo magis asserere debent illi, qui admissio lumine gloriæ, dicunt, visionem à solo Deo produci; ex quibus Gabriel, Durandus, & alij, in initio huius dubij citati. Sed est sententia falsa: tum quia in Concilio Viennensi cit. Clement. *Ad nostrum*, de hæreticis, absolute definitur, lumen gloriæ esse necessarium ad Deum videndum: videre autem non est tantum pati, sed agere: tum quia plus est producere visionem, quam recipere: cum ergo intellectus non solum recipiat, sed etiam producat visionem, vt dictum assertione 1. ad producendam potius, quam recipiendam visionem necessarium erit lumen gloriæ.

An verò simul etiam aliquò modo lumen gloriæ dici possit dispositio ad visionem recipiendam; ita vt mediante lumine recipiatur visio in intellectu Beati, saltem ex consequenti, & absque eo, quod ipsam lumen gloriæ sit potentia receptiua, non est quæstio magni momenti; & disputatur in vtramque partem probabiliter apud Suarez à num. 22. Rectius tamen Gregorius de Valentia quæst. 12. p. 3. Molina art. 5. disput. 1. conc. 3. & Vasquez cit.

d. 43. cap. 1. cum alijs simpliciter negant, concurrere ad visionem in genere causæ materialis, & dispositivæ ad recipiendum. Sicut enim intellectus potest per potentiam passivam obedientialem immediate recipere ipsum lumen gloriæ; ita etiam visionem beatificam, cum utrumque sit æque supernaturalis. Et si ad actus charitatis, aliarumque virtutum supernaturalium, quantumvis supernaturales recipiendos, non prærequiritur quedam dispositio passiva, cur ad recipendam visionem? Neque verò S. Thomas fauet oppositæ sententiæ, quam refutavimus. Non enim docuit, lumen gloriæ esse dispositionem ad visionem recipendam, sed potius ad efficiendam ipsam, ut superius dictum; & recte etiam quoad hoc notavit Sorus in 4. d. 49. q. 2. art. 4.

10 Tertia pars, non concurrere per modum speciei intelligibilis, est contra Vasquez cit. disput. 43. cap. 7. satique probata manet ex dubio præcedent. assert. 4. Quibus addo, oppositam sententiam plane confundere efficientiam ex parte potentæ, cum efficientia ex parte obiecti: cum utriusque sit ratio diversissima, ut videre est tam in habitibus voluntatis, quam intellectus. Aliud enim est species intelligibilis, ex parte obiecti supplens activitatem obiecti; aliud habitus operativus, ex parte potentæ, supplens defectum virtutis operativæ ipsius potentæ: hoc facit lumen gloriæ, ut expressè etiam docet S. Thomas q. 12. a. 5. non illud.

Neque propterea, quia Deus per modum speciei concurret ad visionem, consequitur, lumen gloriæ non esse necessarium, ut ratiocinatur Vasquez: quod perinde est, ac si quis dicat, ad actum fidei dari in intellectu speciem creatam; Ergo non opus esse habitu fidei. E contrario verò si lumen gloriæ per modum speciei intelligibilis, siue impressæ, concurreret ad visionem, tunc sanè fatendum esset, intellectum cum solo lumine gloriæ, non esse integrum principium efficiens (per modum causæ secundæ) ipsius visionis: quod tamen ibidem cap. 6. contendit Vasquez: sed adhuc ulterius defectus principij efficientis particularis à Deo suppleendus foret; non minus quam si in intellectu esset quidem species intelligibilis representans veritatem diuinitus revelatam, non tamen esset in eo habitus supernaturalis fidei, intellectum perficiens ad credendum.

Quarta pars, non esse solam conditionem, est contra quosdam apud eundem Vasquez d. 43. num. 24. Probatur. Tum quia non potest explicari, cur requiratur talis conditio, si non habet propriam causalitatem. Tum quia si lumen gloriæ solum est conditio, sequitur, intellectum etiam accedente lumine, nondum sufficienter esse instructum ad elicendam visionem, ut mox dicitur.

11 Vnde probatur Quinta & ultima pars. Quia de fide certum est, naturales animæ potentias non esse per se, etiam in actu primo, ita instructas & perfectas, ut sufficientem & completam vim & efficacitatem habeant, ad eliciendos actus intrinsecè supernaturales, qualem esse diximus visionem beatificam, ut suo loco docetur de Gratia 1. 2. quæst. 119. Ut ergo ad id connaturaliter, ac in actu primo sufficientes ac potentes reddantur, de-

bent aliquo auxilio supernaturali superaddito eleuari ac perfici: tales sunt supernaturales habitus, seu in voluntate, seu in intellectu; ac in proposito ipsum lumen gloriæ: qui proinde etiam ipse est habitus supernaturalis operativus, & quidem omnium præstantissimus, ut alibi docetur.

Ex quo fundamento etiam facillimè solvuntur omnia argumenta, quæ contra necessitatem luminis gloriæ, etiam supposito concursu Essentiæ divinæ, per modum speciei intelligibilis, à Vasquo, & alijs obijciuntur; ut opus non sit in illis solvendis hærere. Quomodo autem, cum ad visionem nulla concurrat species impressa creata, intellectus agens, prout à possibili re vel ratione distinguitur, nullum ad visionem concursum habeat, ac proinde etiam ex sua parte opus non habeat auxilio luminis gloriæ, ut vim ipsi vllam, aut efficacitatem in ordine ad visionem Dei conferat, rectè & facillè post Capreolum in 4. dist. 49. artic. 3. quæst. 2. explicat Vasquez disput. 45. cap. 2. quicquid in contrarium dixerit Richardus d. 49. art. 3. quæst. 2.

DVBIVM V.

An, & quanam ratione, videntium essentiam Dei, unus alio perfectius Deum videat; num ob solam etiam maiorem perfectionem naturalem intellectus.

S. Thom. 1. p. q. 12. a. 6.

1 Proccedit hæc quæstio non solum de animabus, seu hominibus beatis, sed etiam de Angelis; siue inter se, siue cum hominibus conferantur. Nec est fere nisi cum hæreticis controuersia quoad quæstionem An est; sed de modo tamen & ratione, seu causa eius diversitas Scholasticij etiam hodie inter se disceptant, ut inferius patebit.

Assertio I. Beati non æquali perfectione omnes diuinam essentiam contuentur; sed alij perfectius, quam alij. Ita S. Thomas hic quæst. 12. art. 6. & in 4. d. 49. quæst. 2. art. 4. & in 3. cont. gent. cap. 56. alijque Scholastici omnes ibidem singulis locis. Et est de fide contra Iouinianum apud S. Hieronymum lib. 2. contra eundem, qui docuit, paria esse omnia Beatorum præmia & merita. Idem ferè docuit Lutherus in sermone quodam de Natiuitate B. Mariæ Virginis: quem communiter sequuntur huius temporis sectarij ex eo fundamento, alibi refellendo, quod homines formaliter sint iusti, per ipsam iustiam Christi: quos refellit Bellarminus lib. 3. de iustificat. cap. 16.

Probatur assertio ex Scriptura Ioan. 14. v. 2. *In domo patris mei mansiones multe sunt*, 1. Corinth. 15. v. 41. *Stella differt à stella claritate; sicut resurrectio mortuorum*, 2. Cor. 5. 6. *Qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

Quibus locis etiã SS. Patres speciatim S. Hieronymus loco citat. & S. Augustinus lib. de sancta virginis. contra Iovinianum vsi sunt; proinde iam olim etiã à SS. Patribus ob eum quoque errorẽ damnatum. Idem definitur in Concilio Thelensi sub Siricio Papa, vel vt existimat Suarez lib. 2. de Deo Cap. 20. in alia quadam Synodo Prouinciali Italica, cuius est epistola 81. ad eundem Siricum inter epist. S. Ambrosij. Idem habetur in Concilio Florentino sess. vlt. decreto vnionis, vbi definitur, defunctos seu defunctorum animas (satis purgatas in Cælum mox recipi, & inueni clare ipsum Deum trinum & vnum, sicuti est; pro meritorum tamen diuersitate, alium alio perfectius.

Idem probatur optima ratione S. Thomæ ibidem. Quia vbi principium videndi est perfectius, illic etiã est perfectior visio. Siquidem perfectio effectus respondet perfectioni cause: sed lumen gloria; quod est immediatum principium visionis, in vno perfectius est quam in alio, pro diuersitate charitatis & meritorum huius vitæ; ergo & visio ipsa in aliquibus Beatis perfectior erit, quam in alijs. Quæ ratio efficaciter concludit, saltem si cetera sint paria. Plura inferius. Qua de causa etiã non audiendus Durandus in 4. d. 49. q. 2. n. 27. qui etsi Catholicam doctrinam de inæqualitate visionis Dei fateatur veriore & tutiorem, contrariam tamen significat esse probabilem.

Denarius vero ille vniformis Matth. 20. v. 10. qui pro opposita sententia obijcit, nihil aliud significat, quam idem obiectum beatitudinis Deum; seu eandem beatitudinis æternitatem, seu vt loquitur Apostolus 2. Cor. c. 4. v. 17. æternum illud gloria pondus; minimè vero æqualem perfectionis modum in ipsa visione Dei; v SS. Patres communiter, speciatim Hieronymus & Augustinus loc. cit. item S. Thom. 1. 2. q. 5. a. 2. & alij Theologi ibidem & in 4. d. 49. interpretantur, & recte defendit Suarez lib. 2. de Deo cap. 20. à num. 8. contra nouam & singularem quãdam expositionem Iansenij in Concord. cap. 101. & Vasquij disp. 47. c. 4. qui totam illam parabolã longe aliter, & ingeniose quidẽ, sed vt existimo parũ ad textũ accommodatè, interpretantes, ad solã distributionẽ gratiæ diuinæ, quã Deus diuidit singulis, prout vult, referũt.

Assertio II. Non tamen ideo omnes homines inæquales futuri sunt in beatitudine: de Angelis res est incertã. Ita ex communi Suarez li. 2. c. 20. n. 7. contra Paludanũ in 4. d. 4. q. 1. qui sine fundamento dixit, omnes homines, & multò magis Angelos, futuros inæquales in beatitudine. Siquidem de hominibus contrariũ constat, in infantibus statim post baptismũ mortuis; qui cũ in æquali gratia ex hac vita decesserint, æquali vtique gloria potentiuntur. Idem est probabilius de multis adultis. De Angelis res est incertã ideo, quia non constat, an omnes & singuli specie inter se differant; vt suo loco dicitur: si enim non omnes specie differant, credibile est, aliquos gloria pares esse.

Assertio III. Diuersitas illa visionis Dei, seu perfectionis videndi Deum, non se tenet ex parte obiecti primarij per se visi; quasi ex ijs, quæ in Deo formaliter existunt, plura videat, vnus,

quam alius; sed ex parte ipsius visionis; eo quo d vnã sit perfectior & clarior alterã, etiã respectu eiusdem obiecti primarij. Ita S. Thomas cum commentatoribus omnibus hic quæst. 12. art. 6. ad 3. & communis Doctorum in 4. d. 49. Ratio primæ partis est. Quia cum in Deo omnia, quæ in ipso sunt formaliter, sint vna simplicissima entitas & essentia ipsius Dei, impossibile est, essentiam videri & non omnia illa videri; itaque aut totum quod in Deo est videtur, aut nihil: secus quam in rebus corporalibus & compositis accidit, vt rectè Vasquez d. 47. num. 43. & magis patebit contra nonnullos Scolasticos dub. 7.

Alterã pars sequitur ex præcedenti; quia in visione ipsa Dei per se (seclusis obiectis secundarijs, quæ ad rem non spectant) duo tantũ spectari possunt; nimirũ obiectũ ipsiũ primariũ, quod est Deus; & modus ipse, seu intrinseca perfectio actũ videndi, quæ generali nomine dici potest claritas visionis: vt accidit in visu corporali, cũ alijs alijs perfectius & clarius eandẽ rem corporalibus oculis intuentur, seu ob diuersitatẽ luminis in obiecto, seu ob maiorem perfectionem ac perspicaciam oculorũ.

Assertio IV. Diuersitas illa perfectionis, secundum quam in diuersis beatis variatur visio, non est essentialis siue specifica; sed solum indiuidualis, posita in maiore vel minore intensiõne ipsius visionis: ac proinde visio Angeli non est secundũ speciem perfectior, quam hominis. Ita post Durandus in 3. d. 14. q. 1. num. 8. & in 4. d. 49. quæst. 6. Marsilium in 3. quæst. 10. art. 2. Sotum in 4. d. 49. q. 3. artic. 2. ex communi docent Suarez lib. 2. de Deo cap. 19. Vasquez disput. 47. Idem supponit in hac tota quæstione S. Thomas, præfertim a. 6. vbi generatim docet, inæqualitatem visionis solum oriri ex diuersa perfectione luminis gloria; quæ proinde inæqualitas non potest consistere in aliqua differentia specifica; nec oriri ex diuersitate specifica naturarum intellectualium, à quibus elicitur visio. Idem docent etiã ceteri Thomistæ, vt mox dicitur.

Contrarium tamen sentit Maior in 4. d. 49. q. 11. qui vniuersim asserit, visionem Angeli, ex ipsa sua ratione specifica semper esse perfectiorem, quam sit visio hominis; etiam si vterque & paria merita, ac gratiam in via habuerint, & æquale lumen gloria habeant. Probat. Quia visio humana, & visio Angelica necessario inter se specie differunt, tanquam effectus, qui à diuersis specie principijs postulantur, produci: non secus quam intellectio naturalis, aut etiã ipsa potentia intellectiua eiusdem hominis & Angeli: Ergo necessario visio Angelica est ordinis superioris, & ex sua specie perfectior, quantacunque quoad intensiõnem fiat humanæ visioni accessio. Addit nihilominus Maior, non ideo tamen etiã visionem in ratione beatitudinis esse maiorem & perfectiorem.

Sed hæc sententia falsa est, & improbabilis, & contra communem Theologorum, vt dictum. Probatur assertio. Tum quia aliàs, cum in visione consistat beatitudo, quiuis Angelus quouis homine, adeoque etiã CHRIS T O,

esset beator; quia fieri non potest, ut perfectior visio ipsius essentia diuina, non sit etiam perfectior beatitudo; iuxta commune illud axioma; sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis; quicquid Maior dixerit: atqui hoc est *erroneum*, ut ait Sanctus Thomas 1. part. quæst. 108. artic. 8. & in 2. distinct. 9. quæst. 1. artic. 8. & lib. 3. cont. gent. capit. 53. & 57. cum in beatitudine homines futuri sint æquales Angelis Matth. 22. vers. 30. & Luc. 20. vers. 36. Tum quia habitus gratia & charitatis, tam in Angelis, quam in hominibus sunt eiusdem specie; ut cum S. Augustino lib. de correptione & gratia cap. 11. & lib. 12. de ciuitat. Dei cap. 9. & Anselmo de casu diaboli capit. 1. & seq. habet communis & certa Theologorum sententia. Ergo & lumen gloria, ut argumentatur etiam Sanctus Thomas quæst. 9. de verit. art. 1. ad 17. Ergo & visio. Quia ut rectè referunt Sotus & Vasquez loc. cit. specifica diuersitas effectus desumi debet à diuersitate principij non generalis, sed particularis & specijci: principium autè specijcum visionis constituunt, tum ipsamet essentia diuina per modum obiecti, & speciei; tum lumen gloria: quæ duo vniuersalem & indefinitam intellectus efficacitatem ad specijcam rationem actus visionis determinant: Ergo si hæc specie non differunt in visione Angeli & hominis, nec ipsæ visiones inter se specie differunt. Quæ argumentatio pariter etiam procedit de actibus charitatis & virtutum supernaturalium. Addit Suarez n. 10. quod mihi etiam probatur; probabile esse, nec posse quidè de absoluta Dei potentia esse in visione Dei creata diuersitatem specijcam; propter vnâ & eandem ratione inuariabilem obiecti.

Ad fundamentum Maioris respondetur, posse à diuersis specie causis eundè effectum specie produci; & visionem Angelicâ ac humanâ non requirere specie diuersa principia, ex ratione sua specijca & essentiali, sed indiuiduâ tantum, seu accidentali: nimirum ratione subiecti; quia in Angelo est alia specie natura; & ex consequenti, alius specie intellectus, ut suo loco dicitur, quâ in homine; cum tamè etiâ si alius non esset, nihilominus idè qui nunc est, in vitroque esset effectus, ac essentialis ratio visionis.

Assertio V. Diuersitas visionis Dei, secundum maiorem perfectionem intensiōis, per se non oritur ex maiori perfectione naturali intellectus: ac proinde intellectus beati naturaliter perfectior, cum æquali lumine gloria, non perfectius ac intensius videt Deum, quâ intellectus imperfectior. Ita S. Thomas hic q. 12. a. 6. in corp. & ad 3. vbi ait, attendendum esse diuersam visionem secundum diuersam facultatem intellectus *non naturalem, sed gloriosam*. Idem docent Henricus quodlib. 10. q. 6. Ferrar. lib. 3. cont. gent. cap. 55. & 58. Sotus in 4. d. 44. q. 3. a. 2. Barthol. Medina in 1. 2. q. 3. art. 2. Bannes, Zumel, alijque recentiores Thomistæ hic quæst. 12. art. 6. item Molina a. 6. d. 2. Gregorius de Valentia q. 12. p. 4. Suarez l. 2. cap. 2. n. 4. Vasquez d. 47. cap. 6.

7 Et si contrarium docuerint Scotus in 3. d. 12. q. 3. & in 4. d. 50. q. 6. Richardus dist. 49. art. 2. q. 8. Gabriel in supplem. eadem d. q. 2. a. 3. Maor q. 10.

Durandus, Paludanus in 3. d. 14. Holcoth in suis determinationibus q. 8. ar. 1. ad 4. quos sequitur Caietanus in 3. p. q. 10. a. 4. in eandem sententiâ referens S. Thomam ibidè ad 2. sed sine causa. Fundamentum huius sententiæ est. Quia quodcumque crescit actiuitas principij, siue causæ adæquate sumptæ, siue principalis illa sit, siue instrumentalis, simul crescit etiâ perfectio operationis, ut inductione patet, & ratione; quia perfectio effectus, non minus quam ipse effectus, dependet à causa adæquate sumptæ non solû à partiali: sed in nostro proposito, quâdo ceteris paribus, ex vni⁹ parte intellectus videntis naturaliter perfectior est, crescit actiuitas causæ adæquate sumptæ respectu visionis; quæ proinde actiuitas etiâ perfectior est: Ergo etiâ crescit visio; ac proinde maior est perfectio visionis tanquâ effectus. Et confirmatur. Quia non solû perfectior causa cum æquali instrumento, vel concausa, sed etiâ æqualis causa cum perfectiori instrumento, perfectius operatur, ut in scribente eodem per calamū meliorè patet. Ergo siue dicamus, intellectum esse causam principalem, lumè verò instrumentale; aut è contrario; siue dicamus neutrum esse instrumentum alteri⁹, sed esse duas causas subordinatas ad eundè effectum per modum vnius concurrentes, semper fatendum erit, ab intellectu perfectiori, cum æquali lumine perfectius Deum videri. Accedit quod simile quiddam nunc re ipsa videtur accidere, in actibus fidei; qui ceteris paribus perfectius eliciuntur ab intellectu perfectiori.

8 Sed contraria sententia S. Thomæ est verior, ut dictum, & retinenda. Fundamentum Theologicum & à posteriori est. Quia alioqui præmium, beatitudinis simpliciter non responderet meritis, & gratia huius vitæ. Foret enim beator intellectus naturaliter perfectior, cum æqualibus meritis: nisi quis dicat, aut Deum miraculosè concursum suum subtracturum, stante æqualitate luminis, ad perfectiorem visionem; si quo casu habens perfectiorem intellectum, non haberet merita maiora; aut lumen gloria non respondere meritis & gratia huius vitæ: quorum vtrumque est absurdum: primum, quia ea ratione connaturalis agendi modus in beatis, præter consuetum & decentem naturæ ordinem, impediretur; secundum, quia non solum est contra communem Doctorum sententiâ, sed etiam quia cum ipsum per se lumen gloria sit maximum bonum & ornamentum, ac etiam præmium & perfectio beatorum; cui nulla perfectio naturalis æqui, æquiparari potest; sequeretur, habentè perfectiorem intellectum, eo casu fore deterioris conditionis, & absolute minus præmium recipere, quam recipiat is, qui cum minore perfectione naturali intellectus accipit maius lumen gloria.

9 Rationem eiusdem assertiōis à priori rectè mihi exposuisse videtur Suarez loco citato. Quia vel intellectus beati concurrens ad visionem solum, per potentiam actiuam, supernaturalem, nullam videlicet habens in se, actiuitatem naturalem ad visionem, ut quidem sentit ipse Suarez; & tum negatur maiorem esse actiuitatem in intellectu perfectiori respectu visionis, si lumen æquale sit; cum potentia

obediens

obedientialis actiua non sit minor in intellectu imperfectiori: vel intellectus creatus concurrat ad visionem per potentiam & actiuitatem naturalem, vt nos docuimus dub. præced. & tum est quidem actiuitas maior perfectioris intellectus, respectu etiam ipsius visionis, sed solum incompleta & imperfecta ex suo genere; ita vt ex se, nisi aliunde perficiatur, nec mediata, nec immediate quicquam conferat ad effectum visionis: sed solum quatenus & in quantum eleuatur à lumine gloriæ: qua de causa etiam nihil ipsa conferre potest ad maiorem & perfectiorem visionem, stante æquali lumine. Siquidem vniuersim perfectio operationis seu effectus non crescit, crescite actiuitate principij, seu causæ adæquatæ sumptæ (siue principalis illa sit, siue instrumentalis) nisi causa illa ex se conferat, vel ad partem aliquam effectus, vt est partialis concausa tractionis, vel ad aliquid præuium effectui, à quo perfectio effectus dependet, vt sunt instrumenta artis respectu effectus artificialis. Quod si neutrum accidat, vt sit in præsentia, tum perfectio maior instrumenti nihil iuuat ad perfectiorem effectum. Vt si duo scribæ, quorum alter in ea arte perfectior, non ex se scribant aliquid, sed totum vt moti à manu perfectioris scribæ; tunc enim scripturæ elegantia & perfectio respondebit solum manui regentis, non arti manus, quæ regitur.

10 Atque idem seruata proportione, dicendum est de omnibus actibus supernaturalibus, etiam huius vitæ: in quibus tamen hoc est discrimen, quod in hac vita auxilium supernaturale, quo actiuitas intellectus seu potentia completur, non solum est habitus præexistens ipsius virtutis, sed etiam auxilium actuale gratiæ: quo fit etiam, vt actus elici possint intensiores ipso habitu præexistente; quod in patria, vbi habitus operatiui crescere amplius nõ possunt, iuxta legem à Deo constitutã, non accidit. Quod verò in specie ad fidei actus pertinet, nõ sunt ij per se ac in se perfectiores respectu perfectioris intellectus, ceteris paribus: est autem qui præsupponuntur fidei, vt est naturale iudicium de credibilitate fidei, item apprehensio terminorum &c. soleant esse perfectiores in perfectiori intellectu: qua ratione etiam per accidens conferre potest perfectior intellectus ad concipiendum perfectiorem fidei assensum, vt recte etiam Suarez & Vasquez loc. cit. E quibus etiam patet Responso ad fundamentum contrariæ sententiæ.

11 Assertio VI. Diuersitas visionis beatificæ, quoad perfectionem intensiõis siue claritatis adæquatè respondet, tum simili diuersitati luminis gloriæ, velut rationi & causæ immediatæ; tum diuersitati meritum, seu gratiæ & charitatis huius vitæ, velut causæ mediatæ. Ita Sanctus Thomas hic quæst. 12. artic. 6. & omnes citati pro præcedenti assertione. Et colligitur ex dictis. Quia cum lumen gloriæ sit causa immediate effectiua visionis, cui absolute etiam secundum intensiõem proportionatur visio, vt & ipse etiam concursus actualis DEI ad eandem visionem; negari non potest eam

esse immediatam causam eius diuersitatis, quæ est in visione secundum intensiõem. Et quia rursum essentialis beatitudo, quæ in visione consistit, proportione quadam respondet meritis huius vitæ, sicubi, vt fit in adultis, meritum locum habuit; seu vniuersim tum in illis, tum in ipsis etiam paruulis, qui carent meritis, intensiõni gratiæ iustificantis ac charitatis huius vitæ, vt suo loco in 1. 2. docetur; ideo etiam diuersitas visionis beatificæ, secundum intensiõem seu claritatem mediata respondet meritis, seu intensiõni gratiæ & charitatis huius vitæ: ita vt qui æqualem gratiam sanctificantem ac charitatem (quæ itidem aut est ipsa gratia sanctificans, aut gratiæ sanctificantis respondet) in hac vita habuerunt, æquale etiam lumen gloriæ, ac proinde etiam æqualem visionem beatificam quoad intensiõem & claritatem, habituri sint. Eodemque etiam modo intelligendum est Concilium Florentinum citatum assert. 1. quod vniuersim in meritum diuersitatem visionis inæqualitatem refert. Quomodo vero visio beatifica etiam variari in beatitudine possit per respectum non ad principale obiectum, seu ipsam essentiam diuinam (de qua re hæctenus actum) sed ad obiecta secundaria, nimirum creata, inferius dicitur dub. 9.

12 Assertio VII. Non obstante inæqualitate visionis, beati omnes habent appetitum tum naturalem, tum etiam elicitum, respectu eiusdem visionis perfecte satiatum. Est communis, & colligitur ex psalm. 16. v. 51. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Ratio sumitur ex dictis. Quia naturalis appetitus, seu capacitas propinqua visionis respondet lumini gloriæ, cui adæquatatur visio, vt dictum: elicitus verò tum regulæ diuinæ voluntatis, à qua beati nunquam desciscunt, nec omnino possunt desciscere; tum proportioni charitatis, adeoque ipsius luminis gloriæ, vt docet etiam S. Thomas hic quæst. 12. a. 6. plura de hac re in. 1. 2.

DVBIVM VI.

Vtrum Deus etiã comprehendi possit ab intellectu creato; & in quo hac incomprehensibilitas DEI consistat.

S. Thom. 1. p. q. 22. a. 7.

1 Notandum primò. Comprehensionis vocabulũ à sensibus ad intellectum traductum, duobus modis accipi, vt optimè norauit S. Thomas hic q. 12. artic. 7. ad 1. Primò late, vt opponitur infecutioni; & aliud non est, quam consecutio seu adeptio rei, quam quis infecutus fuit. Secundò strictè, quatenus significat aliquid includi à comprehendente. Quod ad intellectum relatum, nihil aliud est, quam cognitio rei adeo perfecta, vt sit etiam totalis & obiecto adæquata. Ad quem modum etiam dixit S. Augustinus lib. 12. de ciuitat. Dei capit. 18. *Quidquid scientia comprehenditur, scientiæ cognitione finitur.* De compre-

hensione priore modo non est hic quæstio; siquidem tam ex fide certum est DEVM posse comprehendi; quam quod à beatis videri possit, imo re ipsa videatur; vt dictum dub. 1. cum comprehensio hæc consistat in ipsa Dei visione: quo spectat illud Philipp. 3. vers. 12. *Sequitur autem, si quo modo comprehendam.* Et 1. Cor. 9. v. 24. *Sic currite, vt comprehendatis.*

Quæstio ergo in præsentem est, de comprehensione solum posteriore modo: quo sensu generatim loquendo de quæstione An est, inter Scholasticos controuersa non est, sed solum de quæstione quid est, seu particulari modo ac ratione incomprehensibilitatis. Etenim qui Deum dicerent ab intellectu creato vndequaue posse comprehendi, soli fuerunt hæretici, nimirum Anomæi eorumque Antesignani Eunomius & Aetius, de quibus dictum supra. dub. 1. qui etiam dixerunt, non solum posse DEVM à creatura comprehendi, sed etiam se re ipsa Deum ita perfectè comprehendisse, vt ipse se; quos idcirco ex instituto damnant SS. Patres, vt videbimus.

2 Quod verò attinet ad quæstionem Quid est, seu in quo Incomprehensibilitas illa DEI propriè consistat, varia admodum est Scholasticorum sententia, quæ varietas vt explicetur.

Notandum secundò, duplicem in genere constitui posse Incomprehensibilitatem Dei, iuxta illam ipsam rationem & significationem nominis superius loco secundo declaratam, vnam ex parte obiecti; alteram ex parte actus seu cognitionis. Quæ tamen diuisio aliter à Sancto Thoma hic quæst. 12. artic. 7. aliter à recentioribus accipi videtur. Nam Sanctus Thomas ibidem ad 3. significat, id esse incomprehensibile ex parte obiecti, tum quod secundum se totum cognosci non potest; tum etiam illud, quod non totaliter ex parte modi cognoscendi: quia videlicet obiecti cognoscibilitas ex se maior est, quam vt ab illa creatà cognitione possit exquiri. Ex parte verò cognitionis, indicat generatim esse incomprehensibile quod ab intellectu non potest cognosci perfectissima cognitione absolute possibili. Recentiores verò Theologi communiter illud solum vocant incomprehensibile ex parte obiecti, quod non potest secundum se totum, & quidquid in se, vel formaliter vel eminenter continet (continentiam illi vocant formalem, & eminentialem, seu virtualem) cognosci. Ex parte verò ipsius cognitionis Incomprehensibile vocant, quod non cognoscitur modo perfectissimo, nec ita cognosci potest; siue ipsa obiecti cognoscibilitas adeo perfectam ex se cognitionem deponat, siue non.

Notandum Tertio, ex his varijs modis Incomprehensibilitatis, in præsentem nullam quæstionem esse de Incomprehensibilitate ex parte cognitionis, iuxta modum loquendi S. Thomæ, siue etiam aliorum Theologorum, secundum quem Incomprehensibile dicitur intellectui creato, quidquid ab eo cognosci non potest cogni-

tionem perfectissima absolute possibili; siquidem constat, solum Deum ita à seipso cognosci; præsertim cum Incomprehensibilitas hoc modo accepta respectu creati intellectus quibuscumque etiam rebus creatis communis, adeoque per se etiam plane impropria sit: quandoquidem nulla res creata ab vllò creato intellectu cognosci potest cognitione perfectissima absolute possibili; sed solum ab ipso Deo, cuius cognitio omnem creatam scientiam infinite superat. Solum ergo controuersia est de incomprehensibilitate ex parte obiecti, iuxta modum loquendi S. Thomæ; & recentiorum; aut etiam de incomprehensibilitate ex parte cognitionis, iuxta modum loquendi recentiorum; quando modus cognoscendi non ex æquat cognoscibilitatem rei; quam res ex se ipsa habet; quam tamen incomprehensibilitatem diximus à S. Thoma comprehendi sub incomprehensibilitate ex parte obiecti.

His positis, ex Scholasticis aliqui defendunt incomprehensibilitatem Dei iuxta posteriorem modum tantum; alij vero iuxta priorem: in quibus tamen rursum est quedam diuersitas. Quidam enim solum dicunt, Deum ex parte obiecti incomprehensibilem, secundum continentiam eminentialem, alij verò etiam secundum continentiam formalem, vt mox distinctè explicabimus.

Prima quidem est sententia Nominalium, qui vt tam ex parte obiecti, quam cognitionis, Deum incomprehensibilem defendant, suo philosophandi more ad varios, & quosdam etiam parum solidos & accommodatos comprehensionis modos & significatus conueniunt: quorum nonnulli iam sunt à præsentem controuersia exclusi: Notandum inquit Gabriel in 3. d. 14. q. vn. dub. 7. quod comprehendere accipitur quinque modis, vt dicit Ockam q. 12. quarum. Primo modo est videre aliquod visibile, ita vt nihil eius lateat; sic comprehendere est distinctè videre. Secundo modo est videre aliquod totum, & discernere inter partes eius. Tertio modo est videre aliquod visibile perfectissima visione, qua videri potest. Quarto modo comprehendere, est cognoscere aliquid sub omnibus predicatis sibi conuenientibus. Quinto modo est cognoscere intellectu habente talem proportionem ad alias intellectiones, qualè habet obiectum ad alia obiecta. Et infra: Primo modo dicitur, quod quicquid videt essentiam diuinam, comprehendit eam &c. secundo modo essentia seu Verbum à nullo comprehenditur: quia non habet partes inter quas discerni possit. Tertio modo non potest comprehendi nisi ab intellectu suo, quia omni cognitione creata perfectior est visio increata. Neq; alia creatura illo modo comprehendendi potest, nisi à Deo. Quarto modo similiter non potest comprehendi nisi à seipso: quia ipse solum nouit omnia predicata sibi conuenientia. Sic & quinto modo solum comprehendit seipsum: quia sicut cognitio increata infinite excedit omnem cognitionem creatam, ita obiectum increatum infinite excedit omne obiectum creatum, &c. His tribus ultimis modis communiter accipitur comprehendere, qui soli Deo conueniunt respectu obiecti increati. Hæc tamen Gabriel ex sua, & aliorum Nominalium sententia.

4 Sed de primo modo comprehensionis nulla est hoc loco quæstio; constat enim, Deum hoc modo incomprehensibilem simpliciter non esse, vt superius dictum. Secundus modus est fictitijs,

loquen-

loquendo de comprehensione in genere; quæ in se comprehensa nullas requirit partes. Tertius modus ad comprehensionem propriè non requiritur; alias enim nec Angelus inferior à superiore; nec ex ijs quilibet à seipso; nec vlla creatura vel ab Angelo, vel ab homine comprehenderetur: quare iam antea etiam monuimus non esse hoc loco quæstionem de incomprehensibilitate huic modo comprehensionis opposito. Quocirca tribus his modis omiſſis, solum de duobus posterioribus modis cõprehensionis, seu duobus potius oppositis modis incomprehensibilitatis est quæstio; quorum vnus est ex parte obiecti, alter ex parte cognitionis, iuxta modum loquendi recentiorum: Et licet Nominales verbis quibus referunt quartum modum non satis explicent, an Deum eo modo existiment incomprehensibilem ex parte obiecti, secundum continentiam etiam formalem; an verò secundum continentiam eminentialem: tamen de posteriori solum locutus esse colligitur ex primo modo, & referunt Suarez mox citandus & Vasquez. disp. 53. c. 3. eam verò Nominaliũ sententiã plurib⁹ etiam refellunt Vasquez l. c. & Albertinus tom. 1. pri. 1. coroll. 2. p. 3.

Secunda sententia est, Deum propriè dici incomprehensibilem ex parte obiecti, secundum continentiam eminentialem tantum; nimirum quia non potest ita perfecte videri à creatura, vt ex vi talis visionis cognoscantur & comprehendantur omnia, quæ in Deo sunt eminenter. Ita Suarez lib. 2. de DEO c. 29. numer. 9. & 13. & fufè in 3. part. d. 26. sect. 2. & 3. & Vasquez 1. parte d. 53. cap. 4. qui tamen hoc singulari fundamento nititur, quod ex vi ipsius visionis Dei nulla penitus creatura videatur; de quo dub. sequenti. Refert & refellit hanc sententiam Albertinus loc. cit. p. 4.

Tertia sententiã est Victoria, vt refertur, quæ sequuntur Albertinus cit. coroll. 2. p. 6. & 7. & quidã recentiores; quibus etiam adiungitur à nonnullis Caietanus; & non parum fauet Ferrariensis 1. cont. gentes cap. 56. Deum incomprehensibilem dici, & esse, ex parte obiecti etiam secundum continentiam formalem: quia non cognoscatur perfectio diuinæ essentiæ secundum omnes gradus suos virtuales; ita vt quamuis omnia prædicata intrinseca quæ sunt diuersæ rationis in Deo, cognoscantur à beato; tamen nulla perfectio intrinseca Dei possit ita perfecte cognosci, secundum omnem suum gradum, quin præter gradum perfectionis cognitum, semper alij plures in infinitum superſint, qui cognoscendũ lateant: siue quia ad hoc requiratur lumen infinite intentum; quod impossibile est dari; vt ex his Authoribus recentiores illi cum Victoria dicunt; siue quia ad hoc requiratur cognitio simpliciter infinita, vt docet Albertinus; qui putat, non implicare contradictionem, dari lumen, seu cognitionem infinite intentam. Exemplo rem declarat Albertinus in visione albi intensi; quod à longè subfuscum apparet, etsi tota albedo videatur. Item exemplo solis; qui licet totus videatur, vix tamen à nobis palmaris conspicitur. Refellit hanc sententiam Vasquez d. 53. n. 2. tanquam planè improbabilem,

& absurdam, nec satis fidei consonam. Eandem Suarez lib. 2. cap. 22. n. 16. vocat falsam & improbabilem. Ab his omnibus diuersa est quarta sententia S. Thomæ hic, & cõmunis Scholasticorum, vt dicemus.

Assertio I. Deus aliquo sanè proprio & vero sensu à creato intellectu penitus incomprehensibilis est, nõ solum secundum ordinariam, sed etiam absolutam Dei potentiam. Ita S. Thomas hic quæst. 12. a. 7. & in 4. d. 49. q. 1. art. 3. & lib. 3. cont. gent. cap. 53. & de verit. q. 8. a. 2. Idem Scholastici in 3. d. 14. & hic cit. q. 12. art. 7. omnes vno ore affirmant: & est de fide, abstrahendo à particulari modo incomprehensibilitatis, vt rectè Sotus in 4. d. 49. quæst. 3. a. 1. Molina hic a. 7. & Suarez lib. 2. de DEO cap. 5. num. 6. & 3. part. Tom. 1. d. 26. sect. 2. licet id de fide esse non agnoscat Vasquez d. 53. num. 3. Probatur primò ex Scriptura sacra, quæ ita de Deo loquitur, Iob. 11. v. 7. *Forſitan vestigia Dei comprehendes, & vsq; ad perfectum omnipotentem reperies? Quæ verba licet sint Sopharis Naamathita, sunt tamen à sanctis Patribus tanquam fidei consona recepta. Itè Ierem. 32. vers. 19. Dominus exercituum nomen tibi, Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu. Rom. 11. v. 33. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. 1. Tim. 6. vers. 16. Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem.*

Secundo idem probatur ex definitione Ecclesiæ. Etenim in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Cap. Firmiter, de Summa Trinitat. & fide Cathol. ita definitur: *Firmiter credimus, quod vnus solus sit DEVS, æternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis.* &c. vbi eodem modo Deus incomprehensibilis dicitur, quo incommutabilis; vtique etiam secundum absolutam DEI potentiam: quidquid in contrarium ad enervandam huius definitionis vim, contra communem glossetur Vasquez d. 52. n. 10. ratus solum dici rationalibus creaturis natura sua consideratis incomprehensibilem; eo quod ibidem etiam dicitur ineffabilis, qui tamen Beatis non est ineffabilis. Sed vt rectè notauit Albertinus tom. 1. coroll. 2. p. 1. Sicut nemo totaliter & perfecte vndeque Deum intelligere, ita nec eloqui potest: quare etiam Beatis non minus est ineffabilis, quam incomprehensibilis. Huc spectat, quod Concilium Basileense sess. 22. damnauit inter alias etiam hanc propositionem Augustini de Roma, dicentis; *Anima Christi videt Deum tam clarè & intensè, quam clarè & intensè Deus videt seipsum.*

Tertio idem probatur ex SS. Patribus, dum disputant contra Anomæos superius relatos, quos ex instituto damnant Chrysoſtomus homilijs quinque contra Anomæos, de incomprehensibili Dei natura, Gregorius Nazianzenus orat. 2. de Theolog. Augustinus Epist. 112. capit. 8. Ambrosius lib. 1. in Luc. cap. 1. Optimè S. Dionysius lib. de diuin. nom. cap. 1. *Vt enim, inquit, neque ea, quæ ratione intelliguntur, ab ijs, quæ sub sensum cadunt, comprehendi certatim possunt; nec ab ijs, quæ ficta figurataq; sunt, simplicia & non figurata; nec ab ijs, quæ corporeis figuris efficta sunt, eorum quæ corpore vacant,*

forme vacuitas, qua nec tractari, nec figurari potest: sic & essentia vincit ac superat, quæ termino caret immensitas; & mentes qua mente superior est, unitas; & unum quod cogitationem superat, in cogitationem nullam (adæquatam nimirum obiecto, ut antea dixerat) cadere; & bonum quod orationem vincit, nulla oratione (adæquate) exprimi potest. Et, mox vocat Deum, unitatem unitatis omnis effectricem, essentiam essentia superiore, & verbum quod exprimi nequit, verbi, intelligentia, nominisque vacuitatem & privationem; nimirum quia comprehendi, intelligi, & exprimi non potest. Similia habet, cap. 1. de myst. Theolog.

Quæ testimonia, ut & Scripturæ loca superius relata, tamen si itidem ad propositum nihil facere, sed vel viatoribus solum, aut rationalibus creaturis, naturâ suâ consideratis, quædam etiam non de ipsâ natura diuina, sed tantum de arcanis Dei consilii a Deo reuelante, non manifestatis loqui contendat Vasquez d. 52. cap. 2. 3. & 4. contrarium tamen probant, tum ipsa verba ac sententiæ generatim pronuntiata; tum communis & recepta Scholasticorum expositio ac sensus. Quocirca tandem, ipsemet etiam Vasquez ibidem num. 4. fatetur, iam licitum non esse, sed plane temerarium, absolutè docere, DEVM à Beatis comprehendi posse; cum communis inquit Scholasticorum Schola contrarium doceat. Ratio patebit inferius.

Interim extra controuersiam est, Deum se ipsum intelligendo comprehendere; quod asserit etiam S. Augustinus lib. 12. de ciuit. c. 8. quamquam hic ipse loquendi modus negatiuè potius, quam positiuè accipiendus est, iuxta S. Thomam q. 14. a. 3. ad 1. quia reuera sicut diuinum esse in se finem non habet, ita nec cognitione positiuè finiri aut includi potest.

8 Assertio II. Incomprehensibilitas Dei in hoc non consistit, quod seu perfectio aliqua diuina in re, seu virtualis aliquis diuinæ perfectionis gradus, vel modus in Deo formaliter existens lateat videntem Deum. Est expressa doctrina S. Thomæ hic quæst. 12. artic. 7. ad 2. & 3. vbi dicit, non propterea DEVM incomprehensibilem dici ex parte obiecti, quasi aliquid eius sit, quod non videatur; aut quasi non totus modus obiecti sub cognitionem cadat. Eadem est communis antiquorum Theologorum, quos referemus, sententia. Quam sequuntur etiam num Thomistæ recentiores, & alij plerique Theologi, nominatim Gregorius de Valentia, quæst. 12. punc. 6. Molina artic. 7. Suarez, cit. lib. 2. cap. 29. & Vasquez d. 53, num. 2. adeo ut quamuis oppositam sententiam superius tertio loco relata nullâ grauiore censura notandam existimem; ea tamen merito videri possit noua & singularis.

Probatum assertio; quia nullo modo negari potest, Beatos Deum videntes omnia videre, quæ in ipso sunt formaliter, ut patebit dubio sequenti, & constat ex illo Ioan. 3. vers. 2. *Vidimus eum sicuti est.* & 1. Cor. 13. vers. 12. *facie*

ad faciem. Cum igitur virtuales illi perfectionis gradus dicantur aliquem perfectionis modum in DEO formaliter existentes, ut docent tertie illius sententiæ auctores; nominatim Albertinus, qui propterea dicit, Deum non dici incomprehensibilem, *solum secundum continentiam suam eminentialem, sed etiam formalem*; negari non debet, eos etiam prout sunt in Deo, à beatis singulis videri. Dico, prout in Deo sunt: Sic enim, solum in presenti potest esse quæstio; nam prout ratione nostra inter se distinguuntur, dubitari potest, an à beatis visione beatifica omnino videantur: iuxta ea, quæ in simili diximus supra, quæst. 2. dub. 4. an attributa diuina inter se etiam ratione distinguantur à beatis. Deinde si Deus secundum vnum gradum perfectionis posset videri alio non viso, necessario à parte rei deberet, inter illos esse distinctio: quando enim aliquid videtur, altero non viso, ea necesse est, à parte rei esse distincta, ut dub. sequenti constabit: at consequens illud est impossibile. Denique si vnum attributum non potest videri absque alio, ut dicitur ibidem; quomodo vnus gradus virtualis eiusdem attributi videri potest, alijs gradibus non itidem visis? Quibus sanè argumentis non videntur satisfacere resolutiones Albertini loc. cit.

9 Neque exempla illa de sole & albo, à longe, conspectis, ad propositum faciunt. Hac enim quia non aptè sensui proposita sunt, non videntur sicuti sunt, sed imperfectè ac vitiosè videntur; eò ipso, quod & albedo illa videtur subsufca, & sol palmaris; quo fit, ut verè nec puritas albedinis, nec magnitudo solis conspiciatur. Deum autem videbimus sicuti est, & facie ad faciem, uti dictum. Certè negari non posset, admodum mancam, imò vitiosam fore Dei visionem, si ex parte obiecti, nec tantæ magnitudinis ipse, nec tantæ puritatis esse conspiceretur, quantæ est à parte rei.

Assertio III. Incomprehensibilitas DEI propriè ac principaliter, non consistit etiam in hoc, quod non possit ipsa penetrari vel cognosci secundum omnem suam continentiam eminentialem; siue præcisè ex vi visionis, siue etiam alio quouis modo. Ita S. Thomas hic quæst. 12. artic. 7. alijsque citatis locis, vbi ex instituto declarans rationem formalem incomprehensibilitatis, nunquam eam in ordine ad hanc continentiam eminentialem explicauit. Et quamuis hic art. 8. dicat, ideo non posse omnia cognosci, sunt eminenter in Deo, quia est incomprehensibilis; tamen nec hic, nec alibi in eo constituit rationem formalem incomprehensibilitatis; sed potius hoc ipso distinguit, quod ex hoc illud, tanquam consequens probat. Eadem est communis sententia antiquorum Scholasticorum, quos citabimus, uti etiam Gregorij de Valentia, Molina, Albertini locis cit. Sed & extra visionem posse cognosci omnia, quæ sunt in DEO eminenter, fatentur etiam, Suarez & Vasquez citati pro secunda sententia superius relata; cui ex parte hanc assertionem opponimus.

Probatum

Probatur assertio. Quia quæ solum sunt eminenter in DEO, non sunt aliquid ipsius DEI, nec adeo propriè & formaliter pertinent ad cognitionem DEI: imò sicut ab eis natura DEI, ita etiam cognitio DEI independens est: ac proinde si aliqui ipsa secundum se, & continentiam suam formalem comprehenderetur, non propterea simpliciter negandum foret, DEVM comprehendi posse, etiamsi illa, quæ eminenter in ipso sunt non comprehenderentur: at verò secundum assertionem primam simpliciter & absolute negandum est, DEVM esse comprehensibilem: Ergo in incomprehensibilitate illa eminentialis continentia, propriè & principaliter non consistit incomprehensibilitas DEI. Accedit, quòd de fide est, DEVM esse simpliciter incomprehensibilem, vt eadem assert. 1. dictum: non est autem certum, non posse DEVM secundum totam suam continentiam eminentialem penetrari, & cognosci; loquendo de absoluta DEI potentia; cum nonnulli Theologi id affirmant; alij dubitent, vt inferius dub. 10. patebit; Ergo, &c.

Assertio IV. Incomprehensibilitas DEI propriè & formaliter in hoc consistit, quod nulla creatura DEVM videre potest adeo perfecta & clara visione, quæ sit intrinsecè obiecti cognoscibilitati adæquata; quæque proinde talis sit, qualem ipsum obiectum ex se postulat. Est expressè sancti Thomæ hic quæst. 12. artic. 7. in corp. Vbi dicit, DEVM esse incomprehensibilem; quia nullus intellectus creatus peringere potest ad illum perfectum modum cognitionis diuinæ essentia, quo cognoscibilis est. Et respons. ad 1. & 2. rursus rationem incomprehensibilitatis DEI assignat; quia non ita perfectè videtur, sicut visibilis est, & modus obiecti non est modus cognoscens; quidquid relictetur Albertinus loc. cit.

Idem docent Bonauentura in 3. distinct. 14. artic. 1. quæst. 2. Richardus artic. 1. quæst. 4. Scotus quæst. 1. Durandus quæst. 1. numer. 10. Carthusianus in 4. distinct. 49. quæst. 4. Maior distinct. 49. quæst. 15. Scotus quæst. 3. artic. 1. Idem volunt Nominales pro prima sententia relati, circa quantum modum comprehensionis, quando dicunt, solum Deum cognoscere se ipsum intellectione habente talem proportionem ad alias intellectiones, qualem habet ipse velut obiectum ad alia obiecta, &c. Idem ex recentioribus tradunt Caietanus hic q. 12. a. 7. Gregorius de Valentia quæst. 12. p. 6. Molina citat artic. 7. & recentiores Thomistæ ibidem. Idemque planè ex Patribus indicant Sanctus Augustinus, lib. 4. de Genes. ad lit. cap. 6. & lib. Soliloq. capit. 31. Epiphanius hæresi 70. Cyrillus Hierosolymitanus Cateches. 6. Gregorius lib. 12. Moral. capit. 7. vel 10. & lib. 18. Moral. capit. 27. vel 28. vbi ait: *Nec tamen videmus, sicut videt ipse se ipsum: longe quippe disparabiliter videt Creator se, quam videt Creatura Creatorem, &c.*

Probatur & declaratur assertio. Quia quoduis in tantum ex se cognoscibile est, in quantum ens est: ens enim, & verum, seu cognoscibile,

se mutuo consequuntur. Ergo Ens infinitum est ex se infinite cognoscibile: adeoque ex se postulat cognitionem simpliciter infinitam; seu quæ tam perfecta sit in genere cognitionis, quam obiectum est perfectum in genere, cognoscibilis, seu entis. Ergo non potest vlla cognitio ipsi esse adæquata, eamque comprehendere, nisi simpliciter infinita: hæc autem est impossibilis creaturæ; ac proinde ob eam ipsam, etiam causam, DEVS est incomprehensibilis à creatura. Qui est ipse etiam discursus S. Thomæ hic cit. a. 7.

Et confirmatur. Quia neutrum negari potest, & cognoscibilitatem illam DEI reuera hoc sensu à creato intellectu exæquari non posse; & eandem ipsam etiam repugnantiam exæquationis rectè dici incomprehensibilitatem, respectu creati intellectus; cum comprehensio opposita nihil sit aliud, quam cognitionem rei adeo esse perfectam, vt sit etiam totalis, & obiecto adæquata, eiusque cognoscibilitate non excedatur.

Aliter verò res se habet cum rebus creatis, quæ cum non sint entitatis infinitæ, non postulant etiam ex se cognitionem infinitam (etsi per accidens, & ratione quasi subiecti, eorum quoque cognitio in DEO sit infinita) sed solum finitam, quæ proinde etiam comprehenduntur; modo hæc respectu cuiusque obiecti tam perfecta sit in suo genere cognitionis, quam obiectum ipsum perfectum est in genere, entis: sic enim creatura inferior, & æqualis, ab æquali perfecta comprehendere potest; superior non potest; vt suo loco de Angelis in specie docetur.

Neque vero contra hanc explicationem communem & solidam incomprehensibilitatis, quidam efficiunt argumenta Vasquij disp. 53. capit. 2. qui potius ipse fatetur num. 6. *si incomprehensibilitas hoc modo usurparetur, de fide planè esset, DEVM à Beatis non posse comprehendere.* Sed quid ni hoc modo usurparetur; cum ipsemet negare non possit, hanc esse communem ac receptam loquendi modum Scholasticorum?

Sed obijcit Vasquez ibidem; Augustinum, & S. S. Patres nunquam incomprehensibilitatem DEI ita explicasse; sed comprehensionem semper nihil aliud esse docuisse, quam totum, quod est in re aliqua, ita cognitione complexi vt nihil illius verè lateat, sed appareat sicuti est. Albertinus quoque loco citat. etsi non neget, S. S. Patres etiam dictam incomprehensibilitatem agnouisse, adeoque veram & propriè dictam incomprehensibilitatem esse; addit tamen, eos simul etiam aliam ex parte obiecti asseruisse, quæ reuera aliquid in DEO lateat. Quod potissimum probatur ex definitione, comprehensionis, quam habet S. Augustinus Epist. 112. cap. 9. vbi ait: *Aliud est videre, aliud est totum videndo comprehendere: quandoquidem id videtur, quod præsens vnicuique sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut cuius fines circumspici possunt.*

&c. Ita Augustinus. Cum igitur Deus respectu cuiuslibet intellectus creati, sit incomprehensibilis, necesse est, ut iuxta eam S. Augustini descriptionem comprehensionis, necessario aliquid lateat omnem intellectum creatum.

Respondeo, duplicem esse huius loci explicationem. Prima est, quam indicat S. Thomas hic quæst. 12. art. 7. S. Augustinum scilicet ijs verbis sub disiunctione duplicem comprehensionis modum exposuisse; vnum priori descriptionis membro, ex parte obiecti (iuxta sensum recentiorum superius explicatum) quo obiectum totum ita videtur, ut nihil eius lateat videntem; quem non negat Beatis, ut dicemus: Alterum posterioribus verbis, ex parte cognitionis. *Tunc enim*, inquit S. Thomas, *si alicuius circumspiciuntur, quando ad finem in modo cognoscendi illam rem perveniuntur*. Clarum enim est fines, de quibus loquitur Augustinus, non de fine ipsius rei cognoscere intrinseco accipi posse: alioqui nec Deus, qui infinitus est, se ipsum comprehenderet; sed de fine quasi extrinseco, seu terminis cognoscibilitatis, in ordine ad cognitionem; qui tunc attinguntur & quasi circumspiciuntur, quando ipsa cognitio adæquat, adeoque finit quodammodo cognoscibilitatem seu entitatem obiecti; quam & sanctus Augustinus, & sanctus Thomas rectè negant cuilibet creato intellectui.

13 Alia explicatio est, & meo iudicio magis accommodata verbis & contextui sancti Augustini, nimirum eò hoc loco sub utroque disiunctionis membro (verbis posterioribus, ut sæpe fieri solet, solum per modum explicationis ad prius membrum, seu priora verba adiectis) solummodo descripsisse comprehensionem rei ex parte obiecti iuxta modum loquendi recentiorum, qua nimirum res tota, & quidquid in re est, videtur, ut notavit etiam Vasquez disp. 52. cap. 1. de comprehensione Augustinus in eo orationis contextu hæc quoque asserit, ex mente etiam Sancti Ambrosij, cuius verba ibidem ponderat & expendit. 1. Comprehensionem hanc distingui à visione rei latè accepta, prout videlicet etiam ænigmaticam rei visionem, & in aliena specie comprehendit, de qua ibidem ex eodem Ambrosio multa disseruerat. Et hoc significant verba illa citata Augustini: *Aliud est videre; aliud est totum videndo comprehendere; quandoquidem id videtur, quod præsens vnicuique sentitur*, &c. 2. Comprehensionem hanc eandem esse, cum visione rei totius in propria specie; *ita ut nihil rei lateat videntem*. 3. Tali visione non quidem in hac vita, sed in altera DEVM à nobis aspectabilem fore: 4. Angelos Beatos re ipsa nunc ita Deum videre. 5. In hoc tamen mundo Deum hac visione, ut in seipso est, nec ab hominibus, nec ab Angelis, visum esse, per eam quidem formam & speciem, qua olim diuersis Sanctis apparuit. Vbi etiam eodem modo explicat, quod Ambrosius dixerat: *Nec Angelos quidem Deum vidisse unquam*.

14 Omnia hæc patefcent attentè expendenti totum contextum verborum sancti Augustini: in quibus præcipuè notanda hæc verba sequentia: *Porro, si propierea*, inquit, *Deum nemo vidit unquam*

(nec Angeli quidè) *quia sicut ait Disputator (Ambrosius) cuius verba consideramus, plenitudinè diuinitatis eius nemo mente cõpexit, nemo aut oculis cõprehendit* (nimirum plenitudinè ei⁹ clare conspiciendo, ut antea dixerat) *restat inquirere, quomodo Angeli Deum videant, &c. item quomodo nos ita visuri sumus*. Et infra post multa ex mente etiam S. Ambrosij respondet: *Narrante Vnigenito, &c. creatura rationalis munda & sancta impletur visione Dei ineffabili, quam consequemur tunc, cum aequales Angelis facti fuerimus*. Et mox: *Quia sicut videntur, inquit, ista visibilia corporis sensibus nota, Deum nemo vidit unquam: quoniam si aliquando (Prophetis olim) eo modo visus est; non sicut ista natura, clare videlicet, & ut in se est) videtur, sed sola voluntate visus est, specie qua voluit, apprensus, latente natura, atq; in se incommunicabiliter permanente*. Eo autem modo, quo videtur sicut est, nunc fortasse videtur à quibusdam Angelis; à nobis autem tunc ita videbitur, cum eis facti fuerimus aequales, &c. Ex quibus intelligitur, S. Augustinum in verbis illis superius obiectis, non loqui de ea comprehensione Dei, quam ipse sentiat impossibilem esse etiam intellectui beato; sed solum quæ impossibilis sit Viatori, saltem iuxta consuetum diuinæ prouidentiae modum, ut dictum. Ex quo tamen colligi non potest, eum non agnouisse alium modum comprehensionis omni creato intellectui penitus impossibilem; à quo proinde DEVS simpliciter & vniuersaliter sit & dici possit incomprehensibilis, ut idem ipse alibi docuit.

Vnde etiam patet responsio ad id, quod ibidem disputat. 53. capit. 2. obijcit Vasquez, nec Scripturam, nec S. S. Patres nomen incomprehensibilitatis respectu cognitionis DEI, hoc sensu, ut nos ex communi Scholasticorum sententia exposuimus, vsurpasse; imò verò nec alio, quo comprehensionem Dei beatis denegarent. Respondetur enim primò, quidquid sit de nomine, factis est de re ipsa constare, tam ex Scriptura, quam Patribus: cum præsertim negari non possit, hoc, quod huic nomini subesse diximus, ex mente antiquorum Scholasticorum, rectè ita appellari; & verò etiam ius fuisse, hoc ei nomini significatum imponendi, etiamsi in Scriptura, aut apud S. S. Patres id nomen hoc significato nunquam fuisset vsurpatum, ut in multis etiam alijs terminis Theologicis, atque etiam aliarum scientiarum accidit. Respondetur secundo, negando quod de Scriptura & Patribus vniuersim affirmat. Vasquez, ut partim ex citatis Scripturæ & S. S. Patrum testimonijs colligi potest; partim pluribus videre est apud citatos. Certè nemo, quod sciam, alius præter Vasquium, ita generatim de Scriptura & Patribus pronunciauit, aut vniuersim ita interpretatus est, ut eos à recepta Scholasticorum sententia de incomprehensibilitate Dei alienos, certè eius rei non conscios reddere studeret. Obijci denique etiam potest Sanctus Thomas infra quæst. 14. artic. 3. ad 1. ubi aliter de incomprehensibilitate Dei loqui videtur; sed nos eum locum inferius quæst. 8. dub. 2. explicabimus.

DVBIUM VII.

Vtrum videns essentiam Dei necessario videat etiam relationes seu personas, & omnia quæ sunt formaliter in Deo.

S. Thomas I. p. q. 12. a. 6. & 7.

Controuersia celebris est, an secundum absolutam Dei potentiam videri possit essentia diuina sine personis; & vna persona, siue attributū vnum sine alijs. Affirmatiuam sententiam tucur Scotus in 1. d. 1. q. 2. posse videlicet essentiam videri sine personis; & vnam personam sine alia, modo vna ad alteram, vt sic non referatur: quo modo v. g. pater vt pater refertur ad filium, & rursum filius ad patrem, neuter vt sic ad spiritum sanctum &c. Idem docent Scotistæ ibidem, Basfolis quæst. 1. Mayron. q. 6. Bargius ead. q. 6. De attributis absolutis nihil quidem expresse asserit. Scotus; sed sequitur tamen ex vno & eodem fundamento, quod nimirum iuxta Scotum, aliofque Scotistas, tam personæ, quam attributa alia & inter se, & ab essentia distinguantur formaliter ante operationem intellectus: quod tamen fundamentum superius q. 2. dub. 2. refutauimus. Addit Scotus cum suis, relationes non esse de ratione essentiali obiecti beatifici. Vnde concludit, non solum talem visionem secundum se esse possibilem; sed etiam fore beatificam.

Huic affinis est sententia, quam refert Aureolus in 1. d. 1. q. 1. a. 1. posse quidem essentiam cognosci quidditatiuè à beato absque personis; eam tamen cognitionem seu visionem non fore beatificam. In eandem Scoti sententiam, quatenus loquitur de visione vnius attributi sine alio, referuntur etiam quidam, qui re ipsa ita à beatis videri diuinam essentiam indicant; sed qui reuera non ita sentiunt, vt paulo post in specie referemus. Huc spectat tamen, quod docet Ferrariensis in 3. cont. gent. cap. 56. infinitatem Dei à beatis videri, secundum omnem intensiōis gradum, quantum ad quia est; non distincte tamen distinguendo in ipso omnem gradum essendi, nec omnia, quæ in eo distingui (ratione) possunt. Apertius Victoria, Albertinus, & alij citati præced. dub. negant, omnes virtuales gradus perfectionis in Essentia diuina coniunctos à beatis cognosci.

Assertio I. Beati omnes ac singuli re ipsa nunc, & de facto vident non solum essentiam diuinam, ac perfectiones, & attributa absoluta omnia, sed etiam relatiua, adeoque totam Sanctissimam Trinitatem, & quicquid est formaliter ac necessariò in Deo. Ita expresse S. Thomas hic quæst. 12. a. 6. & 7. Caietanis & recentiores Thomistæ ibidem, Henricus quodlib. 13. q. 1. Bonauentura in 3. dist. 14. a. 1. q. 2. & in 4. dist. 49. a. 1. q. 6. Richardus art. 2. q. 8. Durandus q. 2. num. 28. Maior quæst. 2. Aureolus in 1. dist. 1. q. 1. a. 2. & apud eundem Varro Præceptor Scoti in quodlib. 11. q.

1. Sorus in 4. dist. 49. q. 3. a. 3. & recentiores communiter citandi assertione sequenti.

Nec in his terminis dissentiunt Capreolus in 1. d. 27. q. 2. a. 3. & Caietanus 1. p. q. 27. a. 1. vt recte notauit Vasquez cit. disp. 48. cap. 1. Multo minus dissentiunt Richardus in 3. d. 14. a. 1. q. 4. ad vltimum, & Bonauentura art. 1. q. 2. quod asserant, beatos aliquid latere de profunditate ipsius Dei. Solum enim docent, Deum non cognosci à beatis omni modo, quo postulat cognosci: id quod ex parte modi cognoscendi, non ex parte rei cognite intelligunt, vt recte Vasquez disp. 48. cap. 1. & dictum dub. præced. Eandem assertiōnem tradunt Scotus & Scotistæ loco cit. Est verò assertio de fide, quoad visionem personarum simul cum visione essentia coniuncta, ex Concilio Florentino, sess. vltima, decreto de purgatorio. Et patet ex scriptura Ioan. 17. ver. 3. *Hæc est vitæ æterna, vt cognoscant te solum verum DEVM, & quem misisti Iesum Christum, &c.* Plura asserit. seq. & supra dub. præced. asserit. 3. Dixi verò, quicquid est necessariò in Deo; quia de decretis liberis diuinæ voluntatis, qua talia sunt, alia ratio est, vt dicemus dub. seq.

Assertio II. Non tamen propterea beati visione beatifica cognoscunt infinitas numero perfectiones, in Deo formaliter existentes. Ita quoad hoc recte Ferrariensis loco cit. Idem docent Molina hic quæst. 12. a. 8. disp. 3. & Suarez lib. 2. cap. 22. num. 14. Ratio est; quia à parte rei nulla est eiusmodi perfectionum absolutarum multitudo in Deo: nec intellectus Dei & beatorum eas perfectiones per se ipsi ratione distinguunt, vt dictum supra, quæst. 2. dub. 4. cum tamen illæ ipsæ, quæ à nobis ratione & imperfecto modo concipiendi distinguuntur, non sint infinitæ: nullus enim intellectus infinitas actu distinxit. Quo fit, vt actu etiam plures in Deo non sint, quam re ipsa nunc per cognitionem abstractiuam cognoscuntur & distinguuntur. Accedit quod etsi beati cognoscant attributa & perfectiones illas in Deo ratione nostra distingui, vt diximus; non tamen est simpliciter necesse, à beatis ita videri, vt plures & ratione distinctas, seu cum respectu ad nostram cognitionem imperfectam, quæ solâ distinguuntur; etsi id fieri posse concedat quoque Suarez loco cit. Distinctè ergo beati vident omnia, quæ formaliter sunt in Deo, quia clarè vident totum esse diuinum, adeoque omnia quæ sunt in Deo, vt in eo à parte rei sunt: etsi nec distinctis, nec diuersis cognitionibus, neque necessariò, aut etiam omnia, prout ratione nostra distincta, sed potius vt sunt à parte rei vna quædam simplicissima entitas, vnoque ac eodem actu visionis, cui vnum, pariter à parte rei Verbum, seu species expressa respondet, iuxta ea, quæ docuimus supra dub. 2. quicquid vel de verbis quibusdam inadæquatis, aut saltem de negatione verbi adæquati per visionem beatificam expressi, improbabiliter philosophentur Capreolus, Caietanus, & Ferrariensis initio citati, vt videre est apud Vasquez disp. 48. cap. 1. & Suarez cap. 22.

Assertio III. Impossibile est, etiam secundum absolutam Dei potentiam, vt essentia diuina sine

attributis

attributis, seu absolutis, seu respectivis, adeoque sine personis omnibus & singulis; aut vnum attributum, seu persona vna videatur sine alijs. Hæc est mens S. Thomæ hic q. 12. art. 7. ad 2. & 3. & apertè in 2. 2. q. 2. a. 8. ad 3. vbi ait, *DEVM secundum quod intelligitur in se ipso, prout videtur à beatis, non posse intelligi sine Trinitate personarum.* Et 3. p. q. 3. a. 3. ait; *impossibile esse, ut circumscribatur per intellectum cognoscentem Deum, sicuti est, aliquid à Deo, & quod aliud remaneat, quia totum quod est in Deo, est vnum, salva distinctione personarum.* Idem docent Henricus quodlib. 2. q. 7. & quodlib. 3. q. 1. Gabriel referens etiam alios Nominales in 1. dist. 1. q. 5. & Scholastici cæteri communiter in 3. d. 14. & in 4. d. 49. Speciatiim Aureolus, & alij relati pro præcedenti assertionem (excepto Scoto) quos sequuntur recentiores Thomistæ omnes & fuscè Caietanus 2. 2. q. 2. a. 8. item Gregorius de Valentia q. 12. p. 6. Molina, a. 8. d. 4. Suarez lib. 2. de Deo cap. 23. & Vasquez dip. 48. c. 2. & quoad attributa siue prædicata diuersæ rationis Albertinus tom. 1. princ. 1. coroll. 4. pun. 8. n. 24.

Ratio vna & communis ab omnibus desumitur ex simplicitate Dei, quam Vasquez & alij plerique censent euidentem. Quia impossibile est, idem in re ipsa videri & non videri, secundum idem: at si essentia diuina, sine attributis, & personis; aut hæc sine illa; aut vnum attributum, seu vna persona sine alia videretur; tunc idem prorsus simplicissimum ens, & quidè etiam secundum idem (eo ipso quod in eo à parte rei nulla est diuersitas) simul videretur, & non videretur; cum omnia sint à parte rei vna simplicissima entitas essentia diuinæ: Ergo impossibile est, ut hoc fiat. Vnde etiã Vasquez ibidè n. 20. rectè notauit, ad hoc ut vnũ sine alio intueri valeamus, *omnes fatentur, inquit, necessariã esse distinctionem ex natura rei.* Neq; dubiũ quin hoc argumentũ cõtra Scotũ efficaciter concludat, saltè ad hominẽ; cum ipsemet Scotus satis videatur, agnoscere, hæc nõ ita posse seorsim intuitiue videri, nisi supposita distinctione eorundè à parte rei.

Et confirmatur assertio primò ex scriptura Ioan. 14. v. 9. *Philippe, qui videt me, videt & patrem. Quomodo tu dicis, ostende nobis patrem: Non creditis, quia ego in Patre & Pater in me est?* Vbi Christus ex eo probat, Patrè videri (visione beatifica) ab eo, qui se videat: quia ego, inquit, in Patre, & Pater in me est; iuxta comuniorem explicationè SS. Patrum, quã rectè tuetur Suarez cit. c. 23. et si aliter Vasquez d. 48. c. 3. & quamuis illic solum de facto, ac eo quod re ipsa, ac ex natura rei sit, sermo esse videatur; tamè eo ipso discursus verum obtinet etiam de potentia absoluta; quandoquidem argumentatio procedit quasi à causa formali actu informantè, ad effectũ formale; nimirum ab identitate omnimoda Patris & Filij in essendo (secundũ essentia) ad identitatè & coniunctionem vtriusq; in cognoscèdo. Quasi hoc modo modo argumentatus fuisset; *Qui videt filium, videt essentiam: Qui videt essentiam, videt & Patrem: Ergo qui videt filium, videt & Patrem:* quæ consequentia non esset firma, nisi de quidditate essentia, ita esset pater, sicut de quidditate filij est essentia; ut rectè etiam notauit Aureolus loco cit. a. 2. ex Augustino lib. 1. de Trinit. cap. 8.

Qui etiam l. qq. noui test. q. 43. ait; *per id quod vnũ in substantia sunt, qui vnum vident, ambos vident.* Et in psal. 85. *Pater, inquit, & filij separari non potest visio, vbi non separatur natura & substantia.*

Confirmatur secundò hac quasi explicatione, maiori rationis initio allatæ. Nam quando in essentiali seu intrinseca ratione alicuius includitur indentitas cum alijs, impossibile est id ipsum videre, non visa identitate eius cum ipsis: sicut v. g. impossibile est, videre humanitatem non visa rationalitate, vel animalitate, quæ est de ratione humanitatis. nec verò etiam indentitas hæc illius videri potest, nisi visis his, cum quibus illud vnum est: at de ratione intrinseca essentia diuine est indentitas cum attributis & personis: sicut & de ratione istorum est indentitas cum essentia. Ergo impossibile est aliquid horum videre altero non viso. Quæ argumenta procedunt, siue diuina essentia visa absque personis per se sola beatificaret & satiaret, ut vult Scotus, & cum eo Aureolus loco cit. a. 1. & Suarez c. 23. num. 1. siue non, ut dicunt Caietanus & Thomistæ.

Adducitur etiam à nonnullis pro eadè assertionem Concilium Florentinum sess. vlt. decreto de purgatorio; quasi ex eadem simplici entitate probet, à beatis videri omnia, quæ sunt in Deo formaliter: sed sanè ibi plus non dicitur, quam clarè videri Deum, Trinum, & vnum, sicuti est: quo probatur quidè assertio prima; sed hæc non item.

Assertio IV. Etiam si per impossibile essentia diuina videri posset sine personis, ea tamen visio nõ foret beatifica. Hanc assertionem veluti probabiliorè statuo cum Caietano, & commun Thomistarum, contra Scotum, & Aureolum loc. cit. quos sequitur Suarez c. 23. n. 1. probatur. Quia cognitio illa non est plane beatifica quæ non perfecte satiat appetitum; talis non satiaret: Ergo Minor probatur. Tum quia talis visio formaliter non esset entis vnde quaq; infiniti, sed solũ infiniti in certo genere, nimirum in ratione essentia, ex dictis supra q. 2. tum quia esset visio entis, ut sic non substantialiter completi: siquidè ei, quatenus ut sic obijceretur intellectui, deesset vltimum complementum subsistentia siue personalitatis, extra quam in Deo non est alia subsistentia, ut hic contra Suarez suppono, suo loco inferius probandum. Plura tomo 2. disp. 1. q. 2. dub. 4.

Cæterum contra assertionem tertiam eiusque probationè, ab identitate essentia cum attributis ac personis omnibus ac singulis desumptã, obijcitur hoc argumentum. Essentia & personæ diuinæ non habent maiorem inter se coniunctionem ac necessitudinem, in ordine ad terminandam visionem creatam, quam in agendo seu producendo ad intra, vel etiam in terminanda natura creata; sed non obstante summa identitate inter essentiam ac personas verè dicimus patrem generare, non item essentiam, vel filium: item filium terminare naturã humanã, non patrè: ergo etiã non obstante eadè identitate, fieri potest, ut videatur essentia non itè filius; aut filius, nõ autè essentia, vel pater.

Hoc argumentum fateor est difficile; & agnoscit quoq; Suarez, nonnullã probabilitatè conciliare oppositæ sententia. Certe qui id euidenter

soluerit

soluerit, non legi: quanquam etiam Scotus cum suis teneatur hoc soluere, quia eo non solum probatur, posse essentiam videri sine personis; & personam vnam sine alia, ad quam ut sic non dicit relationem; sed etiam si formaliter, ut sic vna ad alteram dicat relationem; nimirum Patrem sine filio, & filium sine Patre; cum Pater generet, non filius; filius terminet naturam humanam, non Pater, &c. id quod tamen negat Scotus.

7 Respondetur tamen primo. Sicut ob eandem identitatem & simplicitatem Dei, putaremus etiam illa ipsa, quæ obiecta sunt, esse impossibilia, nisi fuissent reuelata: ita etiam hoc de quo loquimur, iure putamus impossibile, quamdiu contrarium non fuerit reuelatum. Neque enim in his supernaturalibus per se ac vniuersim valet argumentatio à simili. Implicat enim, v. g. in diuinis esse quatuor, vel quinque personas, & non tres: quamuis seclusa reuelatione, putaremus cuiuslibet numeri eandem esse rationem.

Respondeo secundò, visionem claram rei ferri in rem adæquatè, ut est à parte rei; ac proinde videri non potest res, nisi etiam visa identitate eius, cum omnibus, quibus cum vna est à parte rei: actio vero seu terminatio non necessariò procedit à re, secundum omnem rationem perfectionis, quam in se habet, sed eam tantum, quæ formaliter vim agendi seu terminandi continet. Quæ discriminis ratio facit, ut persona vna terminare naturam, vel producere ad intra possit, non altera: cum tamen vna non possit videri, sine alia, &c. Quemadmodum etiam suo modo videre est in quantitate & figura; quæ licet sint materialiter idem, tamè quantitas dicitur subiectum accidentium, non figura; & figura dicitur terminus quantitatis, non è contra: cum tamen impossibile sit, etiam corporeis oculis, clarè intueri totam aliquam quantitatem, & non figuram.

Quod vero Scotus in 4. d. 49. q. 3. a. 3. concl. 2. dicit, essentiam diuinam sine personis non posse videri notitia apprehensiuam, bene tamen iudicatuam; non est huic doctrinæ contrarium; loquitur enim de iudicatuam notitia à visione distincta; quamuis interim negandum non sit, ut neque Scotus loco cit. negat, ipsam quoque visionem, simul esse & apprehensiuam, & iudicatuam, seu habere rationem simplicis apprehensionis & iudicij simul, ut rectè Vasquez disp. 48. cap. 2. num. 6. & Suarez cap. 23. n. 8.

D V B I V M VIII.

An à beatis in Deo, seu Verbo videri possint, ac videantur etiam creatura, & decreta libera diuina voluntatis.

S. Thom. 1. p. q. 12. a. 8. & 9.

8 **E**gimus dub. præced. de visione ipsius Dei, & eorum, quæ sunt formaliter ac necessariò in Deo; nunc agendum de ijs, quæ sunt aut liberè, aut eminenter in Deo, nimirum de creaturis, & decretis liberis diuinæ voluntatis; quatenus eandem visionem Dei beatificam concernunt. Ut ve-

rò quæstio huius dubij, & status cōtrouersia; quæ circa hanc dubitationem inter scholasticos est intelligatur; Noandū est creaturas duobus modis spectari posse; primò secundum esse illud increatum, quod in ipso Deo ab æterno habent; iuxta illud Ioann. 1. v. 3. ex multorum interpretatione. *Quod factum est, in ipso vita erat.* Secundò considerari possunt creaturæ secundum suum esse proprium, quod in seipsis extra Deum habent: quo ipso modo variè quæri potest, an videri possint creaturæ in Deo seu Verbo (idem enim vtrumque in presenti significat) 1. an videantur in Deo seu verbo causaliter, per visionem seu cognitionem à visione verbi distinctam. 2. An per eandem visionem verbi, saltem concomitanter. 3. An etiam per visionem verbi formaliter; adeoque ex vi visionis verbi. Multa enim simul videntur eadem visione oculorum, ut album simul ac nigrum; ac membra diuersa vnius hominis; sed non tamen vnum ex vi visionis alterius; ita ut vnum sit ratio videndi alterum; sed ex æquo simul omnia.

Hoc posito certum, & extra cōtrouersiam est primò, videri posse, imò reipsa videri à beatis in verbo creaturas omnes secundum esse illud increatum, quod habent in Deo, distinctum ab esse suo proprio & formaliter: hoc enim modo illas cognoscere, nihil est aliud, quàm ipsum esse diuinum, prout est à parte rei, cognoscere; quandoquidè esse illud creaturarum in Deo, est ipsum esse diuinum, prout eminenter continet creaturas. Neque verò hoc est propriè & formaliter cognoscere creaturas in verbo.

Secundò certum itidem, & extra cōtrouersiam est, creaturas etià secundum esse proprium à beatis cognosciposse, ac reipsa cognosci in Verbo saltè causaliter, seu effectiue; hoc est, cognitione quidè distincta à visione Dei, seu Verbi, ex ea tamen profecta & causata, siue per causalitatem & efficientiam physicam, siue potius per moralem. Siquidem negari non potest, beatos etiam aliquo modo cognoscere creaturas; hancque cognitionem ipsi ratione etiam ipsius beatitudinis esse debitam; seruata tamè debita inter ipsos beatos proportione, ut magis declarabitur dub. 10. Ergo necessariò vident creaturas in verbo saltè causaliter, si non formaliter.

Tertiò satis etiam conuenit inter Scholasticos, posse secundum absolutam Dei potentiam, creaturas secundum esse proprium, aliquo modo cognosci per ipsam visionem verbi, aut formaliter ac ex vi ipsius visionis verbi; aut saltem materialiter siue concomitanter, hoc est, eodem actu visionis, etiam si, interim visio verbi non sit ratio cognoscendi creaturas. Nam & illi, qui negant alioqui creaturas videri posse in verbo formaliter seu ex vi visionis verbi; non tamen negant, videri posse, in verbo concomitanter; licet id re ipsa nunc fieri quidam negent, in quibus Vasquez inferius citandus; alij ex ipsis affirmant. E contra nonnulli negant quidem, creaturas visione verbi videri posse concomitanter; sed non negant videri posse visione verbi formaliter, ut dicemus. Excipio Aureolū in 3. d. 14. q. 1. qui licet concedat, in verbo, & ex vi visionis verbi, ut ipse loquitur, cognosci creaturas, negat tamen eodem actu videri verbum & creaturas.

Hæc

Hæc tria igitur cum inter Scholasticos certa sint, & ferè indubitata: celebris tamen inter eos controuersia est; An uideri possint creaturæ secundum esse suum proprium eadē uisione uerbi, tum concomitanter, tum & potissimū quidē etiam formaliter, hoc est, ex vi uisionis uerbi: & procedit quæstio tam de facto, quàm de potentia etiam absoluta Dei. In qua quæstione, præterquā quod de creaturis per uisionē beatificā cōcomitanter uide-dis disceptatur, ut dictū; de ipsarū uisione ex vi uisionis Dei, triplex est scholasticorū sententiā. Prima simpliciter negat, etiam de absoluta Dei potentia posse creaturas uideri per ipsam uisionē uerbi formaliter, seu ex vi uisionis uerbi: et si concedat, posse uideri per uisionē uerbi materialiter seu concomitanter. Ita nominales, Ockam in 4. q. 13. Gabriel in 3. d. 14. q. vn. a. 1. Petrus de Alliaco in 1. q. 12. Maior in 4. d. 49. q. 16. quos cum nonnullis recentioribus sequitur Vasquez 1. p. d. 50. c. 6. ubi refert quoq; Bonauenturam, Scotum, Paludanū, Marsilium, & fere S. Thomam. Sed qui contrariā sententiam expresse docent, ut dicemus, & recte notauit Suarez 1. p. lib. 2. de Deo cap. 25. n. 17.

Secunda sententiā est, posse quidē uisionē uerbi ac ex vi uisionis uerbi cognosci creaturas secundū suum esse possibile, non uerò secundum actualem existentiam. Ita Henricus Gandauensis quolibet. 7. q. 4. & 5. Durandus in 4. d. 49. q. 2. Bassolis q. 4. prologi a. 3. & Goffredus quodlibet. 6. q. 3. apud Capreolū infra. Tertia sententiā affirmat, secundū utrumq; esse ita in uerbo uideri posse creaturas: quæ sententiā est cōmunis Theologorū ut uidebimus. Quæ uerò de creaturis existentib⁹ in uerbo ex vi uisionis eiusdē cognoscendis cōtrouersia est, eadē ferè est etiā de cognoscendis pari modo decretis liberis diuine uoluntatis, quæ sine respectu ad creaturas intelligi non possunt.

Assertio I. Nihil obstat, quo minus creaturæ uideri possint uisione uerbi cōcomitanter, tam secundū actualem existentiam, quā secundū esse possibile. Ita præter Nominales in prima sententiā relatos, docent Vasquez d. 50. n. 44. & recentiores illi qui cū ipso negant, posse uideri creaturas in uerbo ex vi uisionis uerbi; & uidentur supponere authores citandi pro sequenti assertione. Excipio Durandum in 1. d. 35. q. 1. n. 14. Suarez 3. p. tom. 1. d. 26. sect. 2. & hic l. 2. c. 25. nu. 45. & Albertinum tom. 1. princ. 1. coroll. 5. n. 4. qui uel absolute, uel sub dubio contrariū sentiunt, diuersas tamē ab causis; Durandus, quia putat plura ut plura non posse æq; principaliter ac immediate cognosci uno ac eodem actu: Suarez uerò, quia simpliciter, & quoad latitudinē extēnsionis indiuisibile uisionē creatā, ad plura eiusmodi obiecta ex æquo cognoscenda existimat non posse esse sufficientē: cōpositā uerò ex diuersis partib⁹ quasi gradualib⁹ extēnsionis, impossibile: prout idē author uniuersim alioqui docet, in ipsis etiam habitibus Intellectus nullam dari latitudinem extēnsionis. Albertinus autem propterea dubitat, an possint concomitanter & merè per accidens uideri eadem uisione Deus & creatura; quia diceret, inquit, talis cognitio imperfectionem in DEO. Fauent eidem sententiæ Henricus quodlibet. 9. q. 25. & Ferrariensis lib. 1. cont. gent. cap. 49.

Sed probatus assertio exemplo Angelorum, qui eodem lumine naturali, eademque specie & cognitione, cognoscunt per se primò res plures & diuersas, etiam secundum speciem; V. G. naturam leonis & equi, ut habet cōmunis Scholasticorū doctrina; Cur ergo non etiam per eandē essentiā diuinā, quasi per speciem quandā eminentissimā, directè, per se, & immediate uideri possit tā Deus, quā creatura; ita ut nec uisio Dei sit ratio uidendi creaturam, nec uisio creaturæ sit ratio uidendi Deum.

Nec uideo, quid hic uel imperfectionis ex parte Dei interueniret; uel implicationis ex parte creaturæ; siue ea uisio esset ex pers. latitudinis extēnsiæ, quod minus refelli posse putat Suarez; siue non: quemadmodū uisione una oculorū utiq; extēnsionē quadā auctiori, uideri possumus plura, ut albū & nigrū; binariū quoq; ternarium, & quinarium hominū &c. ut magis dub. seq. dicitur. Multò minus uideo, cur si hoc contingeret, nō esset propriè dicta uisio creaturæ in uerbo, siue Deo: quoad quidem uisum uerbi siue Deus, per modum quasi speciei intelligibilis esset ratio uidendi creaturas: ita ut quamuis non propriè ex vi uisionis uerbi uiderentur creaturæ, ex vi tamen ipsius uerbi uiderentur eadem uisione qua & uerbum uidetur.

Quare etiam licet rectè hac ratione diceretur, creatura uideri eadem uisione uerbi concomitanter, & quasi per accidens; nō tamē rectè dici posset uideri in uerbo concomitanter & per accidens: quia licet uisio uerbi haberet se concomitanter ad uisionem creaturæ, non tamen ipsum uerbum, seu essentiā diuinā, ut dictum.

Neq; etiam necessarium esset hoc casu dicere, Deum & creaturam æquè principaliter uideri eadem uisione, ut objicit Durandus loc. cit. siquidē licet immediate utrumq; repræsentaretur per eandē essentiā Dei, neq; uisio unius esset ratio uidendi alterum; nihilominus essentiā magis principaliter repræsentaret se ipsam, quā creaturā, ut pote maiorem se cū ipsa quā cum creatura connexionē habens; quā posset non repræsentare, etiam posito quod se ipsam repræsentaret, ut inferius dub. II. patebit; et si creaturam non repræsentaret, nisi simul se ipsam repræsentaret; saltem secundum ordinariam Dei legem.

Assertio II. Possunt uideri, ac re ipsa uidentur in uerbo ex vi ipsius etiam uisionis uerbi creaturæ secundū suum esse possibile. Ita expresse & constanter docet S. Thomas hic q. 12. a. 8. q. & 10. & q. 58. a. 6. & 7. & 3. p. q. 10. a. 2. & 3. & l. 3. cont. gent. a. c. 50. vlt; ad 60. & q. 8. de Verit. a. 4. & in 3. dif. 14. & in 4. d. 49. ut plane i merito faciat, quisquis in dubiū uocat S. Thomæ sententiā; cum luce meridiana sit clarior, ut rectè Suarez hic l. 2. c. 25. n. 8 & 9. ubi expendit quæ ex S. Thomæ in contrariū solent obijci nullius momenti. Speciatim notanda uerba S. Thomæ hic a. 8. ubi ait: *Manifestum est, quod si aliqua uidentur in Deo secundum quod sunt in ipso. Omnia autem alia sunt in Deo, sicut effectus sunt uirtute in sua causa: sic igitur omnia uidentur in Deo, sicut effectus in sua causa. Sed manifestum est, quod quanto aliqua causa perfectius uideretur, tanto plures eius effectus in ipsa uideri possunt, &c.* Et ibid. resp. ad 3. ait. *Ostensum est, quod multitudo cognitorū in Deo consequitur modum uidendi ipsum; uel*

magis perfectum vel minus perfectum. Et a. 9. in corp. ait: *Cognoscere creaturas, prout earum similitudines praeexistunt in Deo, est videre eas in Deo* &c. Vnde secundum illam cognitionem, qua res cognoscuntur a videntibus Deum per essentiam, in ipso Deo, non per aliquas similitudines alias, sed per solam essentiam diuinam intellectui presentem; per quam Deus videtur. Vbi S. Thomas expresse loquitur de creaturis secundum suum esse proprium quod habent, quia loquitur de illis tanquam effectibus Dei; non sunt autem effectus Dei secundum esse illud increatum & diuinum, quod in ipso Deo habent, ut patet. Loquitur etiam de visione earum in verbo, siue in Deo formaliter, ac per ipsam visionem verbi; quia loquitur de illa visione, qua creaturae videntur non per aliam speciem propriam & creatam, sed per solam essentiam diuinam intellectui presentem. Denique loquitur de visione earum in verbo, ex vi ipsius visionis Verbi; quia loquitur de visione earum in verbo velut in causa; semper autem quando effectus cognoscitur in causa, ratio cognoscendi effectum est cognitio cause. Omitto alios non minus perspicuos locos S. Thomae particulatim referre & expendere.

6 Nec obstat, quod S. Thomas hic q. 12. a. 9. dicit, creaturas in Deo non videri *in seipsis*. Hoc enim iuxta omnium interpretationem sensum & expressam mentem S. Thomae, ita intelligendum est ut voluimus in seipsis non dicat rationem obiecti cogniti, sed rationem cognoscendi. Ipsae enim secundum se & suum esse plane cognoscuntur in Deo, sed ratio & causa cognoscendi non sunt ipsae, sed essentia diuina: quare etiam priori sensu recte Gregorius de Valentia, alijque Theologi dicunt, in verbo creaturas cognosci etiam *in seipsis*.

Idem in proposito cum S. Thoma, ac ex mente S. Thomae docent omnes Thomistae veteres & recentiores, nominatim Capreolus in 4. d. 49. q. 6. Sotus ibid. q. 3. a. 3. Paludanus q. 2. a. 2. & dist. 45. q. 2. a. 3. Ferrariensis 3. cont. gent. c. 56. 59. & 60. item Caietanus, Zumel, Bannes, & recentiores Thomistae hic a. 8.

Idem extra Scholam S. Thomae docent plerique veteres & recentiores Theologi nominatim Henricus, Durandus, Bassolis & Goffedus citati pro secunda sententia. Item Bonaventura in 2. d. 4. a. 3. q. 1. & 2. & in 3. d. 14. a. 2. q. 3. Scotus ibidem q. 2. & in 2. d. 3. q. 9. Richardus in 2. d. 4. a. 4. q. 1. & 2. & in 3. d. 14. a. 2. q. 3. & in 4. d. 49. a. 2. q. 3. aperte etiam Marsilius in 3. q. 10. a. 2. p. 2. idem Gregorius de Valentia hic q. 12. p. 6. Molina d. 5. & Suarez 1. p. 1. 2. de Deo c. 25. & in 3. p. tom. 1. d. 26. sect. 2. Albertinus tom. 1. princ. 1. coroll. 4. num. 10.

Probatur Assertio primam ex scriptura. 1. Cor. 13 v. 11. *Videmus nunc per speculum & in aenigmate: tunc autem facie ad faciem*. Vbi verba illa, *facie ad faciem*, significant claram visionem Verbi, seu in Verbo. Vnde colligitur ea omnia, quae nunc fide credimus, inter quae sunt multa mysteria & veritates creatae, nos postea visuros per visionem beatificam. Neque responderi potest, visionem succedere fidei, solum quoad obiectum primum, quod est Deus; non autem quoad secundarium, quod

sunt creaturae. Hoc enim non solum est contra communem Theologorum sententiam, post S. Thomam 1. p. q. 1. a. 2. Sed etiam nec satis consentaneum videtur menti Apostoli. Loquitur enim Apostolus illic generatim de ijs quae per speculum videmus, siue de rebus fidei, prout etiam paulo antea de iisdem loquutus fuerat. V. 2. *Si habuerim prophetiam, & nouerim mysteria omnia &c. & si habuerim omnem fidem*. Et v. 8. *Ex parte cognoscerimus, & ex parte prophetamus*. Cum autem uenerit, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est. Hinc v. 11. subiicit: *Videmus nunc per speculum &c.* Nimirum omnia, quae nunc per speculum ac fidem videmus, postea visuri facie ad faciem in ipso Deo, ut dicitur etiam dub. 10.

7 Secundo probatur assertio auctoritate. Est enim haec sententia non solum communis Scholasticorum Theologorum, a qua in re tam graui non facile recedendum, sed etiam grauissimorum Patrium, ac in primis Augustini; etenim omnes Scholastici, ut recte notauit Suarez hic cit. c. 25. n. 10. & videre est apud citatos, pro comperto habent, Augustinum docuisse Beatos videre creaturas in Verbo; simul, ac eadem visionem cum Deo; idque praecipue lib. 4. in Genes. c. 22. 23. & 24. & lib. 1. de ciuit. Dei cap. 7. & 20. ubi distinguit duplicem cognitionem in beatis, praesertim Angelis, *matutinam* scilicet, & *uespernam*; quarum illa vel sit cognitio creaturarum secundum esse diuinum illud, quod in Deo habent; haec cognitio earundem secundum proprium esse in Verbo; ut refert, & quod mirum, non rejicit S. Thomas q. 58. a. 7. vel potius ut idem etiam ibidem rectius exponit, & communis ac vera interpretatio habet; quarum prior sit cognitio creaturarum, etiam secundum proprium esse in verbo; altera cognitio creaturarum per proprias species.

Et quanquam Vasquez d. 51. cap. 2. prolixè contendat, Augustinum omnibus his locis solum docuisse, creaturas cognosci in verbo secundum esse diuinum, non proprium; tamen haec expositio non solum est noua & singularis, sed nec uerbis ipsis, aut subiectae materiae consentanea: quam proinde hoc ipso nomine merito rejicit Albertinus num. 10. & prolixè refellit Suarez cit. lib. 2. c. 25. n. 10. Peculiariter notentur haec uerba S. Augustini lib. 9. de ciuit. cap. 22. ubi de SS. Angelis ait: *Et ideo certius etiam temporalia & mutabilia ista uiderunt, quia eorum principales causas in Verbo Dei conspiciunt, per quod factus est mundus*, Et lib. 2. de ciuit. c. 7. ait: *Cognitio quippe creaturae in seipsa decoratior est, ut ita dicam, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, uelut in arte, qua facta est*. Vbi expresse loquitur Augustinus de creatura, quae facta est in sapientia & arte diuina: Non est autem utique facta secundum esse suum increatum, sed creatum.

8 Ad eundem modum loquitur lib. 2. de Ciuit. cap. 29. *Ipsam quoque creaturam, inquit, melius tibi, hoc est, in sapientia Dei tanquam in arte, qua facta est, quam in ea ipsa sciunt; ac per hoc & seipsos tibi melius, quam in seipsis; uerum tamen & seipsos sciunt. Facti sunt enim (Angeli) & aliud sunt, quam ille qui fecit. tibi ergo, tanquam in cognitione diuina; (seu matutina) in seipsis autem, tanquam in uesperina*.

Et lib. 65. qq. quæst. 26. *Ipsa creatura plus videtur in arte, quæ facta est, quam ipsa in seipsa* (siue per propriam speciem) *quæ facta est.*

Idem docet S. Bernardus l. 5. de considerat. ad Eugen. c. 1. vbi ait: *Creatura cæli illa est, præsto habens, per quod potius ista intueatur, videt verbum, quæ in Verbo facta per Verbum; Nec opus habet ex his, quæ facta sunt, factoris notitiâ mendicare: neq. enim ut vel ipsa nouerit, ad ipsa descendit, quæ ibi illa videt, vbi longè melius sunt, quæ in seipsis.* Vbi Bernardus *creaturam cæli* vocat Spiritum seu animâ beatam; hanc dicit præsto habere ac videre verbum increatum Dei, & per verbum ac in Verbo videre facta per Verbum: quod vtique; de creaturis secundum esse diuinum accipi non potest; quia secundum hoc esse nec facta sunt, nec distinguuntur à Verbo; nec habent medium cognitionis ipsum verbû; cum vt sic sit ipsum verbû. Addit melius esse creaturas in Deo quam in se ipsis; quia in Deo sunt eminenter: quam etiam veluti causam rectè assignat, cur in Deo etiam secundum esse proprium videantur.

Idem non obscure docet Concilium Senonense in Decretis fidei cap. 13. vbi dicitur: *beatis per uisum esse unifornie illud diuinitatis speculum, in quo quidquid eorû intersit, illucescat.* Fauet S. Gregorius l. 4. dial. c. 33. *Quid est, quod ibi nesciant vbi scientem omnia scium?* Plura inferius assert.

Tertio probatur assertio ratione. Si enim hæc cognitio, seu visio creaturarum in Verbo possibilis est, non est deneganda beatis: sed est possibilis: Ergo, &c. Maior probatur. Tum quia ea cognitio creaturarû eo ipso, quod habetur per principium longè excellentius, nimirum per ipsam diuinâ essentiâ, multò perfectior & excellentior est, quâ cognitio creaturarum per proprias species; magis ergò decet & exornat beatos. Tum quia si possibilis est, non potest negari fieri & haberi ea ratione connaturaliter: nullo enim ad hoc opus est nõno miraculo, siquidem Essentia diuina re ipsa ac sua natura, in quantum seu species, seu causa eminentissima est creaturarû, potest intellectui creato representare creaturas clarè conspiciendas. Tû quia hac ratione beati magis accedunt ad similitudinem Dei, qui & ipse quoque in seipso velut ratione cognoscendi, creaturas videt, vt dicitur. Ergo si possibilis est modus iste videndi creaturas in Verbo, valdè credibile est, re ipsa in beatis reperiri.

Minor probatur. Tum quia nulla potest adferri ratio ostendens implicationem contradictionis, vt ex solutionibus argumentorum patebit. Tum quia Deus ipse cognoscendo se, adeoque in se ipso cognoscit & videt creaturas, vt ex S. Dionysio c. 7. de diuin. Nom. dicitur dub. seq. Ergo non implicat ex suo genere talis cognitio; ac proinde poterit etiam seruata proportione & in certo gradu creaturæ communicari. Neque enim ex se dicit, aut connotat infinitam perfectionem in cognoscente; sed potius in ipso obiecto principaliter cognito; nimirum in ipsa scientiâ diuina, quæ tam perfecta est, vt & seipsam ac simul creaturas clare videndas intellectui etiam creato exhibere & representare possit, vt paulo post magis declarabitur.

Secundò probatur assertio. Quia difficillimè

explicari potest, quomodo beati clarè & distinctè videant essentiam, & omnia attributa diuina, præsertim simul cum distinctione virtuali, quam inter se habent, ac non simul etiam creaturas videant, saltem in genere: non solum quia attributa inter se virtualiter non distinguuntur, nisi per respectum ad creaturas, vt dictum q. 2. dub. 3. sed etiam quia quædam attributa, vt omnipotentia, immenitas, & ferè etiam æternitas, explicari à nobis non possunt, sine respectu ad creaturas, vt magis patebit dub. II. & dictum suo loco.

Tertio probatur. Quia commune est omni intellectui, maximè creato, in causa, vel ex causa cognoscere effectum, idque eo perfectius, quo causa ipsa & perfectius continet effectum; & ab intelligente clarius cognoscitur: Ergò cum omnes creaturæ contineantur in Deo, velut in causa, perfectissimo & eminentissimo modo, Deumque ipse à beatis clarè & quidditatiuè videatur, optimè fieri poterit, vt in Deo veluti causa, adeoque ex vi visionis Dei cognoscantur creaturæ; idque eo melius & perfectius, quo clarius videtur Deus: quem discursum etiam habet S. Thomas hic quæst. 12. artic. 8. Et sanè mirum est, quod nonnulli oppositæ sententiæ auctores, pronuntiatum illud; *Qui cognoscit causam, cognoscit effectum, concedunt de causa creata; negant de increata; cum per se incredibile sit, minorem vim ad representandum effectum, habere causam incretam; quam creatam, cum potius quo perfectior est causa, eo melius vtique effectum suum possit representare.* Accedit denique quod ipsemet Vasquez alibi, nimirum l. 2. d. 15. c. 4. n. 20. concedit, visionem Dei videri per ipsam visionem. Vbi visio Dei vtique; non solû concomitanter se habet ad visionem ipsius visionis, sed planè causaliter, & antecedenter.

Assertio III. In eodem Verbo ac ex vi visionis Verbi, videri possunt, & re ipsa videntur à beatis creaturæ etiam secundum actualem existentiam, saltem illæ, quæ iuxta legem Dei, statim ab initio visionis cognoscuntur, iuxta conditionem cuiusque beati. Hanc assertionem quo ad principale intentum, nimirum ex vi visionis Verbi videri creaturas, etiam quo ad actualem existentiam, indefinite loquendo, tradunt apertè S. Thomæ præcipuè 3. parte, & cum eo omnes auctores citati præcedenti assertionem; exceptis Henrico, Durando, Bassole, & Goffredo, supra p. secunda sententiæ relatis. Cæteri omnes aut generatim loquuntur de creaturis, aut expresse etiâ subinde de ipsis secundum actualem existentiam, speciatim Augustinus, cum per eiusmodi cognitionem creaturarum, vtique; creaturarum, & aliquando existentium, distinguit sex dies creationis, lib. 4. de Genes. ad lit. à c. 22. & lib. 65. qq. p. 2. 6. Vnde probatur assertio hæc eodem modo, quo præcedens. Et confirmatur. Quia beati in Verbo cognoscunt decreta Dei libera de rebus factis aut faciendis, saltem aliqua & indefinite loquendo, vt mox dicem? Ergo etiâ effectus & obiecta eiusmodi decretorû, quæ sunt ipse res aliquando existentes.

Dixi verò in assertionem, primo saltem, illas videri, quæ ab initio visionis cognoscuntur à quo-

libet beato. Nam de quibusdam futuris contingentibus particularibus, ut sunt orationes ad unumquemque sanctorum particulatim aliquando fundende, specialis difficultas est, an beati in Verbo & ab initio, ac ex vi visionis ea intelligant, de qua re dub. 10.

Dixi secundo iuxta conditionem cuiusque beati: quia certum est, non omnes beatos videre omnes & singulas creaturas quandoque existentes in individuo; sed unumquemque plures vel pauciores, pro conditione, aut statu cuiusque, ut declarabitur eodem dub. 10. & recte etiam docet S. Thomas hic q. 12. a. 8.

12. Assertio IV. Beati in verbo, ac ex vi ipsius visionis Verbi, vident etiam decreta quadam, seu actus liberos diuinæ voluntatis. Ita habet communis sententia omnium eorum, qui præcedentem assertionem tuerentur, speciatim Suarez lib. 2. de Deo cap. 24. n. 6. contra Nominales, & relatos pro secunda sententia: qui consequenter etiam hanc assertionem negare coguntur: cum impossibile sit, decreta diuina, qua formaliter talia sunt, & secundum id, quod diuinæ essentia superaddunt, distincte intelligere, non cognito obiecto eorumdem.

Probatur assertio primum autoritate SS. Patrum. Primum enim hoc planè significat S. Dionysius de cel. hier. c. 7. ubi cum ex Theologorum traditione dixisset, inferiores caelestium naturarum ordines à superioribus rite diuinas scientias discere, summus autem à DEO ipso, pro suo captu doceri mysteria; mox inferius huius doctrinæ modum explicans, ait: Ergo prima caelestium spirituum hierarchia, à Deo recta sacra imperio, dum ad eum per se, nullius interuentu, tota animi contentione fertur, referturque pro suo captu, sanctissimam ingenitæ luminis, à prima perfectione profecti perfectione purgatur, illustratur, atque perficitur; ita ut & nihil submissionis admixtum habens, & primi luminis plena, & cognitionis ac scientia, quæ prima datur particeps, absolatur suis numeris omnibus.

13. Et paulò post, Atque hic quidem est, quantum intelligere possum, primus caelestium naturarum ordo, qui Deum nullius interiectu circumstat simpliciq. modo, & qui comprehendere non potest, æternam eius scientiam, summam, ut in Angelis, firmitate, quæ sempiterno motu cietur, obit & peragrat; ita ut & multas, beatasque res purgatis oculis contempletur, & simplicibus, medioque vacantibus splendoribus illustretur, & diuino cibo, qui multus est, ille quidem primæ largitionis effusione, sed vnus simplici, & vnus effetrice diuini epuli, ut ita dicam, vnitæ satietur. Quibus verbis docet S. Dionysius, superiores Angelos, dum ad Deum ipsum per se feruntur, refertos diuino lumine simpliciq. & incomprehensibili modo, æternam eius scientiam mente peragrandò, seu contuendo, ab ipso Deo immediate illustrari; ita ut cum multa quidem (in ea vtiq. scientia diuinâ) etiam a Deo distincta contemplantur, simplicibus tamen medioque vacantibus splendoribus illustrentur, vnoque simplici cibo, ac epulo (diuinæ vtiq. visionis) satientur.

Secundò idem docet S. Augustinus lib. 13. Confess. c. 15. ubi de sanctis Angelis ait: Non opus habent suspicere firmamentum hoc, & legendò cognoscere verbum tuum: vident enim faciem tuam semper, & ibi

legunt sine syllabis temporum, quid velit voluntas tua. Vbi audis beatos in ipsa facie diuina, eiusque intuitu legere quid Deus velit.

Tertiò idem tradit S. Bernardus lib. 5. de considerat. cap. 4. Quidni, inquit, tibi (in caelesti patria) videatur cor Dei: quid mibi probetur, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta? Bona in se, placens in effectibus; beneplacens fruentibus, perfecta perfectis, & nihil ultra querentibus. Patent viscera misericordia, patent cogitationes pacis, diuitia salutis, mysteria bonæ voluntatis, benignitas arcana, quæ classa mortalibus, etiam ipsis electis, suspecta fuit. Quibus verbis dum S. Bernardus ait, videri cor Dei, patere viscera misericordia, & sic etiam voluntatem & cogitationes Dei patescere, non vtiq. de notitiâ voluntatis diuinæ per reuelationem extra Verbum accepta loquitur; id enim propriè non est videre cor Dei, sed reuelatione diuinæ voluntatis sensa addicere.

Ratio assertionis sumitur ex dictis assert. præced. Eadem enim ratio est cognoscendorum eiusmodi decretorum Dei, quæ creaturarum existentium, imò eò maior, quo decreta voluntatis diuinæ, sunt aliquid magis intrinsecum Dei: Præterquam quod Deus, ipse etiam suæ eiusmodi decreta libera, in se ipso ac per sui visionem cognoscit, ut suo loco dicitur. Quare, etiam modus ea cognoscendi ita explicari debet; non quod beati ea decreta videant solum, vilo primò obiecto: sic enim non viderentur, nisi velut à posteriore, non autem in se ipsis; nec fortè possent omnia ita videri: sed quia ipsa, in se, supposita eorumdem existentia, ac simul voluntate Dei, qua velit ea cognosci (sine hac enim cognosci non possunt; qua de causa etiam non omnia cognoscuntur, iuxta illud 1. Cor. 2. vers. 11. Quis hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita & quæ sunt Dei, nemo cognoscit, nisi spiritus Dei;) etiam citra aliam mutationem vel additionem, in ipso Deo videri possunt; si modo proportionatum lumen adsit; sicut etiam ab eisdem æternis decretis Dei reipla postea manant creaturæ; cum antea non manassent; quamuis interim Deo ipso ac essentiâ eius secundum se eodem modo se habente: quod tamen nobis videatur incomprehensibile, non est tamen impossibile; cum præsertim simile quiddam in Angelorum locutione, qua suos sibi mutuo conceptus manifestant, accidat, ut suo loco de Angelis ex S. Thomæ sententia docetur.

14. Assertio V. An per visionem beatam, cognosci possint etiam creaturæ in proprio genere, quæstio nominis est; rectius tamen negatur. Probatur, & declaratur: duobus enim modis accipi potest cognitio rei in proprio genere; primò pro cognitione rei pro vt in se est; secundo pro cognitione rei per se ipsam, seu per propriam speciem immediate, non in alio; priori modo eam vocem accipit Marfilius in 3. q. 10. a. 2. qui proinde affirmatiuam sententiam tueretur. Posteriori modo, & rectius, accipiunt eam vocem S. Thomas hic q. 12. a. 9. & q. 14. a. 5. item Scotus, & alij, in 3. d. 14. qui negant: qui proinde loquendi modus, vti communior, ac

magis receptus apud Theologos, ita simpliciter retinendus, ut rectè etiam notauit Suarez 3. parte tom. 1. disp. 26. sect. 2.

Caterum contra hanc doctrinam, qua diximus creaturas videri in verbo formaliter, tum secundum esse possibile, tum etiam actuale, obijciuntur ab auctoribus contrariæ sententiæ plura; in quibus hæc potissima; Primò; cognitio creaturarum in verbo, aut est intuitiua, aut abstractiua; non primum; quia ea cognitio vniuersim, non est cognitio creaturarum, ut existentium, sed quarundam duntaxat ut possibilium; nec secundum; quia talis cognitio foret imperfecta.

15. Respondeo, de hoc non posse esse nisi nominis quæstionem. Et quidem si cum Vasquio 1. p. tom. 2. d. 134. n. 8. cognitionem *intuitiuam* vocare velimus omnem illam, quæ est propria, & quidditatiua rei in se, etiam si non sit cognoscitiua eiusdem ut actualiter præsentis, & existentis, tum ea cognitio creaturarum in verbo simpliciter & absolute dicenda erit intuitiua; cui modo loquendi fauent etiam S. Thomas hic. q. 12. a. 8. alijq; Theologi, dum non solum aiunt creaturas in verbo utcumq; cognosci, sed absolute etiam videri. At verò si communem rationem intuitiue cognitionis retineamus, tum cognitio illa creaturarum existentium, ut existentes sunt, proprie quidem dicitur intuitiua, ut possibilium verò abstractiua, sed sine imperfectione, seu eminenter intuitiua, quia ut rectè notauit Suarez cit. cap. 25. num. 36. non est instar alterius, sed quidditatiua & propria creaturarum, non minus, quam si immediate in se ipsis, seu per proprias species cognoscerentur.

Obijciatur secundo. Intuitiue cognitioni intrinsecè repugnat, ut sit per medium cognitum; cum immediate terminari debeat ad rem ipsam in se visam: ergò impossibile est, ut cognitio creaturarum in Verbo, velut medio cognito, sit intuitiua.

16. Respondetur, verum esse antecedens, quando medium illud est creatum, adeoque eiusdem generis & ordinis cum re creata cognita: falsum, quando medium illud est increatum, adeoque formaliter, aut eminentissimo modo continet totam rationem, & entitatem eius, quod cognoscitur; tunc enim id nil obstat cognitioni intuitiue; ut rectè etiam significauit Scotus quodlib. 14. §. *Ad ista*, & docet Suarez cap. 25. num. 25. & ferè agnoscit etiam ipse Vasquez disp. 38. num. 24. Quo sensu etiam Bannes, hic quæst. 12. a. 8. ait, obiectionem procedere de cognitione, quæ habetur in imagine imperfecta; nam cognitio rei, quæ habetur in imagine altioris ordinis, & quæ repræsentat exactè & adæquatè ex parte rei repræsentatæ, est cognitio perfectissima, & intuitiua. Et ratio est, quia tale, tamque perfectum medium non solum se ipsum immediate clarè intellectui repræsentare potest, sed etiam in seipso aliud, ita ut quamuis hoc mediate videatur in ipso, nihilominus tamen in se videatur, non minus quam si per propriam speciem videretur. Taceo quod Vasquez disp. 39. cap. 1. fusè contendit, ipsum etiam Verbum mentis, sine quo nulla est notitia intuitiua, ex mente S. Thomæ, esse medium cog-

nitum; quod tamen superius dub. 2. reiecit. Obijciatur tertio. Vel essentia secundum se, est ratio videndi creaturas; vel vna cum relatione aliqua, seu reali, seu rationis; neutrum potest dici. Non primum; tum quia res absolute secundum se spectata, non potest esse ratio cognoscendi aliud, ut inductione patet. Nec secundum; relatio enim realis ad creaturas in Deo nulla datur, iuxta S. Thomam q. 13. a. 17; Relatio rationis non sufficit; tum quia hæc ipsa non potest cognosci ex vi beatificæ visionis, non magis, quam creatura; nec per essentiam, ut quid absolutum est, ut ut antea dictum; nec per aliam relationem rationis, sic enim daretur processus in infinitum. Tum quia relatio non potest cognosci, nisi cognito termino, quem respicit, sed terminus quem respicit relatio rationis in Deo, est creatura: Ergo non potest cognosci, nisi cognita creatura, ac proinde non potest esse ratio cognoscendi creaturam.

17. Respondeo cum Suarez hic lib. 2. c. 25. n. 23. rationem cognoscendi creaturas, ex parte obiecti esse ipsam essentiam diuinam secundum se, etiam ut quiddam absolutum est. Ad primam instantiam negatur assumptum vniuersaliter acceptum; neque verò inductio procedit nisi in rebus creatis, in quibus realis dependentia vnius ad alterum, necessario ex vtraque parte includit, aut supponit aut certè secum trahit relationem realem, siue prædicamentalem, siue transcendentelem; secus est in Deo & creatura, vbi terminus alter nimirum Deus, est incapax relationis realis ad creaturam. Alioqui pari argumentationis forma probaretur, non posse à Deo effectiue manare, aut dependere vllam creaturam; Omnis enim alioqui causa, à qua effectiue procedit aliquis effectus habet relationem realem ad effectum productum; Deus non habet: Ergo &c.

Accedit, quod neque in rebus creatis, relatio ipsa, seu relatiuum quæ tale, proprie est ratio seu medium cognoscendi correlatiuum; simul enim vtrumque cognoscitur; nec est causa, cur hoc potius propter illud cognoscatur, quam è contrario: Sed posito fundamento, & termino, etiam ut absolutum quid est, cognoscitur vtrumque correlatiuum. Ut igitur obiectum aliquod cognitum ducat in cognitionem alterius rei (etiam subinde quiddatiue, & secundum proprium conceptum eius) non est necessarium, ut ad illam dicat respectum; sed satis est, habere cum ea certam connexionem, vel manantis ab illa, vel ex se producentis, siue continentis illam. Sicut etiam actus, seu voluntas creandi, quamuis in Deo absoluta sit, tamen suo tempore infert ac in esse constituit creaturam; atque ipsa etiam imago creata ducit in cognitionem prototypi, non ratione relationis formaliter; realem enim sæpe non habet; rationis relatio non sufficit, ut auctores illi in præsentibus argumentabantur; sed propter unitatem, quæ est fundamentum relationis. Multò igitur magis in proposito sufficit, ut essentia diuina sit fundamentaliter relatiua.

Et confirmatur hæc responsio; nam quo argu-

mento in obiectione proposita probatur relationem rationis non posse esse rationem cognoscendi creaturas; eodem probatur idem etiam de relatione reali, etiam posito, quod in Deo esset relatio realis ad creaturas. Sic enim accommodatur argumentatio: Relatio realis non potest cognosci, nisi cognito termino quem respicit. Sed terminus quæ ex hypothese respiceret relatio realis in Deo, esset creatura: ergo non posset cognosci, nisi cognita creatura; ergo non esset ratio cognoscendi creaturam. Cum igitur nec in rebus creatis ratio cognoscendi rem unam ex alia sit relatio, siue rationis siue realis; nec etiam si in ipso Deo esset relatio realis ad creaturas, ea quicquam faceret ad cognitionem creaturarum: euidentis est, ex eo minime probari, creaturas in Deo non posse cognosci, quia Deus caret relatione reali ad creaturas.

Atque eandem responsionem etiam adhibet Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 5. n. 6. Vbi tamen simul etiam aliam responsionem habet; videlicet non esse absurdum dicere, essentiam diuinam esse formaliter relatiuam, relatione transcendentali ad creaturas; cum hæc relatio dicat ordinem ad terminum, tanquam ad quid posterius naturæ; secus est de relatione prædicamentali, quod etiam docet coroll. 4. n. 10. Sed hæc responsio videtur contra communem sententiam Doctorum in 2. dist. 30. ut suo loco dicitur; insistendum ergo priori, tanquam communi, & quæ sola ad propositum abunde sufficit.

Obijcitur quartò, si essentia diuina esset ratio videndi creaturas; sequeretur visa essentia necessario videri, aut saltem videri posse creaturas quaslibet. (adeoque ipsum etiam extremum iudicij diem) imò etiam omnes: cum essentia diuina ut sic equaliter se habeat ad omnes, si debita proportione instituat comparatio, vel ad possibles, vel ad existentes, singulas in suo ordine.

Respondetur, negando sequelam; quia præter obiectum & rationem videndi creaturas in Deo, requiritur præterea, tum ex parte Dei, tanquam conditio, voluntas representandi creaturas; Deus enim est speculum voluntarium in creaturis representandis; tum ex parte subiecti, lumen gloriæ proportionatum; ut sequenti dubio fusius explicabitur: hinc ergo fit, ut etiam visa essentia, non necessario videantur, aut omnes, aut etiam aliqua creatura, saltem determinatè & in particulari; utrum enim aliunde necessarium sit, videre aliquas saltem in genere, ac indeterminatè, dub. ultimo dicitur.

Neque verò sequitur, si essentia diuina clarè visa, est ratio cognoscendi creaturas; ex parte essentia diuinæ, non ex parte luminis gloriæ, causam assignandam esse, cur hæc creatura potius videatur quàm alia. Quando enim ad effectum aliquem plures causæ necessariae sunt, satis est ad quandam diuersitatem effectus, ex parte vnius causæ diuersitatem assignare, etiam si altera eodem modo se habeat; ut patet in calefactione solis, ex qua ob diuersitatem dispositionum diuersiorum effectus, etiam si calefactio

secundum se eadem sit. Ita ergo cum in proposito, ad videndas in essentia diuina creaturas, præter essentiam, quæ est ratio videndi ex parte obiecti, requiritur etiam, velut ratio videndi ex parte subiecti, lumen gloriæ, quod saltem secundum rationem indiuiduam variari potest, ut dicemus, non est, ut quidam contra Suarezium obijcit, vllus memoria lapsus, dicere, ob diuersitatem luminis gloriæ, variari ea ratione visionem, etiam si alioqui diuina essentia, quæ est ratio videndi creaturas ex parte obiecti, eodem modo se habeat.

Obijcitur quintò. Beati progressu temporis multa vident, quæ non viderunt à principio beatitudinis: Ergo non vident illa per ipsam visionem; aut saltem non vi illius visionis: quia visio beatifica circa Deum non augetur vel minuitur, progressu temporis, sed semper manet sibi similis, & æqualis.

Respondeo I. Propter hanc causam superius in assert. I. L. additam esse limitationem, videri eas creaturas, ex vi visionis, quas beati à principio visionis cognoscunt; de cæteris enim dub. 10. agendum. Respondetur secundò, si semel concedatur, ut opposita sententiæ authores nonnulli concedunt, eadem visione beatifica, ex sola Dei voluntate, per eandem Dei visionem, incipientis quædam reuelare, quæ antea non volebat, progressu temporis videri quædam à beatis posse, quæ antea non videbantur: facilem esse modum explicandi, quomodo ea non solum per eandem visionem, sed etiam ex vi visionis videantur, etiam si ab initio visionis non viderentur; nimirum, quia tunc oportebit fateri, ad creaturas in Deo, & ex vi visionis videndas, velut conditionem requiri voluntatem Dei, volentis ea per visionem suæ essentia reuelare; cuius proinde conditionis defectu, ab initio videri non poterant; licet, postea per eandem visionem, & ex vi eiusdem visionis viderentur, ob impletam & subsistentem pro eo tempore conditionem requisitam; eo quod Deus æterna sua voluntate, pro illo solum tempore subsequenti vellet creaturas videri, non pro tempore antecedenti. Nam si voluntas illa Dei extrinseca, potest esse ratio, cur per eandem alioqui visionem vno tempore creaturæ videri a beatis possint, non alio; poterit etiam esse ratio, cur vno tempore, ex vi eiusdem visionis videantur, & non alio. An verò sola Dei voluntas extrinseca, ad eiusmodi visionis nouitatem, seu diuersitatem sufficiat, absque alia mutatione intrinseca visionis & luminis gloriæ, siue visio illa sit ratio videndi creaturas, siue non, dicit. dub. sequenti.

Obijcitur sextò. Stante æquali beatitudine, & claritate visionis, nihilominus beati diuersi vident alia, & alia, plura, & pauciora; cū singuli videant ea quæ ad suum statum pertinent: Ergo illa inæqualitas non est petenda ex vi visionis Dei; cum illa sit æqualis in vtrisque, ut supponitur, sed potius ex libera DEI ordinatione, qui voluit, & disponit, ut quisque videat ea, quæ ad ipsum pertinent.

Respondeo primo, hoc argumento ut suum hoc solum probari, non ex ipsa per se visione Dei sola petendam esse causam, cur diuersi beati diuersa videant, sed etiam ex Dei ordinatione, tanquam conditione requisita ad hoc, ut per eandem visionem Dei, aut etiam ex vi eiusdem visionis creaturæ in Deo videantur, ut antea dictum; de quare modo non disputamus. Respondeo secundò, rectè quidem probari diuersitatem illam non esse petendam ex natura & vi visionis Dei, secundum suam rationem specificam, aut etiam rationem indiuiduam claritatis, siue intensiōis spectatam; ex qua petenda est in æqualitas beatitudinis essentialis, ut superius dictum; sed non probatur, petendam non esse ex ratione indiuidua visionis, aut luminis gloriæ, secundum extensionem; vtdicetur dub. sequenti. Ex quibus etiam patet id, quod circa probationem secundæ assertiōis diximus, nullam posse adferri rationem implicationis contradiçtionis, quare in Deo ex vi ipsius visionis, videri non possint creaturæ; quæ proinde potentia, cum alioqui ad maiorem ipsius Dei & beatorum gloriæ cedat, & communi Theologorum sensu comprobetur, non est Deo deneganda: neque in his, præsertim supernaturalibus materijs, veritas ex facilitate sententiæ æstimanda est: sed ex principijs longè grauioribus, ut dictum.

DVBIUM IX.

Quanam ratione, & modo, in Verbo videantur creaturæ, & unde oriatur diuersitas visionis creaturarum in Verbo.

S. Thomas 1. p. q. 12. a. 8. & 9.

Modus quo in Verbo videri possunt creaturæ, dupliciter spectari potest; primo ex parte ipsius Verbi, secundò ex parte beati cognoscentis; de utroque in proposito agendum. Et quod ad primum attinet; duo sunt modi generales, quibus creaturæ secundum suum proprium esse in DEO seu Verbo, eademque Visione Dei, cognosci posse videantur. Vnus in Deo, velut medio cognito; alter in Deo, velut medio, ut sic non cognito: priori modo V. G. cognoscimus ex vestigio animal, ex fumo ignem, ex causa effectum, & e contra; posteriori modo cognoscimus per Verbum mentis, aut species intentionales, seu sensibiles, seu intelligibiles, earundem obiecta.

In particulari vero alterutro hoc generali cognitionis modo, sex rursus distingui possunt speciales modi, videndi creaturas in Deo. Primus est cognitio creaturæ in Deo veluti causa effectiua; eminenter continente creaturas. 2. Cognitio creaturæ in Deo seu Verbo, ut in causa exemplari & idea. 3. In scientia & conceptu ipsius creaturæ; adeoque in Deo ut cognoscente, quo spectat modus ille quem vocant in arte & sapientia Dei, ut cum S. Augustino infra loquitur Molina q. 12. a. 8. disp. 2. 4. In verbo, ut in specie intelligibili representante, siue supplente,

locum speciei. 5. In libera determinatione voluntatis diuinæ. 6. In Deo velut speculo. Cum enim creaturæ tribus modis sint in Deo, nimirum 1. eminenter velut in causa efficiente. 2. Obiectiue, velut in intelligente. 3. Representatiue, ut in idea, siue exemplari, vel etiam specie quasi intelligibili; rectè ab his desumi possunt varij modi, quibus creaturæ videantur in Deo. Et ex recensitis quidem primus & quintus respondet DEO velut causa efficiente; tertius veluti intelligenti, secundus, quartus, & sextus veluti representanti: licet hoc loco nec dum velimus definitum, an reuera omnes isti modi sint inter se distincti, hoc enim inferius definietur.

Assertio I. Creaturæ tam secundum esse actuale, quam possibile videntur à beatis in Deo velut causa; siue ut in actu primo, & velut remotè solum causatiua, si creaturæ solum spectentur secundum esse possibile; siue ut iam determinatà ad agendum, per liberum decretum diuinæ voluntatis; si creaturæ spectentur secundum esse actuale existentia. Prior pars est communis Doctorum, quam expressè tradunt S. Thomas hic quæst. 12. artic. 8. & quæst. 14. artic. 5. & 3. parte quæst. 10. artic. 2. & 3. & quæst. 8. de verit. artic. 4. & 5. & quæst. 20. artic. 4. vbi etiam docet, creaturas potius videri in Deo ut in causa, quam ut in speculo. Consentiunt Durandus in 1. distinct. 35. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. Ferrariensis 1. contra Gentes. c. 49. Caietanus & alij Thomistæ recentiores hic a 8. Greg. de Valentia. q. 12. pun. 6. Molina disp. 2. Albertinus tomo 1. principio 1. Corol. 4. punc. 4. & Cor. 5. pun. 2. & 3. n. 7. item Suarez lib. 2. cap. 25. à num. 20. Et si cap. 27. n. 12. de creaturis secundum esse actuale non nihil ambiguus.

Probatur primo. Nam Deus ipse videt in se, ut in causa eminentissima creaturas; quod aperte docet Dionysius cap. 7. de diuinis nom. ab expositoribus & grauioribus Scholasticis post S. Thomam. 1. p. q. 14. a. 5. & 6. ita vnanimè intellectus; quidquid nonnulli recentiores in alienum sensum trahant potius, quam explicent Dionysium: Verba ipsius sunt. *Quare diuina mens omnia continet scientia, quæ secreta est ab omnibus quæ per causam rerum omnium in se rerum omnium scientiam anticipatam habet. Ita ut Angelos antequam fierent cognosceret, proferretque in lucem, & quæ sunt omnia ex se, atque ab ipso, ut ita dicam, initio cognita haberet in lucem, quæ proferret. Idè diuina scripta tradere existimo, cum auunt, qui nouit omnia antequam fierent. Neque enim ea quæ sunt, ex his quæ sunt discere nouit diuina Mens, sed ex se, & in se per causam rerum omnium cognitionem, scientiam essentiamque anticipatam, & ante comprehensam habet; non quod per speciem singula consideret, sed quod in causa complexu omnia sciat & contineat; quemadmodum etiam lux per causam in se tenebrarum notitiam anticipatam & informatam habet; quod non aliunde quam ex luce tenebras porit. Se ipsam ergo noscens diuina sapientia nouit omnia; sine materia ea, quæ ex materia constant, sine diuisione ea, quæ diuidua sunt; multa consuetè, dum ipso vno omnia noscit, & procreat. Si enim causa vna Deus rebus*

omnibus

omnibus statum largitur, eadem etiam causa una, omnia ut à se profecta, & in se ante constantia cognosceret; nec ab ijs, quæ sunt, ipsarum notitiam accipiet: sed & singulis suis, & alijs aliorum notitiam imparet. Non igitur propriam sui notitiam DEVS habet, aliam autem quæ communiter ac generaliter ea quæ sunt omnia comprehendit. Ipsa enim se ipsam omnium causa noscens, nullo prorsus modo, ea quæ à se profecta sunt, & quorum causa est ignorabit. Hac ergo Deus ea quæ sunt noscit, non rerum notitia, sed sui. Ita Dionysius; quibus verbis nescio quid vel à disputatore Theologo hodie explicatius in hac re dici possit.

3 Secundo generale est, vt cognita causa cognoscatur effectus; sicut in principijs vel ex principijs cognitis cognoscuntur conclusiones; idque non propriè ob relationem quam habet causa creata ad effectum, sed ob dependentiam huius ab illo, quæ est fundamentum relationis, vt dictum dubio præcedenti.

Tertio Angeli re ipsa eodem actu in causa cognoscunt effectum, & in subiecti essentia passionis: ergo & per lumen gloriæ hoc fieri potest; cum sit multo altioris ordinis, quàm lumen Angelicum.

Posteriorem partem assertionis, quæ prior pars explicatur, accommodatè ad mentem eorù, quos pro ea citauimus, rectè tradidit Molina hic quæst. 12. art. 8. disput. 2. Ratio patet; quia sicut diuina essentia secundum se nudè spectata, à parte rei, non constituit in esse actuali creaturas, sine libera determinatione diuinæ voluntatis; ita etiã ipsa per se nudè spectata non potest esse ratio sufficiens, eas secundum esse actuale cognoscendi: secus est de creaturis secundum esse possibile; quod vt per se etiam necessarium est, ita rationè cognoscendi habere potest in Deo naturalem ac necessariam suppositis ceteroqui requisitis conditionibus.

4 Assertio II. Simili etiam modo cognoscuntur creaturæ in Deo, velut in idea & causa exemplari. Ita Henricus quodlib. 7. quæst. 4. & admittunt. Suarez lib. 2. c. 25. num. 29. & Albertinus loco citato. Et colligitur ex S. Thoma quæst. 15. art. 3. Probat; quia Deus per modum ideæ est veluti perfectissimum & eminentissimum quoddam prototypum, ad quod conformantur creaturæ: ergo sicut ex creato prototypo, veluti causa exemplari, cognoscitur imago; ita etiam in Deo, velut exemplari creaturarum, cognosci poterunt, adeoque re ipsa cognoscuntur creaturæ.

Accedit quod Deus ipse etiam, iuxta nostrum concipiendi modum, reflexo quasi conceptu, in verbo tanquam idea creaturarum intelligi potest creaturas cognoscere. Sicut enim Deus directè cognoscit se & creaturas, ita etiam quasi reflexè cognoscit suum conceptum & notitiam; ac proinde eadem etiam quasi mentis reflexione, obiecta suorum conceptuum; sine quibus notitia seu conceptus aliquis distinctè cognosci non potest: Cum ergo ideæ diuinæ nihil aliud sint in Deo, quam ipsi conceptus diuinæ mentis, prout sunt imitabiles à creaturis, vt suo loco dicetur, rectè Deus in se, velut idea, cognoscere poterit creaturas.

Et quia iuxta S. Thomam hic quæst. 15. art. 3.

ideæ sunt rerum non solum quandoque existentium, sed etiam possibilem (cum exemplar secundum eundem sit rerum existentium, seu futurorum tantum) rectè dici potest, essentiam diuinam per modum ideæ esse rationem cognoscendi res creatas, tum possibilem tantum, & secundum esse possibile; tum etiam adiunctà cognitione Diuinæ determinationis, actu quandoque existentium, & secundum esse actuale.

Dices. Idea seu causa exemplaris non potest esse ratio cognoscendi creaturas, nisi cognitione abstractiua, & ad instar alterius, non autem intuitiua. Respondeo, id verum esse de idea creata, non autem de increata, quæ simul eminentissime continet omnem perfectionem creaturarum; vt vniuersim dictum dubio præcedenti.

5 Assertio III. Eadem etiam ratione cognoscuntur creaturæ in Deo, veluti verbo, seu conceptu, & scientia creaturarum; sicut in arte & sapientia DEI. Ita Gregorius de Valentia quæst. 12. puncto 6. Molina cit. disp. 2. Suarez & Albertinus locis citatis; & videtur communis Doctorum, qui ea ratione dicunt, creaturas videri in verbo; nimirum qua verbum est. Probat auctoritate sanctorum Patrum. Ita enim S. Dionysius citat. dubio præcedenti assertionem 4. ait. cap. 7. caelest. Hierarch. *Angelos æternam Dei scientiam peragrarè, multasque res purgatis oculis contemplari*; nimirum eam ipsam DEI scientiam obeundo & peragrandò. Eodem plane sensu sanctus Augustinus lib. 11. de Ciuit. Dei cap. 2. & sapius alibi docet, creaturam cognosci in Dei sapientia, velut in arte, qua facta est; cuius rei plura testimonia adduximus dubio præcedenti assert. 2. eodem sensu S. Bernardus lib. 1. de Consider. ad Eugenium. cap. 1. dixit, à Beatis videri verbum, & in verbo facta per verbum. Et capit. 5. *videri cor & viscera DEI, & arcana mysteria*, vt retulimus dub. præcedenti assert. 2. & 4. Idem significat Sanctus Gregorius liber. 4. Dialog. capit. 33. citatus dub. præcedenti.

Ratio est, tum quia Beati cognoscunt creaturas in Deo velut idea: ergo etiam in Deo veluti verbo seu conceptu: cum idea nihil sit aliud, quam conceptus Dei, vt dictum. Tum quia verbum creatum, siue conceptus, est expressa & actualis similitudo obiecti, seu rei intellectæ: ergo ex se aptum est ducere in notitiam obiecti, si cognoscatur: ergo multo magis verbum, & conceptus creaturarum in Deo; cum sit longe, perfectissima similitudo expressa creaturarum, erit aptum medium cognoscendi creaturas eodem verbo cognitæ, si modo ab aliquo distinctè cognoscatur ipsum verbum, & cætera requisita non desint: at vero Beati clare & intuitiue vident verbum illud, seu conceptum increatum creaturarum in Deo: Ergo optimè & excellentissime, etiam poterunt cognoscere creaturas velut obiecta eiusdem; ac proinde etiam sic re ipsa cognoscent; cum nihil illis desit ad hoc requisitum, vt inferius dicetur.

Et confirmatur: quia impossibile est, clare & distinctè videre aliquem conceptum seu notitiam & verbum mentis, non simul etiam viso obiecto

eiusdem cogitationis; sicut impossibile est clare videre motum sine termino intrinseco motus &c. ergo impossibile est etiam videre verbum, seu conceptum creaturarum in Deo, ut quidem verbum creaturarum est, non viso itidem eiusdem obiecto. Vtrum tamen absolute fieri possit, ut verbum diuinum secundum se videatur non visa vlla creatura, dicitur dubio. 11.

Obijcitur. Verbum non potest esse ratio cognoscendi, nisi ipsi, qui exprimit vel habet verbum in suo intellectu. Beati non exprimunt, nec in suo intellectu subiectiue habent verbum illud diuinum.

Respondeo distinguendo maiorem; vera est enim quidem si de ratione cognoscendi formali, seu per modum causæ formalis loquamur; non autem si loquamur de ratione cognoscendi obiectiua, quæ nimirum per modum obiecti cogniti ratio sit cognoscendi obiectum.

Quis enim neget, vnumquemque etiam cogiturum, quid alter cogitet, seu obiectum cogitationis alienæ, si ipsam eius cogitationem clare & distincte cognoscat; ut re ipsa sit in Angelis, dum sibi mutuo loquuntur?

6 Assertio IV. Simili ratione cognoscitur à Beatis creaturæ in Deo, etiam ut in specie intelligibili, siue suppleta locū speciei intelligibilis. Ita Greg. de Valentia q. 12. p. 6. Suarez cit. lib. 2. c. 25. n. 53. Albertinus tomo 1. principio 1. Corol. 5. p. 1. & 2. vbi etiam n. 4. putat, nil repugnare, quo min⁹ etiam extra verbum Deus obeat locū speciei intelligibilis, in cognitione creaturarū, modo potentia sit proportionato lumine instructa. Consentiunt Thomistæ recētiore cum S. Thoma hic q. 12. a. 9.

Differunt tamen authores isti non nihil in modo explicandi. Suarez enim non distinguens hunc modū videndi à duobus alijs, nimirū cognoscēdi creaturas in Deo velut causā, & ideā, siue cognoscente; solū admittit, posse Deū supplere locū speciei intelligibilis in creaturæ cognitione, vel ut supernam causam, quæ potest se solā efficere quod quid inferiores formæ possunt, atque ita etiam in quibuslibet sensuum actibus supplere concursū speciei sensibilis; vel per modum supremi obiecti actu intelligibilis, quod per se ipsum etiam potest influere cum potentia, etiam ad creaturarum cognitionem, secundario tamen & consequenter. Et hic modus, inquit, proprie pertinet ad visionem beatam, qua cognoscuntur creatura in DEO. Albertinus autem loco cit. tribuit essentiæ diuinæ proprium munus & causalitatem speciei intelligibilis, etiam in ordine ad cognitionem creaturarum. Quæ circa etiam concursū DEI ad visionem creaturarum, per modum speciei, distinguit à concursū eiusdem, ut causæ cognitæ. Quod etiam mihi probatur.

Ratio est, quia Deus cum non solum eminentissime cōtineat perfectionem omnium creaturarum, ipsarumque adeo etiam specierum intelligibilium, sed etiā sit eminentissima similitudo earundē, habebit utique connaturaliter vim excellentissimā in actu primo representandi, ex parte obiecti, ipsas etiam creaturas; quod est propriū munus speciei intelligibilis; in quo proinde secundum se spectato, nulla inuoluitur imperfectio: informa-

re enim potentiam, eique inherere; vel ab obiecto effectiue procedere, per accidens est speciei intelligibili, ut etiam supra dubio 2. dictum.

7 Assertio V. Possunt etiam à Beatis cognosci creaturæ in voluntate diuina, seu quasi simplici actu complacentiæ illas approbante; si de creaturis loquamur solū secundum esse possibile; seu etiā per liberum decretum determinatā ad illas producendas, si de creaturis quo ad existētiā actualem loquamur. Hunc modum cognoscendi refert Molina hic q. 12. a. 8. disp. 2. & indicant SS. Patres, præsertim S. Bernardus lo. cit. quando significat, beatos videre cor Dei, & viscera Dei; & sic etiam cognoscere *occulta mysteria*. Ratio est; quia etiam volitio determinate & distincte cognosci non potest, nisi cognito obiecto: cum ergo beati in cœlis per visionem clare intueantur voluntatē diuinam, ipsaque etiam decreta quædam libera diuinę voluntatis, singuli seruata proportione debita, ut dubio sequenti dicitur, recte simul etiam in ipsa diuina voluntate cognoscere poterunt, adeoque re ipsa cognoscent creaturas: cum hoc tamen discrimine; quod cum Deus creaturas secundum esse possibile necessario simplici complacentiæ actu velit; existentiæ autem actualis creaturarum necessario requirat efficacem & liberum decretum diuinę voluntatis; creaturæ hoc posteriori modo cognosci non possunt in diuina voluntate; sub ratione simplicis complacentiæ, sed solum priori modo, ut in assertione dictum.

8 Assertio VI. Recte quidem etiam creaturæ dicitur à beatis cognosci in Deo, seu verbo, velut *speculo voluntario*: sed hic modus cognoscendi non est à superioribus distinctus; sed sub singulis comprehenditur. Ita Gregorius de Valentia hic q. 12. punct. 6. Suarez lib. cap. 25. num. 44. Et prima pars sumitur ex Sancto Ambrosio libr. 2. in Lucam, & S. Augustino epist. 112. & Authore lib. de triplici habitaculo capit. vltimo, tomo 9. August. & cōmuniter recepta est à Scholasticis, cum S. Thoma hic quæst. 12. art. 8. ad 2. & quæst. 14. art. 5. & in 3. dist. 14. quæst. 1. art. 1. quæstionc. 4. ad 1. & quæst. 8. de veritate art. 4. & quæst. 12. art. 6.

Ratio vero assertionis est; quia modus ille loquendi, videri creaturas in Deo, velut *speculo*, metaphoricus est; adeoque metaphoricè solum & confuse significat, quod alijs modis commemoratis proprie & distincte explicatur. Ratio verò metaphoriæ & similitudinīs in hoc consistit; quod sicut speculum obijcitur visui, & visus tendendo in illud, transit ad rem aliam in speculo representatam; ita Beatus intuendo essentiā diuinam, per eam transit quodammodo ad cognoscendas creaturas, modo aliquo explicato. *Voluntarium* autem hoc *speculum* dicitur, quia per illud Deus absolute loquendo videtur, quando vult, quantum vult, & quomodo vult, ut mox inferius declarabitur.

9 Assertio VII. Modus cognoscendi creaturas in Deo, velut causā, ideā, verbo, siue scientiā, & in voluntate, necessario est per medium cognitū; ut in specie autem non item. Et communis apud auctores citatos; qui hos modos cognoscēdi crea-

turas in Deo admittunt, speciatim vero de modo cognoscendi creaturas in Deo velut causa, ita sentiunt S. Thomas q. 8. de veritat. a. 4. & 5. & q. 20. art. 4. & hic quaest. 12. art. 8. & quaest. 14. a. 5. Caietanus & alij Thomistae recentiores ibidem, Durandus in 4. dist. 49. q. 3. Ferrariensis 1. contra Gentes cap. 49. Greg. de Valentia citato pun. 6. Molina ar. 8. disp. 2. Suarez lib. 2. de Deo cap. 25. num. 20. & omnes citati assert. 1. Ratio est; quia nunquam effectus proprie cognosci potest in causa; nec imago seu effectus in sua idea; siue exemplari; nec obiectum cognitum in verbo, seu scientia alterius; nec obiectum amatum seu volitum in alterius voluntate, nisi ratione prius cognoscatur causa, idea, verbum, & volitio. Igitur quoties effectus videtur in causa (eadem est ratio aliorum trium modorum) ita in ea videtur, vt quamuis re ipsa eadem sit cognitio causa & effectus, ratione tamen prius terminetur ad causam quam ad effectum; adeo vt visio causa sit ratio cur eadem visio terminetur etiam ad effectum.

Alia ratio est speciei intelligibilis; cuius, vndeunque demum proficiscatur, atque etiam in cognoscendo ipso non inhereat, proprium munus non est representare vt medium cognitum, sed per modum signi formalis non cogniti, vt. in hoc proposito etiam sentit Albertinus loco citat. tom. 1. princip. 1. Coroll. 5. punct. 1. & 2. & indicat Gregorius de Valentia hic punct. 6. nec omnino negat Suarez cap. 25. num. 53. quamuis simul etiam addat alium modum, quo creatura videatur in Deo, speciei quasi munus obeunte, velut medio cognito, vt dictum etiam assertio 4.

10 Neque id est plane improbable; cum etiam in rebus creatis mihi certissimum sit species visibiles posse esse medium cognitum, quo salte abstractiue etiam cognoscatur obiectum, non quidem quando in speculo obiectum reflexe videtur, sed quando species visibiles per angustum foramen in obscurum locum immittuntur, & charta, seu panno albo, debita distantia, & modo seruatis, excipiuntur. Tunc enim directe non videri obiectum, sed solum species manifesta argumenta conuincunt. 1. Quasi reflexe videretur obiectum per species, tum non videretur in quouis situ oculi ad charta, seu linteum, quo species recipiuntur, sed solum in certo situ & loco, ad quem iuxta varium incidentiae radium, species reflectuntur, vt in speculo est videre, & demonstrant optici. 2. Videretur obiectum simul cum modo distantiae. 3. Melius & clarius videretur obiectum, si species speculo potius, quam alba charta, vel linteo exciperentur; cum illud multo melius, haec autem vix possint reflectere species: & tamen applicato ad eum modum speculo, vix quicquam videtur. Ipsi oculi easdem species non aliter quam picturam in charta depictam & ibidem subiectiue existentem contuentur. Quibus rationibus etiam philosophis plerisque, video nunc esse persuasum, eo casu, & modo videri species, non obiectum; quamuis interim obiectum eo medio simul utique etiam abstractiue per intellectum cognoscatur vt per imaginem visam prototypum.

Cum igitur species etiam sensibiles possint esse, ratio cognoscendi obiectum per modum medij cogniti, cur non etiam intelligibiles; praesertim diuina illa, quae tam eminentis excellentiae est, vt simul etiam perfectissimo modo contineat omnes perfectiones omnium creaturarum; ob quam perfectionem infinitam nihil obstat, quo minus etiam per eam quasi intuitiue ipsum in se obiectum cognoscatur; tamen si speciebus creatis hoc ob earum imperfectionem, non conueniat, vt dictum etiam assertione 2.

Intelligenda vero sunt ea, quae haecenus diximus, de creaturis, vt entia sunt, ac Deo auctori siue causa attribui possunt; quia peccata cum vt sic nec sint Dei causantis, nec volentis, nec vt idea; ad quam conformetur; nec forte vt speciei intelligibilis, per modum supremi obiecti directe ipsas representatis, ideo solum videtur in Vrbo per extensionem visionis ad ipsas, Deo supplete locum speciei, vt recte Suarez l. 2. c. 27. n. 9. & 12. Nisi quis putet, haec in verbo formaliter prorsus non videri; quod tamen consequenter dici non potest; quia sic nec finis, & causa Incarnationis in verbo videretur, quod est contra ea, quae dicimus dubio sequenti.

Obijcies primò. Modus cognoscendi creaturas in Deo, veluti specie ac medio vt sic non cognito, non fundatur in visione Dei: ergo non est proprie ex vi visionis Dei.

11 Respondeo, etsi non fundetur in visione Dei veluti speciei, tamen fundari in visione Dei, veluti obiecti eminentissimi, & infinite excedentis quodlibet obiectum creatum. Quo fit, vt consequenter & secundario, ex vi eiusdem gradus diuisibilis intentionis, extendi possit eadem visio ad creaturas, tanquam obiectum excessum, vt fuse declarat Albertinus princ. 1. Coroll. 5. In quem sensum etiam dicit Suarez c. 27. n. 12. Satis esse, quod illa scientia & visio Dei consequenter extendatur ad existentias creaturarum cognoscendas. Responderi etiam potest esse ex vi visionis Dei, salte moraliter; quia secundum legem Dei ordinariam, ea functio Diuinae speciei ad creaturas representandas, ratione nostrae oritur ex visione Dei, sine qua Deus id munus erga creaturam intellectum non obiret. Et quicquid sit de modo loquendi; saltem de re constat, posse ita etiam videri creaturas in verbo, & ex vi verbi, eadem visione, qua verbum videtur.

Obijcies secundò. Multiplex ille modus videnti creaturas in Deo potius videtur impedire, quam promouere claram earundem visionem, iuxta illud Poetae *Pluribus intentus, minor est ad singula sensus.*

12 Respondeo, non impedire, sed promouere: quia modi illi non sunt per media re ipsa diuersa, sed per vnam & eandem essentiam diuinam, quae simplicissime & intrinsece continet plures illas rationes representandi, quas cum Beati vno intuitu prout etiam a parte rei in Deo vnum sunt, clare intueantur, fateri necesse est, ijs non turbari & distrahi intellectum, sed potius quasi iuuari ad ipsas creaturas perfectius aliquo modo intueendas: perinde ac si res eadem, ac inuariata, eodem modo & actu simul directè, & reflexè, in se & in alio, clare & perspicue oculis posset conspici. Et quauis beati visione beatifica varias illas Dei perfectiones, a quibus varius ille modus cognoscendi creaturas in Deo defu-

mitur.

mitur, non distinguant, ut suo loco generatim de attributis diuinis dictum; rectè tamen à nobis distinguuntur, sicut & cætera attributa diuina. Neq; verò hæc inter se pugnat, videri creaturas in Deo, vno modo, velut medio cognito, & simul altero modo, velut in medio non cognito, etiã vnica visione: siquidẽ vnus & idẽ assensus conclusionis scientificæ elicitur, & per species intelligibiles, velut mediũ non cognitũ, & ob mediũ demonstrationis, seu præmissas, velut mediũ cognitũ. Quas rationes tam cognitũ, quã incognitũ mediũ, vna & eadẽ indiuisibilis essentia diuina, ob suam perfectionẽ eminentissimẽ continet. Atque hæc hæctenus de modo videndi creaturas in Deo, quatenus consideratur ex parte ipsius Dei, dicta sunt.

Quod verò ad modũ videndi creaturas in Deo, ex parte ipsius Beati cognoscentis attinet, duo considerari possunt ad eam visionẽ creaturarũ in verbo spectantia: ex quib; proinde varius etiam modus eiusmodi visionis desumi potest; nimirum lumen ipsum gloriæ, veluti habitus cõferens vim & facultatem videndi, ex dictis supra dub. 4. & visio ipsa. In quibus singulis cum nulla possibilis sit distinctio specificæ, vt dictum supra dubio. 5. solũ ad propositum consideranda venit differentia indiuidualis & numerica; non ea quidem solum materialis, quo modo vnumquodq; indiuiduũ eiusdẽ speciei differt ab altero, quæ ad propositũ, nihil facit, sed differentia indiuidualis secundum intentionem, vel extensionem. Quæ duplex assignari potest. 1. per verum & reale augmentum extensiuum intrinsecum ipsius luminis, aut visionis. 2. Per simplicem qualitatem, non habentem in se vltimos gradus extensionis, seu vllam extensionem intrinsecam; sed solum extrinsecam in ordine ad obiecta; ex ipsa tamen ratione sua indiuidua equipollentem pluribus gradibus extensionis: Ex qua proinde diuersitate indiuiduali, exquirenda erit ratio diuersitatis illius, quæ est in diuersis beatis, respectu visionis creaturarũ in verbo, vt mox particulatim sequentibus assertionibus declaro.

13 Assertio VIII. Vt præter essentiam diuinã beatifica Visione videantur creaturæ, non sufficit sola extrinseca Dei, aut ipsius beati voluntas; absque certa quadam perfectione seu intensiua, seu extensiua, intrinseca ipsius visionis. Ita contra Scotũ in 3. d. 14. q. 2. Bonauenturã a. 2. q. 3. Marsiliũ in 3. q. 10. Ferrariensẽ 3. cont. gent. c. 59. rectè docet Sotus in 4. d. 49. q. 3. a. 3. Molina hic q. 12. a. 8. d. 5. memb. 2. Suarez l. 2. c. 27. n. 16. & est communis Doctorum, quos citabimus: etsi nonnulli quoque recentiores contrarium significent; quasi creaturæ beatifica visione concomitanter videri possint, etiamsi antea non viderentur, ex sola Dei voluntate, per eandem visionem quadam reuelantis, quæ antea non reuelabat.

Ratio assertionis est euidens: quia Deus solã sua voluntate extrinseca, si nihil interim à parte rei mutationis vpiã interueniat, facere nõ potest, vt causa formalis actu informans, diuerso tempore, alium & alium præster effectum formale: sed actus videndi est quasi causa formalis, à qua quis videns dicitur, eademque, vt supponitur, actu informat, videntẽ: ergo impossibile est, vt pro solo arbitrio

Dei, diuerso tempore aliter & aliter videntem constituat; si ipsa in se penitus inuariata maneat, nec vpiã, vt supponimus, aliunde mutatio accidat. Et confirmatur, quia visio creata habet transcendentalem & realem relationem ad sua obiecta: ergo variatis obiectis, variatur ea relatio; adeoq; in se ipsa etiam intrinsecè realiter mutatur.

14 Assertio IX. Intensio maior vel minor luminis gloriæ, aut visionis Dei immediate, nihil facit ad videndas creaturas in Deo; licet in certo genere obiectorum, ad eam mediatè conferat. Prima pars est contra Bannem, Zumel & alios Thomistas recentiores hic q. 12. a. 8. qui docent, posse tam remissum esse gradum luminis & visionis Dei, vt per eam nulla in Deo creatura videri possit; è contra verò generatim tantò plus videri aiunt, quantò lumen est intensius. Sed hoc rectè refellunt Vasquez hic disp. 50. n. 17. Suarez lib. 2. cap. 26. n. 20. & 3. p. tomo 1 disp. 26. sect. 2. & Albertinus tom. 1. princ. 1. Corol. 5. punct. 1. Vbi ex instituto probat, nihil ob stare, quo minus per eundẽ gradum indiuisibilem intensiois, sufficientem ad videndam essentiam diuinam, videantur omnes creaturæ, quantum est ex vi intensiois præcisè. Et ratio est clara; quia ad pluralitatem obiectorũ per se nihil facit intensio actus. Et potest absolute fieri, vt beator, aut æquè beatus, cum intensiore, aut æquè intensa visione Dei, pauciora in Deo videat obiecta creata, quam alius æquè, aut minus beatus, vt dicitur dubio sequenti.

Secundam partem tradit S. Thomas hic q. 12. a. 8. vbi dicit eorum quæ DEVS facit, vel facere potest, tanto aliquis intellectus plura cognoscit, quanto perfectius Deum videt. Et ad tertium ait: multitudo cognitorum in Deo consequitur modum videndi ipsum, vel magis perfectum, vel minus perfectum. Eadem est doctrina communis Theologorum, qui docent, in certo rerum genere quemq; Beatum, quo beator est, eò plura in Deo videre, vt patebit dubio sequenti. Neque enim S. Thomæ doctrina vniuersaliter accipienda, vt satis patet ex responso eiusdem ibidẽ ad quartum. Vnde probatur ea pars assertionis: quia cæteris paribus, semper ille qui beator est, plura in Deo videt è rebus creatis, vt patebit dubio sequenti; atqui maior beatitudo consistit in maiori intensioe visionis, vt dictum dub. 5. Ergo, &c. Cum autem illa maior intensio immediatè nil faciat ad visionem creaturarum, aut pluralitatem obiectorum visionis, vt dictum; necesse est mediatè ita ad eam conferre, vt Deus iuxta proportionẽ eius, in eodem certo genere obiectorum, attemperet ipsum lumen gloriæ, adeoque visionẽ Dei secundũ suam certã rationẽ indiuiduã, qua ad plura eiusmodi obiecta extendi possit, vt dicemus.

15 Assertio X. Ratio propria & adæquata, cur aliq; & alia plures, vel pauciores creaturæ videantur in Deo; est certa quadam perfectio indiuidualis extensiua, tum ipsius visionis, tum luminis gloriæ; eamque verius est per se esse simplicem qualitatem; & expertem graduum extensionis. Ita Suarez cit. cap. 25. n. 49. & cap. 26. num. 22. & c. 27. nu. 29. Albertinus cit. Corol. 5. n. 7. & indicat Molina q. 12. a. 8. disp. 6. qui rectè docent, eam diuersitatem visionis creaturarum in Deo accidere immed-

diatè

diatè quidem, ob rationem indiuidualem extensiuam cuiusque visionis, eam perfectionem habetis, vt ad tot, & non plura, hæc & nō alia obiecta creata possit ferri; siue ratio illa indiuidua consistat in certa quadam extensione intrinseca graduati ipsius visionis, vt absolute fieri posse rectè sentit Albertinus, (addens n. 9. gradus illos extensionis esse homogeneos, si fiat visio ex vi causæ; secus si, vt ipse loquitur, speciali modo, ex vi visionis.) etsi neget Suarez c. 27. n. 9. & c. 25. n. 45. ratus vniuersim, eiusmodi gradus seu partes extensionis in habitibus, seu actibus esse impossibiles; cum tamen contrarium etiam in philosophia videatur verius, vt dicitur tom. 2. d. 3. q. 1. dub. 4. atque etiam supra d. 1. q. 4. dub. 2. de vnitæte Theologiæ obiter indicauimus: siue ratio & perfectio illa indiuidualis sit simplex extensio. Secus fortè, & approbat Albertinus Corol. 5. num. 7. & indicat Molina q. 12. a. 8. d. 6. mihi quæ etiam magis probatur; tum quia hac ratione melius saluatur modus videndi creaturas ex vi eiusdem indiuisibilis entitatis secundum extensionem; tum quia cum creaturæ non videantur in Verbo successiue, vt patebit dub. sequenti, nulla est ratio cur assignentur eiusmodi gradus extensionis. Secus fortè, si successiue viderentur, vt rectè Albertinus ibidem. Tum quia id magis decet perfectionem visionis, quæ quo simplicior est, eo magis accedit ad scientiam diuinam; cum præsertim aliqui expers sit compositionis mentalis, adeoque notitia plane, incomplexa, simul & apprehensua simplicium, & iudicatiua complexorum, vt ex communi Molina ibid. d. 6. cit. Tum quia cum & anima Christi, ex communi doctrina S. Thomæ 3. p. q. 10. a. 2. & anima cuiusvis Beati, secundum eundem S. Thomam 3. cont. gent. c. 60. cognoscat infinita, fatendum esset, aut necessariam esse gradualem extensionem infinitam in visione; quod tamen est impossibile; aut additione sola vnius gradus extensionis, tam in visione, quàm in lumine, fieri, vt intellectus possit videre infinita, cum alias non posset; quod licet in simili concedat Molina d. 5. mem. 7. tamen plane videtur improbabile: sic enim nulla seruetur proportio inter gradus extensionis ex parte visionis, & inter obiecta videnda.

Mediatè verò ratio eius diuersitatis referenda est, ad similem diuersitatem indiuiduam luminis gloriæ, vt rectè etiam indicat Bannes hic a. 3. ad 2. Molina lo. cit. & Suarez c. 24. n. 13. & c. 26. n. 22. non enim videtur credibile, existente alioqui sufficiente virtute ex parte intellectus, ad videndum omnia obiecta creata, Deum solo suo arbitratu, denegando concursum, restringere actum visionis secundum extensionem, ad certa duntaxat obiecta creata: id enim esset contra suauem dispositionem diuinæ providentiæ, & consuetum nature ordinem; quod tamen nescio an sentiat Albertinus. Vltimatè verò omnino referenda est hæc diuersitas ad Deum, qui pro ratione meritum, vel status cuiusque Beati, vt dicitur dubio sequenti, hoc vel illud lumen impertit; ex quo postea secundum proportionem hæc, & non alia sequitur visio. Neque contra eam efficiunt quicquam obiectiones Vasquij cit. disp. 50.

Fateor tamen interim, probabiliter etiam dici posse, ipsam per se essentiam diuinam, ob suam infinitam & eminentissimam vim representandi, esse liberè representatiuam, tam decretorum liberorum, quam eorum, quæ in ipsa continentur, eminenter, etiam supposito lumine gloriæ, atque intellectu per id ipsum sufficienter in actu 1. instructo, ad creaturas quaslibet in Deo videndas: ita vt quemadmodum Angelus aliquis non potest alteri Angeli cogitationes naturaliter cognoscere, nisi hic velit eas fieri manifestas; ipsis interim cogitationibus quæ cognoscuntur, & lumine naturali, quo cognoscuntur, eodem modo se habentibus; ita etiam creaturæ non possint cognosci in Deo, nisi quas, & quot ipse Deus velit, etiam supposita ex parte intellectus, sufficienti virtute cognoscendi; idque non per subtractionem quasi præternaturalem debiti & ordinarij concursus, sed ea voluntate diuina, tanquam conditione ad ea videnda naturaliter requisita, vt in simili de Angelis docetur. Quod idcirco etiam ob similitudinem rationis, in primis de actibus liberis diuinæ voluntatis videtur probabilissimum, idemque indicat Bannes loco cit.

Et alia quo ad hoc est ratio luminis gloriæ quæ visionis, de qua assert. 8. actum est; quia lumē gloriæ non est causa formalis, sed efficiens visionis: Nec absurdum est, stante sufficiente vi ex parte causæ efficientis, eam pro arbitrio extrinseco alterius in actum reduci, aut secus, vt de locutione Angelica dictum. Neque etiam contra hoc pugnant, quæ disserit Suarez c. 24. n. 9. Atque eodem sensu admitti potest, quod dixit Scotus in 3. d. 14. q. 2. per visionem Dei, videri omnia in actu primo non autem in actu secundo: quamuis isti potius ad arbitrium videntis, quam ipsius Dei diuersitatem visionis in actu secundo reijciant, vt dicitur dubio sequenti. Eodemque modo intelligi potest illud ex Augustino, & alijs assert. 6. pronunciatum, essentiam diuinam esse *speculum voluntarium*.

Obijciunt 1. In lumine fidei, & intellectus, differentia indiuiduantes non efficiunt, vt Iacobus credat alios articulos, quam Ioannes, aut cognoscat alias res naturales; potest enim fieri, vt non obstantibus differentijs indiuiduantibus, ambo credant eosdem articulos, & intelligant easdem res naturales: Ergo etiam fieri poterit, vt beati omnes, non obstantibus differentijs indiuiduantibus ipsius luminis gloriæ, de quibus dictum, videant easdem creaturas in Deo.

Respondeo, negando consequentiā: est enim diuersa ratio luminis gloriæ, & luminis fidei, ac intellectus. Nam vel per lumen naturale intellectus intelligitur vis ipsa naturalis potentia intellectiua; & hæc cum sit eiusdem rationis specificæ, nec in se augeri vel minui possit; in hominibus habet idem obiectum adæquatam, à quo specificatur; ac proinde non habet aliam latitudinem extensiuam in vno homine, quam in alio. Aut intelligitur vis intelligendi habitus: cuius naturalis & acquisiti; & tunc est aliqua paritas inter habitum illum, & lumen gloriæ; paritas quidem in eo, quod ex probabiliori philosophia, quam suppono, naturalis habitus habet aliquam latitudinem

dinem

dinem non solum intensiuam, sed etiam extensiuam, in ordine ad obiecta; ita ut habitus eiusmodi perfectus esse possit in ordine ad quaedam obiecta sui generis, non autem ad omnia: sic enim saepe videmus Physicum, aut Mathematicum, habere habituales scientiam vnius conclusionis, & non alterius.

Qua ratione etiam suo modo visio & lumen gloriae habent aliquam perfectionem extensiuam, sicut simplicem & indiuisibilem, ut dictum. Disparitas est, quod non obstante certa & determinata eiusmodi latitudine habitus naturalis, is qui praedicatur est eo habitu, potest vi naturali intellectus, etiam sine praesenti concursu habitus, ultra latitudinem extensiuam, & obiectiuam praesuppositi habitus ferri: sicut etiam ab initio poterat naturali vi intellectus, ipsum habitum per actus comparare: at vero Beatus in gloria non potest ultra perfectionem seu intensiuam, seu extensiuam luminis gloriae videndo progredi; sed necessario intra limites perfectionis ipsius luminis, tam intensiuam, quam extensiuam continetur.

18 Et ratio diuersitatis est; quia habitus naturalis non confert facultatem operandi simpliciter, sed solum faciliter; quo fit, ut potentia agendo superare possit efficaciam habitus: habitus autem supernaturales, in quibus est lumen gloriae, conferunt vim operandi simpliciter; ut in 1. 2. communiter docetur: quo fit, ut nisi efficientia & concursus habitus supernaturalis aliunde supleatur, nunquam possit actus perfectionem habitus praesuppositi excedere. Quia tamen in hac vita, iuxta ordinationem Dei, homo ipsos etiam habitus supernaturales per actus dispositiue acquirere & augere potest, hinc fit, ut possit etiam ultra vires & perfectionem habitus supernaturalis praesuppositi operari, Deo tunc suppleto efficientiam habitus, ut ex 1. 2. suppono.

At vero in Patria, vbi iuxta legem Dei, non est locus profectus in gratia, & habitibus supernaturalibus, nunquam actus excedunt efficientiam & perfectionem praesuppositi habitus; adeoque nec visio perfectionem, seu extensiuam, seu intensiuam luminis gloriae. Quae ipsa etiam ratio disparitatis est inter habitum Fidei, & lumen gloriae; cum nimirum habens fidei habitum non restringatur in credendo, absolute ad latitudinem seu perfectionem extensiuam habitus praesuppositi; beatus autem in videndo restringatur ad perfectionem tam extensiuam, quam intensiuam ipsius luminis, ut dictum.

Obiecitur secundo. Si certa quaedam indiuidualis perfectio extensiuam necessaria est ad videndas creaturas, tum ex parte luminis gloriae, tum praecipue ex parte visionis Dei, sequitur, creaturas non videri in Deo proprie, & formaliter, & ex vi ipsius visionis: quia creaturae non videntur eo ipso, quod Deus videtur; alias enim eadem ab omnibus, & eodem modo viderentur.

Respondeo, negando sequelam. Quia plane videntur ut representatae per ipsum Verbum, seu Essentiam diuinam; & ex vi eiusdem visionis, quae ipse videtur, non quidem praecise in genere, aut etiam secundum rationem suam specificam acce-

pta, sed huius, vel illius, quatenus in indiuiduo est talis visio verbi; quod satis est; ut inter alios recte etiam docuit Gregorius de Valentia q. 12. p. 6. Neque enim S. Thomas, & qui cum illo defendunt visionem creaturarum, ex vi visionis Verbi, alio sensu eam defendunt, aut explicant; quandoquidem ex eius sententia constat, pro varia perfectione visionis, alia & alia, plura vel pauciora in verbo videri, ut dicitur dub. seq. Ex quo inferre vellet, S. Thomam, & qui cum illo sentiunt, non docere visionem creaturarum in Verbo formaliter, aut ex vi visionis absurdum est. Ceteras vero obiectiones, quae contra propositam doctrinam obijci possent, dissoluimus dub. praecedenti.

DVBIVM X.

Quaestio, Et quandoam à Beatis singulis in Verbo videantur.

S. Thomas 1. p. q. 12. a. 8. & 10.

HAc de re, omissis ijs, qui negant creaturas proprie & formaliter videri in Verbo, generatim loquendo, sunt quinque Doctorum sententiae.

Prima est, quae refert Durandus in 4. d. 49. q. 3. beatos visionem beatifica videre in Verbo omnia, quae Deus ipse videt.

Secunda est, à quolibet beato in Deo videri creaturas omnes, tam in specie, quam indiuiduo, secundum esse possibile; non vero secundum esse actualis existentiae; etiam loquendo de ijs, quae aliquando existentiam actualem habent, vel habuerunt. Ita Durandus loco cit. Bassolis q. 4. prolog. Goffredus quolib. 6. q. 3.

Tertia sententia est, quam refert S. Thomas q. 20. de Verit. a. 4. & Durandus loco citat. omnes beatos videre in Deo particulatim omnia, quae aliquando fuerunt, vel futura sunt; quaeque adeo Deus scit scientia visionis. Certe omnia eos videre, quae sunt, aperte sentire videtur Basiliius lib. de vera Virgine. non longè post initium: *Virgo se ipsam primum, conscientiamq. suam reueretur, etiam si valde sit sola: deinde astantem sibi Custodem Angelum, &c. Quid per singula pergam? ipsas Angelorum infinitas multitudines, & una sanctorum Patrum beatissimos spiritus. Nullus enim ex his est, qui non singula ubique consideret.*

Quarta sententia est, à beatis in vtriusque genere rerum tam existentium, quam possibilium cognosci omnia, adeoque infinita in actu primo, non autem in actu secundo; ita nimirum, ut quamuis nullus beatus infinita simul cognoscat, aut cognoscere possit in Verbo, eo quod ad hoc requiretur infinita attentio, quae est impossibilis creaturae; habitualiter tamen, adeoque, successiue, siue per idem lumen gloriae, siue etiam per eandem visionem (ut Scotus indicat) posset quilibet cognoscere creaturas omnes & singulas, adeoque ex infinitis quamlibet pro arbitrio. Ita Scotus in 3. dist. 14. quaest. 2. Bonaventura artic. 2. quaest. 3. Marsilius in 3. q. 10. a. 2. Guilielmus Varro, quem citat. Gabriel in 3. d. 14. q. 1.

Quinta.

Quinta sententia est, à beatis singulis in Verbo cognosci, tum omnia mysteria fidei, tum genera & species rerum omnium existentium, adeoque ordinem totius Vniuersi; tum quæ præterea ad statum vniuersi cuiusque speciatim pertinent. Ita S. Thomas partim hîc q. 12. art. 8. ad 4. & 3. cont. gent. cap. 19. partim in 3. p. q. 10. a. 2. & in 2. 2. quæst. 83. art. 4. ad 2. & in 4. dist. 45. quæst. 3. art. 1. quam sententiam assertionibus sequentibus ita sigillatim exponimus, & tuemur.

Assertio I. Beati non vident, nec videre possunt, secundum ordinariam Dei legem, simul & distinctè omnia, quæ in Deo continentur eminenter; adeoque nec omnes creaturas. Ita contra primam sententiam S. Thomas hîc quæst. 12. art. 8. & in 3. p. q. 10. art. 2. & communis sententia omnium Scholasticorum; qui idem pariter de anima Christi asserunt, contra Arnaldum quendam, cuius opposita sententia in Hispanico Directorio Inquisitorum q. 11. refertur vt erronea; sed forte non tam secundum se, quam vt procedens ex falso principio, de indistinctio naturarum in Christo, vt dicit Albertinus tom. 1. princip. 1. coroll. 4. n. 24. Certe oppositum huius assertionis, si de beatis in genere loquamur, non est tutum.

Probatur assertio; tum quia in ipsa scriptura, quandoque Angeli beati referuntur quædam ignorantes, vt patet Isai. 63. v. 1. Daniel. 10. v. 13. Matth. 24. v. 36. Tum quia Deus, sicut alias perfectiones suas, puta æternitatem, omnipotentiam, omnipræsentiam, actualiter, & adæquatè non communicauit puræ creaturæ, etiam quoad esse participatum; ita par erat, ipsam etiam scientiam diuinam totam & adæquatè non communicari; præterquam quod forte id etiam fieri nulla ratione potuit; de qua re, dub. 12.

Assertio II. Beati non vident, nec videre etiam possunt, secundum ordinariam Dei legem, simul & distinctè omnes creaturas, nec secundum esse possibile, nec secundum esse actualis existentie. Ita contra secundam & tertiam sententiam S. Thomas cit. quæst. 12. art. 8. & in 3. p. quæst. 10. art. 2. Scotus in 3. dist. 14. Henricus quodlib. 7. quæst. 4. & 5. Capreolus in 4. dist. 49. quæst. 6. Sorus ibidem quæst. 3. art. 3. Paludanus quæst. 2. a. 2. & d. 45. quæst. 2. art. 3. Ferrariensis 3. contra gent. cap. 59. 60. Caietanus, & recentiores Thomistæ hîc q. 12. a. 8. Gregorius de Valentia quæst. 12. p. 6. Molina art. 8. disput. 5. Valquez disp. 50. cap. 8. & 9. Albertinus tom. 1. princ. 1. coroll. 5. Suarez hîc lib. 2. cap. 26. num. 10 & cap. 27. num. 3. adeoque communis Theologorum; qui tanquam peculiare priuilegium tribuunt animæ Christi, videre in Verbo omnia, quæ Deus scit scientia visionis, vt docetur 3. p. q. 10. art. 2. Excipio Scotum, & qui cum illo sentiunt, qui nec animæ Christi quidem hoc concedit, vt infinita, adeoque hæc omnia simul videat.

Ratio primæ partis potissima esse videtur; quia nullum suppetit eius rei argumentum. Addunt multi, & significat S. Thomas art. 7. & 8. quia ad hoc necesse foret comprehendere Dei essentiam, vel potentiam, quod tamen quam firmum sit, dubio vltimo dicitur. Addit Zumel hîc quæst. 12. art. 8. oppositam Durandi sententiam esse *errori proximam*:

quod tamen durius videtur, Molina disp. 5. memb. 2. dicit esse *falsissimam*.

Secunda pars probatur primò ex Scriptura; in qua etiam beati Angeli introducuntur aliquando ignorantes quædam decreta, & ordinationes Dei, de rebus aliquando futuris; vt quando Isai. 63. vers. 1. quærent Angeli: *Quis est iste, qui venit de Edom, tinctus vestibus de rosâ?* Itém quando Daniel. 10. v. 13. vnus Angelus restitit alteri etiam bono Angelo, vt habet melior interpretatio, ob ignoratam scilicet Dei voluntatem, circa dispositionem populi Israelitici. Denique Matth. 24. v. 36. dicitur: *De die autem illa, & hora, nemo scit, neq. Angeli cælorum; nisi solus Pater.* Secundo eadem est expressa doctrina SS. Patrum, speciatim S. Dionysij cap. 7. Cœlestis Hier. vbi docet Angelos inferiores illuminari à superioribus, Tertio nulla est auctoritas, vel ratio id asserendi.

Etsi verò nonnulli recentiores contrariam sententiam, ob adducta testimonia Scripturæ, damnant vt *hereticam*; id tamen neque S. Thomas, neque Durandus, dum eam sententiam referunt & recensent, fecerunt; & merito hæc censura tanquam iusto rigidior reijcitur à Suárez cap. 27. num. 3. cum oppositum nec sit definitum; nec citatis Scripturis satis conuincatur. Si enim aliquo loco conuinceretur, maxime illo Matth. 24. sed hic non ita conuincit, vt explicatio, quæ ei pro opposita sententia adhiberi potest, sit hæretica; cum simili modo etiam Marci 13. v. 31. legamus: *De die autem illa, vel hora nemo scit, neq. Angeli in cælo, neq. Fil. us, nisi Pater.* Et tamen negari non potest, Christum etiam secundum humanitatem sciuisse diem iudicij, vt suo loco docetur. Esset tamen satis temerarium, hac in re, contra communem Doctorum sententiam pugnare; & vt Molina loquitur disp. 5. memb. 2. *plusquam periculosum*.

Assertio III. Beati nec successiue quidem in Verbo vident, aut videre possunt omnes, seu quaslibet creaturas. Ita ex communi contra Scotum, aliosque in quarta sententia citatos, S. Thomas, aliisque citati pro præcedenti assertionè, excepto Scoto. Probatur. Nam si ea Scoti, aliorumque sententia intelligatur, vt à multis intelligitur, de eadem numero, & vnde quæque inuariata visione; tunc est planè impossibilis, vt dictum dub. præcedent. assert. 1. & 8. & rectè Suarez loco cit. & Molina cit. disput. 5. membr. 7. argument. 5. contra Scotum; si autem intelligatur solum de eodem lumine gloriæ, ipsa tamen interim visione variata; tamen impossibilis non sit, parùm tamen est probabilis. Tum quia visio beatifica semper est eadem; & inuariabilis in Beatis, iuxta S. Augustinum communiter receptum lib. 15. de Trinitate, cap. 16. vbi de visione beatifica loquens: *Foras sis, inquit, volubiles non erunt nostra cogitationes; ab alijs in alias euntes, atq. redeuntes, sed omnem scientiam nostram vno simul conspectu videbimus.* Quod idem asseueranter docet lib. 12. Confess. cap. 13. Tum quia beatifica visio est operatio naturalis, & non libera; adeoque à libero arbitrio beati independens. Tum quia cum visio beatifica eodem semper modo se habeat, saltem erga Deum, vt fatetur Scotus; creaturæ autem videantur in Deo, adeoque ex vi visionis Dei, non est verosimile, lumine gloriæ eodem modo se habente, pro solo arbitratu ipsius beati, modo plura, modo

pauciora ex vi ipsius visionis Dei cognosci: & multo conuenientius est, vt supposita vi sufficienti videnti in beato, per lumen gloriae, in ipsius potius Dei arbitratu positum sit, quid in se velit ipse a beatis cognosci; quam in arbitratu beati, quid velit in ipso Deo de rebus creatis cognoscere, vt dub. præced. dictum. Tum quia non est æquum, vt in perfectione videnti creaturas omnes, beati exæquentur Christo; quod tamen ex Scoti sententia consequens videtur.

5 **Affertio IV.** Beati singuli in Verbo vident omnia mysteria fidei, in se, vel alijs, in Ecclesia militante, credita; saltem quoad rationes specificas singulorum, vbi plura numero eiusdem rationis multiplicantur. Ita sentit S. Thomas supra 1. p. quæst. 1. art. 2. & 1. 2. quæst. 4. art. 3. & 2. 2. quæst. 1. art. 1. & communis antiquorum Scholasticorum in 4. dist. 49. ac Thomistarum omnium, præsertim recentiorum. hic, & locis citatis: quibus consentiunt Gregorius de Valentia quæst. 12. p. 6. Molina quæst. 12. artic. 8. disput. 5. Suarez lib. 2. cap. 28. num. 2. & est conclusio magis pia, & satis certa, præsertim supposita visione creaturarum in Verbo.

Probatur assertio ex Scriptura 1. Corinth. 13. vers. 9. *Ex parte cognoscimus; & ex parte prophetamus. Cum autem venerit, quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Et vers. 12. *Vidimus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem; de quo loco plura dub. 8. Item 2. Corinth. 3. vers. 18. In eandem imaginem transformamur à claritate (fidei) in claritatem scilicet visionis, seu contemplationis æternæ, vt loquitur Augustinus epistol. 112. Qui etiam lib. 20. de Ciuit. cap. 21. ait: *Ibi videbimus, & gaudebit cor nostrum. Nec expressit, quid videbimus; sed quid, nisi Deum, vt impleatur in nobis promissum Euangelicum (Matth. 5.) Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: & omnia illa, que nunc non videmus; credentes autem pro modulo capacitatis humanæ, longe minus, quam sunt, atq; incomparabiliter cogitamus? Et videbitis, inquit, & gaudebit cor vestrum. Hic creditis, ibi videbitis, &c.* Ratio est; quia huiusmodi visio est valde consentaneum præmium fidei; nec enim est quicquam, quod in Deo præmij loco rectius videatur, quam id, quod credendo, visionem Dei promeriti sumus. Accedit, quod mysterium Incarnationis, alias clarè, & perfectè videri non posset, si in ipso Deo non videretur; cum ex parte vnus termini, inuoluet Verbum diuinum; quod propria & creata specie videri in se non potest, ex dictis dub. 2.*

Dixi tamen, quoad rationes specificas, &c. Quia illa mysteria fidei, quæ sub se continent plura indiuidua eiusdem rationis, vt est sacramentum Eucharistiæ, Resurrectio mortuorum, &c. non est necesse videri in omnibus indiuiduis, vt rectè Suarez num. 7. sed iuxta rationem specificam, vna cum aliquibus earum indiuiduis, quæ vel præcipua fuerint, vel magis credita, vel magis ad statum beatitudinis spectantia: vt est v. g. omnibus his nominibus eximia, & singularis Resurrectio ipsius Christi; & sacramentum Eucharistiæ, ab ipso met celebratum in vltima cœna. Etsi Molina infra ex simili facile concederet, simul etiam omnia hæc indiuidua videri, vt dicemus.

6 **Affertio V.** Singuli etiam Beati in Verbo vident totam Vniuersi machinam, saltem secundum rationem specificam, eiusque adeo compositionem & ordinem, omnesque species rerum, ex quibus constat, vel quæ in ipso factæ fuerint, in quacunque temporis differentia. Ita S. Thomas hic quæst. 12. num. 8. ad 4. & lib. 3. contra gentes, cap. 39. Ferrariensis ibidem, Sotus in 4. d. 49. quæst. 3. art. 3. Gregorius de Valentia cit. quæst. 12. p. 6. Molina a. 8. d. 5. memb. 5. Suarez, & Thomistæ recentiores locis citatis. Idem sentit S. Augustinus supra dub. 8. citatus, asserens, ab Angelis cognitione intuitiua, adeoque in Verbo videri omnia opera sex dierum. Ratio est; tum quia hanc cognitionem homo naturaliter appetit, & planè pertinet ad perfectionem hominis, vt rectè S. Thomas cit. art. 8. Tum quia hoc decet perfectionem eius status, etiam si cognitio creaturarum, vt sic non pertineat ad rationem obiecti beatifici; nec etiam beatiorum reddat cognoscentem, vt iuxta communem notauit S. Thomas ibidem ad 4. ex S. Augustino lib. 5. Confess. cap. 4. vbi ait: *Infelix homo, qui scit omnia illa, (scilicet creaturas); se autem nescit. Beatus autem quæ scit, etiam si illa nescit. Qui vero te, & illa nouit, non propter illa beator est, sed propter te solum beatus.*

Addit S. Thomas lib. 3. contra gent. cap. 60. Beatos singulos videre in Verbo infinitas species figurarum, numerorum, & proportionum; quæ in infinitum possunt multiplicari. Quod verum est de cognitione quasi implicita, sita in ipsa quantitatis continua, quam discretæ, ac capacitatis vtriusque intima penetratione: at de distincta cognitione infinitarum eiusmodi specierum videri potest dubium; non solum quia numerorum eiusmodi proportionum entia potius sunt rationis, quam realia: sed etiam quia beati non cognoscunt omnes omnino species rerum, sed eas solum, quæ aliquando existentiam habent, quales non sunt infinitæ illæ species numerorum.

Neque tamen interim negat S. Thomas hic quæst. 12. artic. 8. ad 4. vt putauit Scotus in 3. distinct. 14. quæst. 2. aut vilo modo negandum est, beatos simul etiam indiuidua vlla cognoscere, vt rectè etiam aduertit Molina cit. disput. 5. membr. 3. & patet apud S. Thomam alijs locis citatis; sed fatendum potius, beatos ex indiuiduis simul visuros tot & tanta, quanta sufficiunt ad naturam specificam, eiusque varietatem perfectè cognoscendam, vt rectè Suarez à numero 12. quidquid aliqui simpliciter negent, videri indiuidua in Verbo. Imò Molina disput. 5. membr. 8. dicit, Beatos videre etiam infinita indiuidua eius speciei, quam in Verbo cognoscunt; quod tamen non satis probatur.

7 **Affertio VI.** Singuli etiam beati in Verbo formaliter vident omnia contingentia, pertinentia ad suum statum, quæ quidem ab initio visionis cuiusque existentiam habent, aut habuerunt: cætera contingentia futura, in quibus sunt etiam preces, quæ ad vnumquemque Sanctorum progressu temporis funduntur, probabilius existimo, à beatis singulis, nisi forte excellentia beatitudinis aliud postulet, in Verbo videri solum casualiter, ac per cognitionem à visione Verbi distinctam.

Priorem partem ex communi tradunt S. Thomas in 2. 2. quæst. 83. art. 4. ad 2. & in 3. p. quæst. 10. art. 2. & in 4. d. 45. quæst. 3. art. 1. Ferrariensis lib. 3. cont. gent. c. 59. Gabriel lect. 3. 1. in Canonem. Capreolus, Paludanus, Maior in 4. d. 45. Sotus d. 49. quæst. 3. art. 3. Gregorius de Valentia hic quæst. 12. p. 6. Molina art. 8. disput. 5. memb. 3. Suarez lib. 2. cap. 28. num. 15. omnesque Thomistæ recentiores hic quæst. 12. art. 8. Idem significat Concilium Sennonense in decretis fidei, cap. 13. vbi dicitur; *Beatus peruisum esse omniforme illud diuinitatis speculum; in quo quidquid eorum interstet, illucescat.* Et S. Gregorius lib. 2. Moralium cap. 3. vbi ait: *Quid enim debuit, quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt?* Cui simile est illud 4. Dialog. cap. 33. *Quid est, quod ibi nesciant, vbi scientem omnia, sciunt?* Quod vulgo ita refertur solent: *Quid est quod non vident, qui videntem omnia, vident?* Ratio est; quia hæc cognitio possibilis est, & maxime decet perfectionem status beati.

8 Secundam partem tradunt Durandus in 4. d. 45. quæst. 4. art. 2. Sotus cit. d. 49. quæst. 3. art. 3. Caietanus 3. p. quæst. 10. art. 2. Bannes hic quæst. 12. art. 10. cum alijs quibusdam Thomistis; etsi post S. Thomam in 2. 2. & in 4. locis citatis contrarium doceant Gabriel, Capreolus, Paludanus, Maior, Ferrariensis, Gregorius de Valentia locis cit. Molina d. 6. Suarez num. 18. & Caietanus in 2. 2. quæst. 83. art. 4. qui tamen postea, vt dictum, suam sententiam mutauit; quod & mihi quoque accidit. Licet enim quandoque oppositum docuerim, idque etiamnum probabile existimem; nunc tamen aliter sentio, ob rationes non parui momenti. Primò quia S. Augustinus lib. de cura pro mortuis cap. 15. & Hieronymus lib. contra Vigilantium, vbi ex instituto de orationibus Sanctorum agunt, nunquam docent, eas videri à Beatis in Verbo, sed alios modos referunt: Augustinus quidem istos 1. relationem hominum, seu animarum ex hac vita decedentium, 2. relationem Angelorum, 3. peculiarem Dei reuelationem. S. Hieronymus vero quod animæ ipsæ mira quadam celeritate naturæ præsto sint ubiq; quod tamen non multum ad rem videtur facere, vt notauit Vasquez disput. 50. num. 58. Quod autem ex S. Gregorio lib. 12. Moralium, capiti. 12. antea retulimus, pro conditione subiectæ materiæ, intelligi potest de visione in Verbo causaliter.

9 Deinde si Sancti vident eiusmodi futura contingentia per visionem Verbi, aut vident statim ab initio visionis omnia; aut successiue alia, & alia; posterius asseritur quidem à Molina quæst. 12. art. 8. disput. 6. sed est aperte contra S. Thomam hic quæst. 12. art. 10. & contra rationem; quia visio Verbi non est variabilis, vt antea dictum: prius etiam non est verosimile; tum quia nullus vnquam Sanctorum ab initio visionis vniuersim, ac in particulari, asseruit, beatos scire orationes futuras, quæ aliquando toto huius mundi decursu ad se essent effundendæ. Tum quia nec etiam est mens fidelium; quasi videlicet beati ipsorum orationes intelligant prius, quam fiant. Quidni enim alioquin putent ordinariè exaudiri etiam priusquam fiant, atque ita etiam tardent ad Deum suas preces in necessitate effunde-

re? Tum quia Daniel. 10. vers. 13. Angelus ille præses regni Persarum, plane refertur ignorasse, quæ circa statum futurum regni Persarum sibi commissi Deus disposuerat. Alias enim resistere alteri Angelo non potuissent. Tum quia vt rectè dixit Molina disput. 6. durum est admittere, S. Petrum, & alios summos Pontifices iam nunc conspiciere (& ab initio visionis, tot iam annis antea præteritis conspexisse) totum decursum Ecclesiæ militantis. Hæc enim dato, quam ratione negari potest, eos à principio suæ beatitudinis scire, quando futura sit dies Iudicij?

Deinde si beati nunc vident omnes preces ad se aliquando fundendas, videbunt etiam preces illas, quas ad ipsos fundent iusti, in igne extremæ conflagrationis positi; ac proinde cognoscent rursum, quando futura sit dies extremi Iudicij. Præterea durum est, inquit idem Molina, admittere, beatos præscire, qui Viatorum exijs, cum quibus etiam alioquin ratione status aliquam coniunctionem habent, sint prædestinati, & quibus auxilijs atque operibus perducendi sint in vitam æternam; aliaque similia videre, quæ ad decursum Ecclesiæ pertinent, & circa quæ decursu temporis Angeli inferiores illuminari solent à superioribus, qui tunc immediate notitiam illorum accipiunt. Multo minus existimandum, Angelos omnes ab initio mundi sciuisse, quibus hominibus essent addendi Custodes; quidque circa singulos esset euenturum. Tum enim pariter etiam scirent diem Iudicij extremi. Denique facilius hac ratione explicatur, quomodo beatiorez plura exijs, quæ sunt eminenter in Deo videant, quam alij

Probabilius ergo videtur, beatos eiusmodi futura contingentia, adeoque & preces ad se fundendas non cognoscere per visionem beatificam, sed per proprias & speciales reuelationes Dei; supposita tamen visione Dei, iuxta legem diuinam, quasi debitas, vt dictum: etsi fatear, etiam oppositam sententiam videri posse probabilem; in qua consequenter nihilominus dicendum, beatos aut non scire ab initio visionis omnia, quæ ad suum statum pertinent, vt sentit Molina; aut non scire cum omnibus circumstantijs, à quibus particularis cognitio diei extremi iudicij dependet. Dixi tamen in assertionem nisi excellentia beatitudinis, nimirum essentialis, aliud postulet; non est enim negandum, etiam de contingentibus futuris eo quemque beatum ab initio beatitudinis plura nosse, quo beatiore est, vt dicitur assertionem 7.

10 Nec improbabile est, beatos, si attendere velint, posse etiam naturaliter cognoscere, quæ hic in terris exterius geruntur, vt rectè Suarez cit. cap. 28. num. 14. vbi etiam ita interpretatur illud S. Hieronymi contra Vigilantium, animas mira celeritate posse esse ubiq; videlicet per cognitionem; etsi id negat Durandus loco cit. Ratio est; quia distantia obiecti non impedit cognitionem, si principia cognoscendi adsint: adsunt autem, quia credibile est, animas sanctas habere species infinitas omnium istarum rerum naturalium, sicut habent Angeli, maxime post statum beatitudinis; vt etiam supponere videtur S. Gregorius lib. 12. Moralium, cap. 12. vbi ait; *beatos ita Dei claritatem videre intus, vt quod*

extra est, non ignorent foris: etsi hoc fortasse olim in sinu Abrahamæ non habebant animæ sanctæ, iuxta S. Augustinum loco citat. & colligi potest ex quibusdam testimonijs veteris testamenti apud eundem, ut rectè Suarez ibidem. Atque in eundem sensum etiam videtur loqui S. Thomas 1. p. quæst. 89. artic. 8. ubi agens de cognitione naturali animarum, distinguit cum S. Gregorio inter animas beatas, & alias. Excipi debent cogitationes cordis, quas nulla ratione sibi manifestatas, nec Angeli, nec Sancti naturaliter & per se cognoscunt.

II Assertio VII. Quantum ad cætera, diuersa ab ijs, quæ vel à beatis omnibus in commune, vel ab unoquoque pro conditione status, particulatim cognoscuntur in Verbo, ut dictum, seu sint illa entia possibilis tantum, seu contingentia etiam futura, eò p̄ura quisque cognoscet in Verbo, ex vi visionis, quò est beator; quoque adeo perfectius & intensius videt Deum. Ita S. Thomas hic quæst. 12. art. 8. & 3. p. quæst. 10. art. 2. & de veritate quæst. 8. art. 12. alijque citati omnes, ex communi. Ratio est: tum quia cæteris paribus conuenit, sanctiores etiam hoc accidentali premio reliquis antecellere: tum quia per se loquendo, quò melius penetratur causa, eò plures in ipsa causa cognoscuntur effectus; id quod tamen iuxta dicta superius dub. 9. intelligendum; ut nimirum non ex ipsa intentione visionis immediate sequatur ea extensio visionis ad obiecta creata, sed ex ipsa perfectione indiuiduali visionis & luminis. In specie verò talia sunt, tum natura, & res varia: possibilis; tum etiam multa indiuidua rerum præsentium, præteritarum, ac futurarum; ut expressè S. Thomas de verit. l. cit. etsi de cogitationibus cordis, & complexionibus contingentibus negare videatur Molina q. 12. a. 8. disp. 5. memb. 6.

Assertio VIII. Beati omnia, quæ vident per visionem beatificam, vident simul, & ab initio visionis. Ita S. Thomas hic quæst. 12. art. 10. & quæst. 10. art. 5. ad 1. & 2. quæst. 83. art. 4. ad 2. & 3. p. quæst. 10. art. 2. & in 4. distinct. 45. quæst. 3. art. 1. & quæst. 9. de verit. art. 12. ubi simul dicit, respectu illius visionis perinde esse, quod res sit facta, vel futura. Idem docent Capreolus, & Paludanus eadem d. 45. Caietanus, Zumel, Bannes, alijque Thomistæ hic quæst. 12. artic. 10. item Gregorius de Valentia punct. 6. Suarez lib. 2. de Deo, cap. 27. etsi contrarium doceant Bonauentura in 3. d. 14. art. 2. quæst. 3. Scotus eadem distinct. quæst. 2. Marsilius in 3. quæst. 10. artic. 2. & ex Thomistis, Ferrariensis 3. contra geutes, cap. 59. qui docent, futura contingentia, tum primum à Beatis in Verbo cognosci, cum sunt; quod etiam de contingentibus, quæ ad vniuersiuique statum pertinent, sentit Molina q. 12. art. 8. d. 6.

Probatur assertio primò, ex S. Augustino, qui ita apertè videtur sentire, tum alibi, tum lib. 15. de Trinitate, cap. 16. licet quasi sub dubio: *Fortassis, inquit, volubiles non erunt cogitationes nostræ, ut superius citauimus assert. 3.* Secundo probatur ratione. Tum quia omnia illa videntur, non per diuersas species, sed per eandem Dei essentiam, sufficientissimam ad omnia simul representanda, quæ est ratio S. Thomæ hic quæst. 12. artic. 10. Tum quia si per visionem successiuè alia viderentur, aut fie-

ret hoc per visionem in se interim penitus immutatam; aut fieret interueniente aliqua mutatione visionis: neutrum dici potest: non primum, licet asseratur à Ferrariensi loco citat. quia impossibile est, per eandem visionem vndique immutatam aliquid videri, quod antea non videbatur, ut dictum dub. 9. assertione 8. Nec secundum; quia id non decet perfectionem visionis beatificæ. Neque in contrarium sunt argumenta alicuius momenti. Vbicunque ergo S. Thomas docet, Angelis, & animabus aliquid de nouo reuelari, id de reuelationibus extra Verbum accipiendum est; præterquam quod aliquando etiam de naturali solum cognitione agit, ut 1. p. quæst. 89. artic. 8. de quo etiam loquitur hic, quæst. 12. artic. 10. ad 2.

Ex quibus denique etiam colligitur, quidnam cognoscant beati per peculiare reuelationes. Talia enim sunt pleraque contingentia futura; & in ijs etiam preces aliquando ad ipsos effundendæ, item modi quidam particulares rerum, quæ ad beatitudinem accidentalem beatorum pertinentia, ab ijs successiuè cognoscuntur, ut rectè Bannes cit. a 10. & ex parte Suarez lib. 2. c. 27. num. 18.

D V B I V M X I.

Utrum per absolutam Dei potentiam à creato intellectu videri possit Deus non visa ulla creatura.

Ad S. Thom. 1. p. q. 12. a. 8.

DE hac re sunt quinque Doctorum sententiæ. Prima est, necessariò videri in Deo omnes creaturas secundum Esse possibile; cum ut sic necessariò represententur per essentiam diuinam; non item Esse actuale. Ita Bassolis quæstione quarta, prolog. articulo tertio. Goffredus quodlib. 6. quæst. 3.

Secunda sententia est, quam refert S. Thomas quæst. 20. de veritate. artic. 4. & Durandus in 3. distinct. 14. quæst. 2. omnes beatos videntes Deum, necessariò videre omnia, quæ aliquando fuerunt, vel futura sunt, quæque adeo Deus scit, scientia visionis.

Tertia sententia docet essentiam quidem diuinam, ut essentia absoluta est, posse videri sine omni creatura, etiam in communi: at verò eandem, ut Idea est creaturarum, non posse videri, quin simul videantur creaturæ possibilis, quæ tales. Ita Henricus quodlib. q. 4. & 5.

Quarta sententia est, Creaturas saltem in genere, & sub conceptu communi entis creabilis, vel possibilis, necessariò videri à videntibus diuinam essentiam; quandoquidem quædam perfectiones sunt formaliter in Deo, quæ non videntur posse concipi sine habitudine ad creaturas, saltem in genere: quales sunt, non solum ratio Idæ, ut existimasse videtur Henricus, sed etiam Omnipotentia,

gentia,

tentia, omniscientia, omnipresentia, &c. item decreta de his aut illis rebus faciendis. Ita sentiunt Molina hęc quæst. 2. art. 8. disput. 3. in fin. & disput. 5. memb. 1. item Suarez (sem tamen incertam, & dubiam asserens) lib. 2. de Deo cap. 26. num. 13. & 14. vbi citat etiam Capreolum in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. Sorum ibidem q. 3. a. 3. & modernos Thomistas, in quibus est Zumel hic q. 12. a. 8. & ex parte Bannes infra.

2 **Quinta sententia est, nullam creaturam etiam in communi necessariò (saltem de absoluta Dei potentia) videri, ex vi visionis essentia diuinæ.** Ita præter Nominales, & alios, qui absolute negant creaturas videri in Verbo, per visionem beatificam relatos dub. 8. (in quibus Vasquez disput. 50. cap. 6.) sentiunt Henricus loco citat. & Durandus in 3. d. 14. quæst. 2. & in 4. d. 49. quæst. 3. qui docet, ex natura quidem ipsius visionis necessariò sequi visionem omnium creaturarum possibilium, quæ possibiles sunt, tamen de absoluta Dei potentia posse hanc visionem impediri, ita vt nulla videatur creatura. Eandem quintam sententiam teste Vasquo citat disput. 50. num. 6. sequuntur recentiores quidam, etiam ex ijs, qui alioqui concedunt, in Verbo formaliter videri creaturas. In quibus etiam videtur esse Bannes hęc quæst. 12. artic. 8. dub. vnic. vbi hanc ponit quintam conclusionem: *Per absolutam DEI potentiam fieri posse, vt aliquis beatus clare intueatur diuinam essentiam, & tamen nullam in ipsa creaturam cognoscit*: quam dicit esse communiter receptam, fere ab omnibus discipulis S. Thomæ. Et quamuis inferius addat, hoc intelligendum de cognitione particulari & distincta creaturarum, cum in communi necessarium sit, cognoscere omnes creaturas possibiles, iuxta quartam sententiam, tamen hoc solum intelligere videtur ex suppositione, & posito videlicet, quod eiusmodi attributa dicentia ordinem ad Creaturas, sub ea formali ratione cognoscantur. Inferius enim respons. ad 2. ait, non esse necesse illa Dei attributa formalia, quæ intrinsecè (iuxta nostrum modum concipiendi) important actualem respectum ad creaturas, vt est v. g. ratio idææ, cognosci visâ diuinâ essentiâ, vt proinde planè cum Henrico consentire videatur.

3 **Affertio I. Visâ diuinâ essentiâ, non necessariò cognoscuntur creaturæ omnes, nec possibiles, quæ tales, nealiquando existentes.** Ita contra primam & secundam sententiam communis & certæ Theologorum, vt dictum dub. præcedent. assert. 1. & 2. vbi vtramque illam refutauimus, & simul notauimus, secundam illam sententiam esse periculosam in fide. Ratio à priori patebit inferius assert. 2. Nec verò maior ratio est, cur essentia diuinâ representet necessariò creaturas secundum Esse possibile, quam facta semel suppositione determinationis diuinæ, representet eandem secundum Esse actualis existentia: si ergo etiam facta hac suppositione, non necessariò representantur creaturæ omnes secundum Esse actuale, etiam non necessariò representantur omnes secundum Esse possibile.

Affertio II. Probabilius videtur, secundum ab-

solutam Dei potentiam, videri posse essentiam diuinam, non visâ vllâ creaturâ etiam in communi. Ita sentio cum authoribus quintæ sententia. Probat. Primò, quia Essentia diuina & ea, quæ in ea formaliter insunt, nullum planè ordinem seu relationem realem habent ad Creaturas, iuxta communem Doctorum sententiam; sed sunt res quædam absolutissima ab omni respectu reali; Ergo cognoscens Essentiam, & ea quæ in ea sunt, vt sunt à parte rei, quod fit per visionem beatificam, non necessariò cognoscit illam habitudinem ad creaturas, & per consequens nec creaturas.

4 **Secundo iam supra quæst. 2. dub. 4. & hac quæst. dub. 7. dictum est, videri quidem omnia, quæ sunt formaliter in Deo, prout in ipso sunt; sed nec ipsos beatos distinguere attributa, & perfectiones diuinas ratione, prout nos distinguimus; nec necessariò videre, vt distincta per habitudinem, ad nostrum modum intelligendi, & rationem; atqui respectus ille ad creaturas tantum continet illis, per modum nostrum intelligendi, & rationem: ergo nulla ratio est, cur dicamus ab ipsis necessariò cognosci creaturas, ad quas secundum nostrum modum concipiendi, diuina quædam attributa necessarium dicunt respectum rationis.**

Tertio, Essentia diuina non minus necessarium dicit habitudinem rationis ad creaturas secundum existentiam actualem, easque etiam in specie, ac in diuiduo acceptas, præsertim sub ratione gubernantis, conseruantis, aut scientis scientiâ visionis, &c. quam ad possibiles & in genere acceptas; sed non obstante illa habitudine, potest videri essentia, non cognita vllâ creatura, vt actualiter existente, vel etiam in specie, vt rectè agnoscit quarta sententia: non est enim ratio, cur hac potius, quam illa, aut cur non omnes ita necessariò cognoscantur. Ergo, &c. Denique lux solis de facto videtur visione corporali & intuitiua, & tamen nulla creatura seu effectus in ea virtualiter contentus videtur, non solum sub ratione particulari, sed nec generali.

5 **Affertio III. Secundum absolutam Dei potentiam, videri potest diuina essentia, non viso etiam vllò eius consilio, seu decreto libero, qua formaliter tale est.** Ita præter authores relatos pro assertione præcedenti, docet etiam Suarez lib. 2. capit. 34. num. 4. Probat. Quia est eadem ratio singulorum, quæ omnium; cum nullum ex ijs formaliter cognosci possit, non cognito obiecto; nec vllum, ex ijs quicquam superaddat diuinæ essentiæ, nisi respectum rationis ad obiecta, quem non est necesse videri viso Deo, vt dictum.

Nec obstat his ratio quartæ sententia: quia omnipotentia, & similia attributa, non dicuntur intrinsecum ordinem ad creaturas, vt sunt à parte rei, sed solum secundum rationem, & nostrum modum concipiendi: Etsi ergo cognoscantur vt sunt formaliter in Deo, & secundum totum illud Esse, quod habent in Deo, tamen eum à parte rei nullam habeant relationem ad creaturas, non necessariò cognoscantur relatè ad creaturas: esto cognoscantur sub ratione infinite cuiusdam potentia actiua, vel virtutis, &c. Quare etiam necesse non est, omnipotentiam à beatis visione beatifica,

cognosci formaliter, prout à nobis significatur nomine omnipotentia, aut sub eo conceptu, quem de ipsa formamus; & sic de alijs. In quem sensum etiam Bannes art. 8. dub. vn. ad 2. ait, *non esse necesse quod illa Dei attributa formalia, quæ intrinsecè iuxta nostrum modum concipiendi important actualem respectum ad creaturas, ut est v.g. ratio Idea, cognoscantur vis à diuina essentia*: intellige sub ea formalitate, quam iuxta nostrum concipiendi modum habent.

Dices. Aut secundum eam ipsam formalem rationem, qua à nobis concipiuntur, sunt in Deo formaliter, aut non: si non sunt; cum tamen esse nos concipiamus, falsæ erunt conceptiones nostræ: si sunt; ergo ita etiam necessariò à beatis concipi debent; à quibus proinde etiam non sine respectu ad creaturas concipi vllò modo poterunt.

Respondeo, non esse adæquatè secundum omnem rationem formaliter in Deo; quia dicunt etiam respectum rationis, qui utique in Deo formaliter non est: neque tamen propterea falsæ est conceptio nostræ; quia etsi concipiendo illa attributa necessariò formemus & concipiamus illam respectum rationis; non tamen conceptione nostra respectum illum Deo ita attribuimus, ut in Deo formaliter esse concipiamus, utpote quem extrinsecè solum ei applicamus. Nec aliud inde demum efficitur, quam nos non habere proprios & adæquatos conceptus essentia; & attributorum diuinorum; quod verissimum est, & à sanctis Patribus sæpius decantatum; qui propterea sæpius dicunt, Deum à nobis cognosci & enuntiari verius negando, quam affirmando, ut dictum quæst. hac. dub. i. & magis patebit quæst. seq.

DVBIVM XII.

Utrum secundum absolutam Dei potentiam ab intellectu creato videri possint omnia, quæ in Deo sunt eminenter.

8. Thom. 2. p. q. 12. a. 7.

HAc de re sunt quatuor sententiæ. Prima vniuersim negat, ab intellectu creato distinctè videri posse omnia, quæ sunt in Deo eminenter, siue sermo sit de cognitione extra Verbum, siue de cognitione in Verbo. Ita Ockam in 3. d. 14. quem sequuntur alij Nominales ibidem. Idem videtur sententia S. Thomas hic quæst. 12. art. 2. & 8. item Caietanus, Bannes, Zumel ibidem, Molina art. 8. disput. 2. Huc etiam spectant Scotus, Bonauentura, Marsilius, & Varro citati dub. 10. in 4. sententiar. qui negant, posse vllò modo à creato intellectu simul infinita cognosci.

Secunda sententia negat, posse videri ex vi visionis in Verbo; alio verò cognitionis modo concedit. Ita Suarez lib. 2. de Deo c. 29. num. 8. Vasquez disp. 49. cap. 2. & disp. 53. num. 17.

Tertia sententia ad propositum distinguit triplicem cognitionem creaturarum omnium, siue omnium, quæ insunt in Deo eminenter. Primam vo-

cat cognitionem creaturarum in Verbo *extensiuam tantum*; quæ videlicet non oritur ex vi Causæ, intensius & clarius penetrat; sed absolute habetur, per extensionem visionis ad omnes creaturas posibles. Secundam vocat cognitionem creaturarum in eodem Verbo *intensiuam*, quam etiam peculiariter vocat *ex vi visionis Verbi*; quæ nimirum fit per maiorem penetrationem Dei, tanquam Causæ. Terciam constituit ad eò perfectam, ut per eam non solum cognoscantur perfectiones intrinseca creaturarum, sed etiam distinctè omnes rationes, ac modi posibles earum, seu quos Deus potest facere in ipsis. Primam & secundam concedit esse possibilem secundum potentiam absolutam; esto requiratur ad eas lumen creatum infinitum, seu quoad extensionem, seu intensionem. Non enim putat implicare contradictionem tale infinitum, in quo partes non sint actualiter separatæ, seu actu vna extrahantur, & ab alia diuisa; quanquam ad primam illam cognitionem re ipsa putat sufficere lumen & cognitionem finitam, etiam simplicem, & cuiusvis minimæ intensionis, æquivalentem infinitis gradibus extensionis. Tertium vero Cognitionis modum in creato intellectu, simpliciter docet implicare contradictionem, quod ad eum requiratur in creata perfectio. Ita docet Albertinus tom. 1. princip. 1. corollar. 4. p. 9. 10. & 11. & corollar. 5. punct. 1. & 3.

Quarta sententia simpliciter affirmat, de potentia Dei absoluta videri posse à creato intellectu omnes creaturas posibles, seu in Verbo, seu extra Verbum. Ita præter Arnaldum relatum dub. 10. sentiunt apud Durandum in 4. d. 49. quæst. 3. & Bonauenturam in 3. d. 14. artic. 2. quæst. 3. illi, qui id de facto tribuerunt, aut omnibus beatis, aut saltem animæ Christi; quibus non nihil fauet Gabriel in 3. d. 14. quæst. vnic. art. 2. concl. 1. & referuntur etiam à Suario in 3. p. tom. 1. d. 26. sect. 3. in eandem sententiam Magister & Albertus in 3. d. 14. & Altiiodorensis lib. 3. sum. tract. 1. quæst. 5. Gregorius autem de Valentia hic quæst. 12. p. 6. licet illam auctorum sententiam, quatenus de facto loquitur, censet esse temerariam; tamen loquendo solum de absoluta Dei potentia, non est alienus ab ea sententia, quæ concedit id posse fieri. Et fateor quidem cum Banne hic quæst. 12. art. 8. Suario cit. 3. p. d. 26. sect. 2. & Albertino loco cit. hoc sensu esse rem parum certam; dicam tamen quod mihi probabilius videtur.

Assertio I. Per visionem extra Verbum non possunt creaturæ omnes posibles simul cognosci. Ita auctores primæ sententiæ; contra secundam, tertiam, & quartam sententiam. Probat. Quia aut visio hæc fieret per lumen, & visionem infinitè extensam, aut intensam; vel per lumen, & visionem altioris ordinis, quam sit modo lumen gloriæ, & visio beatifica: sed nihil horum potest dici. Non primum, vel secundum; quia infinitum actu non minus implicat in graduati extensione, vel intensione qualitatis, quoad pares non communicantes, quam in quantitate, vel numero, ut dictum supra quæst. 4. & supponit S. Thomas hic quæst. 12. art. 7. & passim alibi.

Nec tertium: quia omnium sententiæ lumen glo-

riæ & visio beatifica, est altissimi ordinis specificæ, ob rationem suam; & obiectum formale eminentissimum. Quod si videri possent distinctè omnes perfectiones intrinsecæ creaturarum possibiles; nihil obstarè, quo minus distinctè videri possent omnes etiam rationes ac modi possibiles earundem; seu quas Deus facere potest in ipsis; quicquid tertia sententia dixerit: non solum quia illi ipsi modi possibiles pertinent ad censum, seu numerum creaturarum omnium possibilium: ita quidem vult respectu aliarum creaturarum v.g. substantiarum, sint perfectiones extrinsecæ, in se ipsis tamen intrinsecæ, sint perfectiones quædam creatæ; sed etiam quia si ad ipsam infinitatem naturarum possibilium sufficit lumen & cognitio creata, esto infinita secundum extensionem vel intensiorem, qualem esse possibilem sententia illa fatetur; cur non sufficeret, ad illos etiam modos possibiles alia adhuc perfectior saltem secundum individuum rationem.

Assertio II. Probabilius videtur etiam implicare contradictionem, omnium creaturarum, seu existentium, seu possibilium visionem in ipso Deo seu Verbo. Hæc est aperta, & indubitata sententia S. Thomæ hic q. 12. a. 8. & communis aliorum, quos citauimus pro prima & secunda sententia, contra tertiam & quartam sententiam. Rationem quasi a priori adfert S. Thomas; quia ad hoc ut omnes effectus cognoscantur in causa, necesse est causam ipsam totaliter cõprehendere; adeoq; cognoscere tā perfectam cognitionem, quam ipsa est ex se cognoscibilis: si quidem eo plura cognoscuntur in causa, quo causa perfectius cognoscitur, & è contrario: Ergo etiam ad hoc, ut omnes effectus, qui in Deo eminenter continentur, cognoscantur, necesse est, Deum comprehendere: at hoc est impossibile creato intellectui; requireretur enim lumen & visio infinita, ut proba-

tum est dub. 6. Ergo etiam impossibile est ipsi, omnes effectus, seu creaturas possibiles, quæ in Deo eminenter continentur, cognoscere.

Et sanè firmum hoc esset argumentum; si vel incomprehensibilitas Dei in eo consisteret, quod non possint omnia cognosci ab intellectu creato, quæ sunt in Deo eminenter; vel si creaturæ in Deo cognosci non possent, nisi vel per extensionem, vel intensiorem formalem & intrinsecam ipsius visionis & luminis. At quia nos supra dub. 9. docuimus, neutrum esse necessarium, ideo Albertinus loc. cit. & alij quidam simpliciter asserunt, id argumentum non concludere.

Ego verò existimo, ita rectè posse confirmari Nam si aliqua visio Dei creata non comprehensua ad hoc sufficeret, ea vel deberet esse infinita secundum intensiorem, vel extensionem, ut fatetur Albertinus; aut finita altioris ordinis, & diversæ speciei, vel saltem summè perfecta, iuxta eam rationem & perfectionem individuum, ex qua oritur extensio visionis Dei ad obiecta creata: sed nihil horum est possibile; ut de prioribus tribus partibus iam antea dictum; de quarta probatur. Tum quia per se incredibile videtur, visionem & lumen tam immensæ perfectionis solo numero differre à reliquis. Tum quia, qualibet data visione, potest dari perfectior individualiter, etiam seclusa eius intensiõne vel extensione; alioqui exhausta esset quodammodo potentia Dei, in hoc ordine rerum. Tum quia perfectio hæc individualis imitatur extensionem gradualem, qualis nulla suprema possibilis dari potest; Ergo nulla visio ad id sufficit, nisi increata & comprehensua, quæ solius Dei propria est Ratio à posteriori est; quia si talis visio esset possibilis, tū re ipsa fuisset comunicata Christo; nulla enim erat causa, cur ei negaretur, si possibilis est, ut rectè Suarez 3. p. loc. cit.

QVÆSTIO VII.

De Ineffabilitate, ac Nominibus Dei.

S. Thomas 1. p. q. 13. aa. 12.



Resoluetur hæc quæstio quinque dubitationibus. I. An & qua ratione Deus sit ineffabilis; & quanam sit diuinorum nominum distributio & varietas. II. An & quanam nomina de Deo dicantur substantialiter, & ab æterno, vel ex tempore. III. An communia Deo & creaturis nomina, de vtriusque vniuocè, an solum æquiuocè vel analogicè prædicentur. IV. An & Deus possit aliquo nomine significari quidditatiuè. V. Quodnam nomen sit maximè proprium Dei, caterisque præstantius; & vtrum nomen Dei Tetragrammaton idem sit cum Dei nomine, Qui est.

DVBIVM I.

An, & qua ratione Deus sit ineffabilis; & quanam sit diuinorum nominum distributio & varietas.

S. Thomas 1. p. q. 13. a. 1. 3. 4. 12.

Quemadmodum Incomprehensibilitatem præcedenti quæstione diximus constituere pro-

prium ac peculiare Dei attributum; ita hoc idem pariter etiam sentiendum est de Ineffabilitate, quæ incomprehensibilitatem sequitur; sicut nomina rerum conceptib⁹ ac notitia earundem sunt posteriora. Ad hanc ineffabilitatem Defexplicandam, & ut vniuersim cognoscatur, qua ratione Deus nominari possit, aut non possit, sequentes statuo assertiones.

Assertio I. Deus verè est aliquo modo nobis, omnique creaturæ ineffabilis. Ita S. Thomas q. 13.